ÜLDKOHTU OTSUS (kuues koda laiendatud koosseisus)

16. juuni 2011 *

Kohtuasjas T-240/07,

Heineken Nederland BV, asukoht Zoeterwoude (Madalmaad),

Heineken NV, asukoht Amsterdam (Madalmaad),

esindajad: advokaadid T. Ottervanger ja M. de Jong,

hagejad,

versus

Euroopa Komisjon, esindajad: A. Bouquet, S. Noë ja A. Nijenhuis, hiljem A. Bouquet ja S. Noë, keda abistas advokaat M. Slotboom,

kostja,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

mille ese on nõue tühistada osaliselt komisjoni 18. aprilli 2007. aasta otsus K(2007) 1697, mis käsitleb [EÜ] artikli 81 alusel algatatud menetlust (Juhtum nr COMP/B/37.766 — Madalmaade õlleturg), ja teise võimalusena nõue vähendada hagejatele määratud trahvi,

ÜLDKOHUS (kuues koda laiendatud koosseisus),

koosseisus: kohtunikud V. Vadapalas (ettekandja), koja esimehe ülesannetes, A. Dittrich ja L. Truchot,

kohtusekretär: ametnik J. Plingers,

arvestades kirjalikus menetluses ja 25. märtsi 2010. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Vaidluse aluseks olevad asjaolud

1 Hagejad Heineken Nederland BV ja Heineken NV kuuluvad kontserni Heineken (edaspidi „Heineken”), mille tegevusala on õlle tootmine ja turustamine. Heineken NV juhib kontserni ja Heineken Nederland on õlut tootev äriühing. Heineken NV-le kuuluvad tema 100% tütarettevõtja Heineken Nederlands Beheer BV kaudu kõik Heineken Nederlandi aktsiad.

2 Heineken on üks neljast peamisest turuosalisest Madalmaade õlleturul. Ülejäänud suured õlletehased sellel turul on esiteks kontsern InBev (edaspidi „InBev"), mida enne 2004. aastat tunti nime all Interbrew, mida juhib äriühing InBev NV ja mille tootmistegevust viib läbi tütarettevõtja InBev Nederland NV, teiseks kontsern Grolsch (edaspidi „Grolsch"), mida juhib äriühing Koninklijke Grolsch NV, ning kolmandaks äriühing Bavaria NV.

3 Hagejad ja selle turu kolm ülejäänud peamist õlletehast müüvad oma toodangut lõpptarbijale eelkõige kahe turustuskanali kaudu. Nii tuleb eristada esiteks „horeca" asutuste sektorit, st hotelle, restorane ja kohvikuid, kus tarbimine toimub kohapeal, ja teiseks supermarketite ning veini- ja alkoholipoodide „food" sektorit, kus õlut ostetakse kodus tarbimiseks. Viimasesse sektorisse kuulub ka sellist sorti õlu, mida jaemüüja müüb oma kaubamärgi all. Viimati nimetatud õllega tegelevad neljast õlletehasest vaid InBev ja Bavaria.

4 Neli õlletehast on Centraal Brouwerij Kantoor (edaspidi „CBK") liikmed. See on katusorganisatsioon, mis põhikirja kohaselt esindab oma liikmete huve ning tegutseb üldkoosoleku ja erinevate komisjonide kaudu, nagu „horeca" sektori küsimustega tegelev komisjon ja finantskomisjon, millest sai juhtkomisjon. CBK-s toimunud koosolekud kutsus kokku ning ametlikud, kronoloogiliselt nummerdatud protokollid koostas ja saatis liikmetele välja selle sekretariaat.

Haldusmenetlus

5 28. jaanuari 2000. aasta kirjas ja ka 3., 25. ja 29. veebruari 2000. aasta kirjades tegi InBev mitu avaldust, mis sisaldasid teavet piirava kaubandustegevuse kohta Madalmaade

õlleturul. Need avaldused tehti eelkõige 1999. aastal Euroopa Ühenduste Komisjoni poolt läbi viidud uurimise käigus, mis oli seotud kartelli ja turgu valitseva seisundi võimaliku kuritarvitamisega Belgia õlleturul. Koos nende avaldustega esitas InBev trahvi määramata jätmise või vähendamise taotluse vastavalt komisjoni teatisele, mis käsitleb trahvide määramata jätmist või vähendamist kartellide puhul (EÜT 1996, C 207, lk 4; edaspidi „koostööteatis").

6 Pärast InBevilt avalduste saamist viis komisjon 22. ja 23. märtsil 2000 hagejate ja teiste asjassepuutuvate ettevõtjate ruumides läbi kontrollid. Hagejatele saadeti 2001. aastast kuni 2005. aastani täiendavaid teabenõudeid.

7 30. augustil 2005 saatis komisjon hagejatele ja teistele asjassepuutuvatele ettevõtjatele vastuväiteteatise. Hagejad esitasid selle teatise kohta oma märkused 24. novembril 2005. Ükski puudutatud isik ärakuulamist ei soovinud.

8 2006. aasta 26. jaanuari ja 7. märtsi kirjadega saatis komisjon hagejatele tutvumiseks täiendavaid dokumente. Muu hulgas saatis ta hagejatele InBevile esitatud teabenõuded ja nende vastused.

9 18. aprillil 2007 võttis komisjon vastu otsuse K(2007) 1697, mis käsitleb [EÜ] artikli 81 alusel algatatud menetlust (Juhtum nr COMP/B/37.766 – Madalmaade õlleturg; edaspidi „vaidlustatud otsus"), mille kokkuvõte on avaldatud 20. mai 2008. aasta Euroopa Liidu Teatajas (ELT 2008, C 122, lk 1) ja millest anti hagejatele teada 24. aprilli 2007. aasta kirjaga.

Vaidlustatud otsus

Rikkumine

10 Vaidlustatud otsuse artiklis 1 on märgitud, et hagejad ja äriühingud InBev NV, InBev Nederland, Koninklijke Grolsch ja Bavaria osalesid ajavahemikus 27. veebruarist 1996 kuni 3. novembrini 1999 EÜ artikli 81 lõike 1 ühes vältavas rikkumises, mis seisnes mitmes kokkuleppes ja/või kooskõlastatud tegevuses, mille eesmärk oli piirata konkurentsi ühisturul.

11 Rikkumine seisnes esiteks õllehindade ja hinnatõusu kooskõlastamises Madalmaades nii „horeca" kui ka kodutarbimise müügi sektoris, kaasa arvatud õlu, mida müüdi jaemüüjate endi kaubamärgi all, ja teiseks aeg-ajalt Madalmaade „horeca" sektori üksikklientidele pakutavate teiste äritingimuste – nagu asutustele laenu andmine – kooskõlastamises ning kolmandaks aeg-ajalt Madalmaade klientide jaotamist käsitlevate kokkulepete sõlmimises nii „horeca" kui ka kodutarbimise müügi sektoris (vaidlustatud otsuse artikkel 1 ning põhjendused 257 ja 258).

12 Õlletehaste konkurentsivastast tegevust viidi vaidlustatud otsuse kohaselt läbi nii ametlike mitmepoolsete koosolekute tsüklite abil, millest Madalmaade õlleturu neli peamist osalist regulaarselt osa võtsid, kui ka täiendavate kahepoolsete kohtumiste abil, kus osalesid need samad õlletehased erinevates kombinatsioonides. Vaidlustatud otsuses märgitu kohaselt toimusid need kohtumised teadlikult salaja, sest osavõtjad teadsid, et need ei ole lubatud (vaidlustatud otsuse põhjendused 257–260).

13 Nii toimus kõigepealt 27. veebruarist 1996 kuni 3. novembrini 1999 rida mitmepoolseid koosolekuid nimega „Catherijne overleg” (Catherijne koostöö) või „agendacommissie” (päevakorra komisjon). Vaidlustatud otsuses tuvastati, et nende koosolekute – mis puudutasid peamiselt „horeca” sektorit, kuid võisid mõjutada ka kodutarbimise müügi sektorit – põhiline eesmärk oli kooskõlastada õlle hinda ja hinnatõuse, arutada hinnaalanduste piirmäärade ja klientide jaotamise teemasid ning leppida kokku teatud muudes äritingimustes. Nendel koosolekutel arutati ka jaemüüjate kaubamärgi all müüdava õlle hinda (vaidlustatud otsuse põhjendused 85, 90, 98, 115–127 ja 247–252).

14 Teiseks, mis puudutab õlletehaste kahepoolseid kontakte, siis on vaidlustatud otsuses märgitud, et 12. mail 1997 said InBev ja Bavaria kokku ning nad arutasid jaemüüja kaubamärgi all müüdava õlle hinnatõusu teemat (vaidlustatud otsuse põhjendus 104). Lisaks kohtusid komisjoni andmetel Heineken ja Bavaria 1998. aastal, et arutada piiranguid „horeca” sektori müügikohtades (vaidlustatud otsuse põhjendus 189). Komisjon märkis, et kahepoolsed kohtumised hagejate ja Grolschi vahel toimusid ka 1999. aasta juulis seoses kodutarbimise müügi sektori nendele klientidele antava kompensatsiooniga, kes tegid ajutisi hinnaalandusi (vaidlustatud otsuse põhjendused 212 ja 213).

15 Lõpuks märgitakse vaidlustatud otsuses, et 1997. aastal toimus InBevi ja Bavaria vahel nii kahepoolne sidepidamine ja teabevahetus õllehinnaga seotud üldistel aruteluteemadel kui ka arutelud rõhuga jaemüüjate kaubamärkide teemal. Kahepoolne sidepidamine teabevahetuse kujul seoses jaemüüjate kaubamärkidega hõlmas 1998. aasta juunis ja juulis ka Belgia õlletehaseid. Komisjon täpsustab, et need arutelud toimusid hagejate ja Grolschi juuresolekul (vaidlustatud otsuse põhjendused 105, 222–229 ja 232–236).

16 Heineken NV-d peeti vastutavaks seetõttu, et rikkumise toimepanemise ajal oli Heineken Nederland otseselt või kaudselt tema 100% tütarettevõtja; see asjaolu, mida tõendavad ka muud toimiku materjalid, tõendab, et tal oli otsustav mõju oma tütarettevõtja äristrateegia kujundamisel (vaidlustatud otsuse põhjendused 400–414).

Hagejatele määratud trahv

17 Vaidlustatud otsuse artikli 3 punktis a määrati hagejatele solidaarselt tasumisele kuuluv trahv summas 219 275 000 eurot.

18 Selle trahvi väljaarvutamisel kohaldas komisjon nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 [EÜ] artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205) artikli 23 lõiget 2 ja suunistes määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja [ESTÜ] asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (EÜT 1998, C 9, lk 3; ELT eriväljaanne 08/01, lk 171; edaspidi „suunised") sätestatud meetodit (vaidlustatud otsuse põhjendused 436 ja 442). Selle meetodi kohaselt määrati hagejate trahv kindlaks rikkumise raskuse ja kestuse alusel (vaidlustatud otsuse põhjendus 437).

19 Täpsemalt, rikkumine kvalifitseeriti „väga raskeks", sest see seisnes peamiselt hindade, hinnatõusude ja teiste äritingimuste regulaarses kooskõlastamises ning klientide jagamises (vaidlustatud otsuse põhjendus 440). Komisjon võttis ka arvesse konkurentsivastase tegevuse salastatust ja tahtlikku toimepanemist ning asjaolu, et rikkumise ese oli kogu Madalmaade territoorium ja kogu õlleturg, st nii „horeca" sektor kui ka kodutarbimise sektor (vaidlustatud otsuse põhjendused 453 ja 455). Lisaks

täpsustas komisjon, et konkurentsivastase tegevuse tegelikku mõju Madalmaade turule käesolevas asjas arvesse ei võetud, sest seda oli võimatu mõõta (vaidlustatud otsuse põhjendus 452).

20 Lisaks kohtles komisjon hagejaid erinevalt, et võtta arvesse nende tegelikku majanduslikku suutlikkust ja isiklikku osakaalu tuvastatud rikkumises. Komisjon võttis aluseks hagejate õlle müügikäibe Madalmaades 1998. aastal, st rikkumise viimasel terviklikul kalendriaastal. Sellest alusest lähtudes liigitati hagejad esimesse kategooriasse, mis vastas trahvi lähtesummale 65 000 000 eurot (vaidlustatud otsuse põhjendus 462).

21 Trahvi hoiatava mõju tagamiseks kohaldati sellele trahvi lähtesummale kordajat 2,5, arvestades Heinekeni suurt käivet (vaidlustatud otsuse põhjendus 464).

22 Kuna hagejad osalesid rikkumises 27. veebruarist 1996 kuni 3. novembrini 1999, st kolm aastat ja kaheksa kuud, suurendati nende trahvi lähtesummat 35% (vaidlustatud otsuse põhjendused 465 ja 466). Trahvi põhisummaks määrati seega 219 375 000 eurot.

23 Lõpuks otsustas komisjon, et trahvi tuleb vähendada 100 000 euro võrra, sest ta möönis, et käesolevas asjas kestis haldusmenetlus ebamõistlikult kaua (vaidlustatud otsuse põhjendused 495–499).

Menetlus ja poolte nõuded

24 Hagejad esitasid käesolevas asjas hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kohtukantseleisse 4. juulil 2007.

25 10. veebruari 2010. aasta otsusega saatis Üldkohus kohtuasja kuuendale kojale laiendatud koosseisus vastavalt kodukorra artikli 14 lõikele 1 ja artikli 51 lõikele 1.

26 Menetlust korraldavate meetmetena esitas Üldkohus komisjonile 12. veebruaril 2010 kirjalikke küsimusi, millele viimane tähtaegselt vastas.

27 Poolte kohtukõned ja vastused Üldkohtu küsimustele kuulati ära 25. märtsi 2010. aasta kohtuistungil.

28 Kuna ettekandja-kohtunikul esines pärast suulise menetluse lõpetamist takistus käesoleva asja arutamisel osalemiseks, määrati asjale uus ettekandja-kohtunik ja kohtuasja nõupidamisel osalesid vastavalt Üldkohtu kodukorra artiklile 32 need kolm kohtunikku, kes kohtuotsuse allkirjastasid.

29 Hagejad paluvad Üldkohtul:

– tühistada vaidlustatud otsus tervikuna või osaliselt neid puudutavas osas;

– vähendada hagejatele määratud trahvi või see tühistada;

– mõista kohtukulud välja komisjonilt.

30 Komisjon palub Üldkohtul:

– jätta hagi rahuldamata;

– mõista kohtukulud välja hagejatelt.

Õiguslik käsitlus

31 Oma hagiavalduse toetuseks esitavad hagejad üksteist väidet: esiteks, et rikutud on hea halduse põhimõtet ja määruse nr 1/2003 artiklit 27, sest hagejatel ei võimaldatud tutvuda teiste ettevõtjate vastustega vastuväiteteatisele; teiseks, et rikutud on hea halduse, „hoolsuse" ja võistlevuse põhimõtet, sest väidetavalt ei viidud uurimist läbi hoolikalt ja erapooletult; kolmandaks, et rikutud on süütuse presumptsiooni; neljandaks, et haldusmenetluses rikuti mõistliku kestuse põhimõtet; viiendaks, et rikkumise kohta ei ole piisavalt tõendeid; kuuendaks, et puuduvad kokkulepped ja/või kooskõlastatud tegevus EÜ artikli 81 lõike 1 tähenduses; seitsmendaks, et rikkumise kestus on valesti kindlaks määratud; kaheksandaks, et trahvisumma kindlaksmääramisel on rikutud määruse nr 1/2003 artikli 23 lõiget 3, suuniseid ning võrdse kohtlemise, õiguskindluse ja proportsionaalsuse põhimõtet ning põhjendamiskohustust; üheksandaks,

et kergendavaid asjaolusid on vääralt hinnatud; kümnendaks, et haldusmenetluse kestus mõjutas trahvisummat, ja üheteistkümnendaks, et komisjon vähendas haldusmenetluse liigse kestuse eest trahvi liiga vähe.

32 Üldkohus leiab, et kõigepealt tuleb uurida viiendat, kuuendat ja seitsmendat väidet, milles sisuliselt vaidlustatakse rikkumine ise, seejärel tuleb uurida esimest, teist, kolmandat ja neljandat väidet, mis puudutavad väidetavaid menetlusnormi ja kaitseõiguste rikkumisi, ning lõpuks kaheksandat, üheksandat, kümnendat ja üheteistkümnendat väidet, mis puudutavad trahvisumma kindlaksmääramist.

Viies ja kuues väide, vastavalt et rikkumise kohta ei ole piisavalt tõendeid ja et puuduvad kokkulepped ja/või kooskõlastatud tegevus EÜ artikli 81 lõike 1 tähenduses

Poolte argumendid

33 Viiendas väites asuvad hagejad sisuliselt seisukohale, et tõendid, millele komisjon vaidlustatud otsuses tugines, ei ole piisavad, et tuvastada mõistliku veendumuse künnist ületades EÜ artikli 81 rikkumine. Komisjoni asjassepuutuvad järeldused on seetõttu vastuolus süütuse presumptsiooniga ja rikuvad põhjendamiskohustust.

34 Hagejad vaidlustavad vaidlustatud otsuse peamiseks toetusmaterjaliks oleva InBevi avalduse tõendusliku väärtuse, sest see on väga üldsõnaline ja vastuoluline ning põhineb osaliselt kolmandatelt isikutelt saadud teabel. Nad heidavad komisjonile veel ette esiteks seda, et viimane ei analüüsinud, kas see avaldus tehti kontrollitud teabe alusel ja pärast hoolikat järelemõtlemist, ning teiseks seda, et ta jättis tähelepanuta avalduse osad, mis tõendavad nende süü puudumist.

35 Hagejad leiavad ka, et süüks pandud koosolekutel Madalmaade õlletehaste esindajate poolt koostatud omakäelised ülestähendused olid katkendlikud, mistõttu ei piisa nendest ka selleks, et tõendada tegelemist konkurentsivastase tegevusega.

36 Kuuendas väites vaidlevad hagejad vastu konkurentsi piiravate kokkulepete ja/või kooskõlastatud tegevuse esinemise järelduse aluseks olevate teatud dokumentaalsete tõendite asjassepuutuvusele ja komisjoni poolt neile antud tõlgendusele.

37 Hagejad ei nõustu sellega, et õlletehastevahelised kontaktid viisid kokkuleppeni, arvestades, et turul teatud suunas tegutsemise kindlaksmääramise osas ei langenud nende tahted kunagi kokku.

38 Nad vaidlevad vastu ka kooskõlastatud tegevuse esinemisele. Selle kohta väidavad nad, et olemasolevad tõendid ei näita, et õlletehastevahelised kontaktid kõrvaldasid või vähemalt vähendasid oluliselt ebakindlust nende tulevase turukäitumise suhtes. Nad arvavad hoopis, et nad on piisavalt tõendanud, et õlletehaste tegevus turul määrati kindlaks sõltumatult.

39 Hagejad leiavad ka, et süüks pandud koosolekutel ei olnud kunagi konkurentsivastast eesmärki. Nendel koosolekutel arutati mitmeid seaduslikke teemasid, mistõttu olid küsimused nagu olukord turul, sealhulgas hind tarbijale kodutarbimise turul ja mõnele „horeca" kliendile tehtavad pakkumised, juhuslikud ja mitteametlikud.

40 Hagejad vaidlevad lõpuks vastu ka sellele, et neile pannakse süüks arutelusid Interbrew ja Bavaria vahel jaemüüja kaubamärgi all müüdava õlle turusegmendis, st sektoris, milles hagejad ei tegutsenud.

41 Komisjon vaidleb hagejate argumentidele vastu.

Üldkohtu hinnang

42 Viiendas väites heidavad hagejad komisjonile sisuliselt ette seda, et ta ei ole õiguslikult piisavalt tõendanud tuvastatud faktilisi asjaolusid, mille alusel ta tegi järelduse rikkumise toimepanemise kohta. Kuuendas väites vaidlevad nad vastu sellele, et vaidlusalune tegevus kvalifitseeriti kokkuleppeks ja/või kooskõlastatud tegevuseks EÜ artikli 81 tähenduses. Kuna nendes kahes väites seatakse kahtluse alla rikkumise tuvastamine, tuleb neid uurida koos.

43 EÜ artikli 81 lõike 1 kohaselt on ühisturuga kokkusobimatud ja keelatud kõik sellised ettevõtjatevahelised kokkulepped, ettevõtjate ühenduste otsused ja kooskõlastatud tegevus, mis võivad mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust ning mille eesmärk või tagajärg on takistada, piirata või kahjustada konkurentsi ühisturu piires.

44 EÜ artikli 81 lõike 1 mõttes kokkuleppe olemasoluks piisab sellest, kui ettevõtjad on väljendanud oma ühist tahet käituda turul konkreetsel viisil (Üldkohtu 17. detsembri 1991. aasta otsus kohtuasjas T-7/89: Hercules Chemicals *vs.* komisjon, EKL 1991, lk II-1711, punkt 256, ja 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-9/99: HFB Holding jt *vs.* komisjon, EKL 2002, lk II-1487, punkt 199).

45 Kokkuleppe EÜ artikli 81 lõike 1 tähenduses võib sõlmituks lugeda niipea, kui esineb ühine tahe, mis on suunatud konkurentsi piiramisele põhimõtteliselt, isegi kui plaanitava piirangu konkreetseid detaile alles läbi räägitakse (vt selle kohta eespool punktis 44 viidatud kohtuotsus HFB Holding jt *vs.* komisjon, punktid 151–157 ja 206).

46 Kooskõlastatud tegevuse all mõistetakse koostööd ettevõtjate vahel, kes ei ole läinud nii kaugele, et nad oleksid sõlminud kokkuleppe selle sõna kitsas tähenduses, kuid kes valivad teadlikult konkurentsiriskide asemel ettevõtjatevahelise praktilise koostöö (Euroopa Kohtu 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-49/92 P: komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, EKL 1999, lk I-4125, punkt 115, ja 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-199/92 P: Hüls *vs.* komisjon, EKL 1999, lk I-4287, punkt 158).

47 EÜ artikli 81 lõikega 1 on vastuolus igasugune ettevõtjate omavaheline otsene või kaudne suhtlemine, millega ettevõtja mõjutab oma hetke või potentsiaalsete konkurentide käitumist turul või annab neile teada tema enda turul käitumise kohta tehtud otsustest või kavatsustest, kui selle suhtlemise eemärk või mõju on konkurentsi piiramine (vt selle kohta eespool punktis 46 viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, punktid 116 ja 117).

48 EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumise kohta tõendite esitamise osas tuleb meeles pidada, et komisjon peab tõendama tema poolt tuvastatud rikkumisi ja esitama sellised tõendid, mille alusel saab õiguslikult piisavalt tuvastada rikkumise koosseisu kuuluvate

asjaolude asetleidmise (Euroopa Kohtu 17. detsembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-185/95 P: Baustahlgewebe *vs*. komisjon, EKL 1998, lk I-8417, punkt 58, ja eespool punktis 46 viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, punkt 86).

49 Komisjonil tuleb seega rikkumise toimepanemise tuvastamiseks esitada täpseid ja üksteist toetavaid tõendeid (vt selle kohta Üldkohtu 6. juuli 2000. aasta otsus kohtuasjas T-62/98: Volkswagen *vs*. komisjon, EKL 2000, lk II-2707, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika).

50 Tuleb siiski rõhutada, et kõik komisjoni esitatud tõendid ei pea tingimata neile tingimustele vastama rikkumise kõigi koosseisu tunnuste osas. Piisab, kui neile vastab institutsiooni esitatud kaudsete tõendite kogum, mida hinnatakse tervikuna (vt Üldkohtu 8. juuli 2004. aasta otsus kohtuasjas T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00: JFE Engineering jt *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-2501, punktid 179 ja 180 ning seal viidatud kohtupraktika).

51 Arvestades, et konkurentsivastaste kokkulepete keeld on üldtuntud, ei saa komisjonilt nõuda, et ta esitaks tõendeid, millest selgelt nähtuks, et ettevõtjad on üksteisega kontakteerunud. Katkendlikke väheseid tõendeid, mis komisjoni valdusesse on sattunud, peab igal juhul saama täiendada nendest tehtavate järeldustega, mis võimaldavad visualiseerida asetleidnud olukorra. Konkurentsivastase tegevuse või kokkuleppe esinemist võib seega tuletada teatud arvust kokkusattumustest ja kaudsetest tõenditest, mis oma kogumis võivad – vastupidise loogilise selgituse puudumisel – olla käsitletavad tõendina konkurentsieeskirjade rikkumise kohta (Euroopa Kohtu 7. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P: Aalborg Portland jt *vs*. komisjon, EKL 2004, lk I-123, punktid 55–57).

52 Kui aga konkurentsivastase tegevuse või kokkuleppe asetleidmist järeldades tugines komisjon dokumentaalsetele tõenditele, tuleb poolel, kes sellele järeldusele Üldkohtus vastu vaidleb, mitte ainult esitada komisjoni teesile vastupidine usutav selgitus, vaid ka näidata, et vaidlustatud otsuses rikkumise tuvastamiseks ei olnud piisavalt tõendeid (eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus JFE Engineering jt *vs.* komisjon, punkt 187).

53 Mis puudutab kohtuliku kontrolli ulatust, siis tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et kui tegemist on hagiga EÜ artikli 81 lõike 1 alusel tehtud otsuse tühistamise nõudes, peab Üldkohus üldiselt läbi viima tervikliku kontrolli küsimuses, kas EÜ artikli 81 lõike 1 kohaldamise tingimused on täidetud või mitte (vt Üldkohtu 26. oktoobri 2000. aasta otsus kohtuasjas T-41/96: Bayer *vs.* komisjon, EKL 2000, lk II-3383, punkt 62 ja seal viidatud kohtupraktika).

54 Vastavalt süütuse presumptsiooni põhimõttele, mida Euroopa Liidu õiguse üldpõhimõttena kohaldatakse eelkõige ettevõtjatele kohaldatavate konkurentsieeskirjade rikkumiste menetlustes, milles võidakse määrata trahv või karistusmakse, tuleb juhul, kui kohus kahtleb, teha otsus rikkumist tuvastava otsuse adressaadiks oleva ettevõtja kasuks (eespool punktis 46 viidatud kohtuotsus Hüls *vs.* komisjon, punktid 149 ja 150, ning Üldkohtu 27. septembri 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP ja T-61/02 OP: Dresdner Bank jt *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-3567, punktid 60 ja 61).

55 Neid kaalutlusi arvestades tuleb käesolevas asjas uurida, kas komisjon on õiguslikult piisavalt tõendanud, et hagejate tegevus oli kvalifitseeritav EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumisena.

– InBevi avaldus

56 Kõigepealt tuleb märkida, et komisjon tugineb suures ulatuses (vt eriti vaidlustatud otsuse põhjendused 40–62) InBevi avaldusele, mille see tegi trahvi määramata jätmise või vähendamise taotluses 28. jaanuari 2000. aasta ning 3., 25. ja 29. veebruari 2000. aasta kirjadega; seda täiendasid selle lisaks olevad InBevi viie direktori avaldused (vaidlustatud otsuse põhjendused 34 ja 40, edaspidi koos „InBevi avaldus").

57 Vaidlustatud otsusest nähtub, et InBevi avaldusest võis järeldada, et „Madalmaade õlleturul toimisid õlletehaste vahel […] erinevat vormi kooskõlastused", st et eristati CBK liikmete üldkoosolekuna peetud ametlikke koosolekuid, CBK finantskomisjoni mitteametlikke koosolekuid ja paralleelselt toimunud „muid koosolekud", mida tunti nime all „Catherijne koostöö", millel osalejate koosseis oli muutuv ja mille kohta InBevi sõnul ta kirjalikke tõendeid ei leidnud. „Muud koosolekud" võis aga liigitada järgmiselt: „i) nelja peamise õlletehase (Heineken, Interbrew, Grolsch ja Bavaria) horeca sektori direktorite koosolekud […]; ii) horeca ja kodutarbimise sektori direktorite ühiskoosolekud (1998. aastal toimus neid kaks) ja iii) kodutarbimise sektori direktorite koosolekud (1999. aastal toimus neid üks […])" (vaidlustatud otsuse põhjendused 41–46). [Siin ja edaspidi on vaidlustatud otsust tsiteeritud mitteametlikus tõlkes]

58 InBevi avalduse kohaselt oli finantskomisjonil „ametlik päevakord, kuid selle raames arutati ka hindade kindlaksmääramist kodutarbimise sektoris ja horeca sektoris[; n] eid arutelusid ei protokollitud" (vaidlustatud otsuse põhjendus 43).

59 Sama avalduse kohaselt arutati „muudel koosolekutel" teemasid, mis puudutasid nii „horeca" sektorit kui ka kodutarbimise sektorit ning jaemüüja kaubamärgi all müüdava õlle segmenti (vaidlustatud otsuse põhjendus 47).

60 Esiteks, mis puudutab „horeca" sektorit, siis arutati kaht peamist teemat: „[H]oreca sektoris eksisteeris põhimõtteline kokkulepe maksimaalse hinnaalanduse kohta teatud koguselt […] ja teine arutlusteema puudutas horeca sektoris tehtud investeeringuid[; i]dee oli, et selles sektoris tuleb säilitada *statu quo* ning vältida teiste õlletehaste klientide ülevõtmist" (vaidlustatud otsuse põhjendus 48).

61 Üks InBevi direktor märgib, et ta ei ole sellise kokkuleppe täpsest sisust teadlik ning üks teine direktor kirjeldab seda kui „väga keeruline ja ähmane kokkulepe määrade kohta (horeca sektoris tehtud hinnaalandused), mida me kunagi ei täitnud", märkides, et „[k]oostöö seisnes horeca sektori direktorite kaks korda kuus toimunud koosolekutes, kus arutati ilmsiks tulnud „reegli" rikkumisi (kuigi see oli umbkaudne; me räägisime turu piiride ületamisest)" (vaidlustatud otsuse põhjendus 48).

62 Teiseks, kodutarbimise sektori osas puudutasid InBevi avalduse kohaselt arutelud nii üldist hinnataset kui ka spetsiifiliselt jaemüüja kaubamärgi all müüdava õlle teemat.

63 Mis puudutab üldist hinnataset, siis märkis üks InBevi direktor, et „tavaliselt tõstis õlletehas oma hindasid pärast seda, kui ta oli teisi õlletehaseid sellest teavitanud […;] initsiatiiv tuli alati mõne suure õlletehase poolt, üldjuhul näitas seda üles Heineken[; j]a sel juhul oli teistel õlletehastel aega ümber positsioneeruda[; k]uigi õlletehased määrasid üldjoontes oma hinna kindlaks üksteise järgi, oli ja jäi igaühele oma hinnapoliitika" (vaidlustatud otsuse põhjendus 51).

64 Mis puudutab jaemüüja kaubamärgi all müüdavat õlut, siis märgib InBev, et Madalmaade selle segmendi turuosaliste (Bavaria ja Oranjeboom, mille hiljem ostis Interbrew) vahel toimusid hinnaarutelud alates 1987. aastast. Ta lisab, et „[m]õlemad pooled

said aru, olles sellest ka omavahel rääkinud, et nad ei nõustu mis tahes sekkumisega nende vastavasse kliendibaasi jaemüüjate kaubamärgi all müüdava õlle segmendis, mille maht vähenes" (vaidlustatud otsuse põhjendus 52).

65 Mis puudutab Heinekeni ja Grolschi osalust selles sektoris, siis on InBevi avalduses märgitud, et „[M]adalmaade turgu iseloomustab suur erinevus jaemüüja kaubamärgi all müüdava õlle („kaubamärk B") hinna ja [teiste kaubamärkide („kaubamärk A") hinna vahel;] Heineken, kes ei ole jaemüüja kaubamärkide all müüdava õlle segmendis esindatud, keeldus alati kaubamärgi A all müüdava õlle hinna tõstmisest, kui jaemüüjate kaubamärgi all müüdava õlle hind ei tõusnud[; n]ii avaldas ta kaudset survet eriti jaemüüjate kaubamärgi all müüdava õlle tootjatele, nagu Bavaria ja Interbrew" (vaidlustatud otsuse põhjendus 53).

66 InBev avaldab, et nelja õlletehase vahel arutati ka jaemüüjate kaubamärgi all müüdava õlle hinda, ehk teisisõnu osales selles ka Grolsch, kui arutati üldisemalt hinnaerinevuste säilitamist õlle eri kaubamärkide vahel. InBevi avalduse kohaselt „ei tõstnud Heineken ja Grolsch oma hindu aastaid ja teiste õlletehaste toodetav jaemüüjate kaubamärgi all müüdava õlle hind ei olnud samuti tõusnud[; v]iimastel aastatel tõstsid Bavaria ja Interbrew hindu ja nendele järgnes Grolsch" (vaidlustatud otsuse põhjendus 54). Samuti märgitakse, et „[3]–4 aasta eest integreeriti mitteametlikud konsultatsioonid horeca sektori Catherijne koostöösse, milles osalesid ka CBK esindajad[; p]ärast mõnda koosolekut otsustati need koosolekud uuesti jagada koosolekuteks kodutarbimise alal ja horeca sektori koosolekuteks" (vaidlustatud otsuse põhjendus 54).

67 Lisaks avaldab InBev, et Belgia õlletehase Martensi poolt teatud turuosa endale haaramine alates 1996.–1997. aastast tõi endaga kaasa „jaemüüja kaubamärkide all müüdava õlle turul tegutsevate Belgia ja Madalmaade õlletehaste kokkuleppe"[; k]aks koosolekut toimusid [ühes hotellis] Bredas 1998. aastal[…; l]epiti kokku Madalmaades ja

Belgias asuvatele klientidele müüdava jaemüüjate kaubamärki kandva õlle koguste järgimises (vaidlustatud otsuse põhjendus 55).

68 Vastavalt InBevi direktorite avaldustele olid „muud koosolekud" organiseeritud selleks, et vastastikku üksteist toetada turul esineva „piiratud agressiivsuse" küsimuses (vaidlustatud otsuse põhjendus 46).

69 19. detsembri 2001. aasta vastuses teabenõudele märkis InBev, et „1998. aasta novembri lõpus hävitati eelmiste aastate päevakorrad ja mitteametlikel koosolekutel tehtud märkmed[; u]mbes sel ajal hakkas ilmsiks tulema Madalmaade õlletehastevaheline koostöö turul ja tekkis kartus, et Madalmaade konkurentsiasutus viib läbi kontrolli[; p]äevakordi hävitati ka järgmistel aastatel" (vaidlustatud otsuse põhjendus 61).

70 Kõigepealt tuleb täheldada, et ükski õigusnorm ega liidu õiguse üldpõhimõte ei keela komisjonil tugineda ettevõtja vastu selliste teiste ettevõtjate avaldustele, kellele on samuti rikkumine süüks pandud. Vastasel juhul oleks komisjoni kohustust tõendada EÜ artikleid 81 ja 82 rikkuvat käitumist võimatu täita ja see oleks vastuolus EÜ asutamislepinguga talle pandud ülesandega teostada järelevalvet selle üle, et nimetatud sätteid kohaldataks nõuetekohaselt (vt eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus JFE Engineering jt *vs.* komisjon, punkt 192 ja seal viidatud kohtupraktika).

71 Käesolevas asjas ei vaielnud hagejad vastu InBevi avalduses märgitud asjaolule, et Madalmaade õlletootjate esindajate vahel toimusid kohtumised. Nad ei vaidle vastu ka sellele, et nad osalesid enamikul nendest kohtumistest ja et nendel arutati mitteametlikult õlleturu üldist olukorda. Nad tunnistavad hagiavalduses ka seda, et mõnikord väljendati nendel koosolekutel muret tarbimishinna taseme ja teatud klientidega seotud probleemide teemal.

72 Hagejad eitavad aga, et nendel koosolekutel arutatu tulemusena sõlmiti ebaseaduslik kokkulepe või kohustuti kooskõlastatult tegutsema. Nad väidavad, et koosolekud puudutasid peamiselt õiguspäraseid teemasid ja et kui arutatigi olukorda turul, ei tehtud seda konkurentsivastasel eesmärgil. Nad vaidlevad vastu InBevi avalduse usaldusväärsusele, väites, et see on väga üldsõnaline ja vastuoluline ning sisaldab osaliselt seisukohti, mida avalduste tegijad ise ei kinnitanud, olles seega „kuuldusel põhinev tõend".

73 Hagejad märgivad InBevi avalduse vastuolulisuse teemal, et see sisaldab mitut näidet tema süü puudumise kohta.

74 „Esiteks on nendeks näideteks seisukohad, mida vaidlustatud otsuses ei mainitud ja mille kohaselt „[a]ruteludel räägiti teadaolevatest määrade rikkumise juhtudest (mis olid väga umbmäärased)[; t]urul toimis igaüks nii nagu soovis"; „[m]eie tegevus turul oli väga agressiivselt suunatud uute klientide endale haaramisele – seda ka hinnaalanduste abil"; „[m]e toimisime seega täiesti õiguspäraselt"; „[InBev] ei sõlminud ega täitnud ühtegi kokkulepet"; „[Catherijne] koostöö ei andnud konkreetseid tulemusi, mis oleksid turgu mõjutanud […; k]ummalgi korral ei rääkinud me konkreetselt sellest, kuidas turul tegutseda[; k]oosolek oli pigem mitteametlik"; „[t]oidusektori kohta kokkulepe puudus"; [m]a ei täheldanud kunagi, et [CBK] koosolek oleks pikemaks veninud seoses aruteludega turgu puudutavate tundlike teemade tõttu[; a]lati on võimalik, et need koosolekul pakuvad võimaluse mitteametlikeks kahepoolseteks läbirääkimisteks, kuid minu arvates ei olnud midagi kaalul".

75 Teiseks viitavad hagejad vaidlustatud otsuses tsiteeritud avalduste teatud lõikudele, mille kohaselt: „Interbrew arvab, et sellel koostööl ei olnud iseenesest kunagi olulist mõju turule ja see oli viimastel aegadel vähem intensiivsem[…; a]rutelud olid väga üldised" (tsiteeritud vaidlustatud otsuse põhjenduses 45); „[e]lkõige me rääkisime,

et jätta üksteisele vastastikku mulje, et me jääme turul rahulikuks[; v]ähe või üldse mitte puudutati määrade ja müügikohtade küsimusi[; t]egelikult pidas igaüks teist rumalaks[; v]iimastel aastatel kaotasid koosolekud aina rohkem sisu ja koostöö muutus ebamäärasemaks" (tsiteeritud vaidlustatud otsuse põhjenduses 46); „ [m]äärade kohta oli väga keeruline ja ähmane kokkulepe (horeca sektoris tehtud hinnaalandused), mida me kunagi ei täitnud[; l]isaks ei näinud ma selle kohta ühtegi dokumenti" (tsiteeritud vaidlustatud otsuse põhjenduses 48).

76 Hagejad leiavad, et lisaks sellele, et need seisukohad ei ole selged, ei ole need ka kooskõlas komisjoni järeldustega rikkumise asetleidmise kohta. Hagejate sõnul tuleneb nendest, et õlletehastevahelised arutelud olid väga üldised, mingeid kokkuleppeid ei sõlmitud, InBev ei täitnud ühtegi koos tegutsemise kokkulepet ja et koostööl ei olnud mingit mõju turule.

77 Kõigepealt tuleb märkida, et InBevi avalduse teatud osadest – mis puudutavad arutelude üldsõnalisust, kokkuleppe puudumist teatud sektorites ja nende arutelude mõju puudumist õlletehaste tegevusele turul – hagejate tehtud järeldused ei saa iseenesest kahtluse alla seada komisjoni järeldusi rikkumise asetleidmise kohta.

78 Nimelt, mis puudutab selle avalduse väidetavat üldsõnalisust, siis tuleb meenutada, et komisjonil tuleb sageli tõendada rikkumise olemasolu selle ülesande seisukohast ebasoodsates tingimustes, sest rikkumise moodustavate faktiliste asjaolude toimumisest võib olla möödunud palju aastaid ja paljud uuritavad ettevõtjad ei pruugi olla teinud komisjoniga aktiivset koostööd. Kuigi komisjon on kohustatud tõendama, et sõlmitud on ebaseaduslik turgude jagamise leping, oleks liigne nõuda, et sellele lisaks

tuleb komisjonil esitada tõendeid selle eesmärgi saavutamiseks kasutatud konkreetse mehhanismi kohta. Rikkumises süüdi oleval ettevõtjal oleks liiga lihtne hoiduda karistusest, kui ta võiks viidata ebaseadusliku lepingu toimimise kohta esitatud teabe ebamäärasusele, kui lepingu olemasolu ja selle konkurentsivastane eesmärk on siiski piisavalt tõendatud. Ettevõtjad saavad end sellises olukorras tõhusalt kaitsta, kui neile on antud võimalus kommenteerida kõiki tõendeid, millele komisjon nende vastu tugineb (eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus JFE Engineering jt *vs.* komisjon, punkt 203; vt selle kohta ka Euroopa Kohtu 25. jaanuari 2007. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-403/04 P ja C-405/04 P: Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-729, punkt 50).

79 Edasi, mis puudutab viiteid selle kohta, et vaidlusalune tegevus turgu ei mõjutanud, siis tuleb märkida, et EÜ artikli 81 tekstist endast tuleneb, et juhul kui ettevõtjatevahelisel kokkuleppel või kooskõlastatud tegevusel on konkurentsivastane eesmärk, on see keelatud olenemata sellest, kas see turgu mõjutab (eespool punktis 46 viidatud kohtuotsus Hüls *vs.* komisjon, punktid 163–166, ja 4. juuni 2009. aasta otsus kohtuasjas C-8/08: T-Mobile Netherlands jt, EKL 2009, lk I-4529, punkt 29).

80 Seega, kuna komisjon tuvastas konkurentsivastaste kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuste esinemise, ei saa nendele tuvastatud asjaoludele vastu vaielda väitega, et koostöökokkuleppeid ei kohaldatud või et need ei mõjutanud turgu.

81 Selle kohta, et väidetavalt on InBevi avalduses kinnitatud, et kodutarbimise müügi sektoris ja „horeca" sektoris kokkulepe puudus, tuleb märkida, et hagejate viidatud lõigud, kui neid lugeda nende konteksti arvestades, ei välista mingil juhul kokkulepet või kooskõlastatud tegevust asjassepuutuvates sektorites.

82 Nimelt, mis puudutab kodutarbimise sektorit (jaemüüki), siis järgneb InBevi ühe direktori kinnitusele, mille kohaselt „[selles] sektoris kokkulepet ei olnud", õlletehaste hindade kooskõlastamise mehhanismi konkreetne kirjeldus. See lõik on sõnastatud järgmiselt (vaidlustatud otsuse põhjendus 51):

„Jaemüügi („Food") sektoris kokkulepe puudus. Õlle hinna tõstmise suhtes oli tavaks, et õlletehas tõstis hindu pärast seda, kui ta oli teisi õlletehaseid sellest eelnevalt teavitanud. Kui üks tehastest sellest teada andis, järgnes arutelu teemal, kuidas hinnatõus turgu mõjutab; õlle hinna tõus toimus aga sellest olenemata. Initsiatiivi näitas üles alati mõni suur õlletehas ja üldjuhul tegi seda Heineken. Sel juhul oli teistel õlletehastel aega ümber positsioneeruda. Kuigi õlletehased määrasid üldjoontes oma hinna kindlaks üksteise järgi, oli ja jäi igaühele oma hinnapoliitika."

83 Selles kontekstis ei saa aga pidada veenvaks argumendiks lihtsalt asjaolu, et InBevi direktor viitas „kokkuleppe" puudumisele, kuna asjassepuutuvate ettevõtjate esindajate avaldustes kirjeldatud tegevusele annavad õigusliku kvalifikatsiooni komisjon ja vajadusel Üldkohus.

84 Mis puudutab väidetavat kokkuleppe puudumist ja kokkuleppe täitmist „horeca" sektoris, siis tuleb märkida, et InBevi ühe juhi avaldus, mille kohaselt „[InBev] ei sõlminud ega täitnud ühtegi kokkulepet", ei ole vastuolus järeldusega, et eksisteeris kokkulepe EÜ artikli 81 lõike 1 mõttes. Nimelt viitab see sama juht oma avalduses sõnaselgelt, et eksisteerisid esiteks „väga keeruline ja ähmane kokkulepe määrade kohta (horeca sektoris tehtud hinnaalandused)", ja teiseks kokkulepe, mille eesmärk oli „vältida liiga suuri muutusi horecas".

85 Kõigest eeltoodust tuleneb, et hagejate argumentidega InBevi avalduse vastuolulisuse kohta ei saa nõustuda. Tagasi tuleb lükata ka nende argument, et komisjon kasutas seda avaldust valikuliselt, sest ta ei võtnud neid vastuolusid arvesse.

86 Seega ei ole hagejad tõendanud selliste väidetavate vastuolude esinemist, mis seaksid kahtluse alla InBevi avalduse usaldusväärsuse.

87 Lisaks, kinnitades, et InBevi avaldus on „kuuldusel põhinev tõend", viitavad hagejad selle avalduse lõikudele, mille kohaselt „Interbrew ei näinud kunagi dokumenti, milles oleks olnud kajastatud kokkulepe allahindluste kohta, millele aruteludes viidati, kuid üldreegel tundus olevat teada" (tsiteeritud vaidlustatud otsuse põhjenduses 45), „[m]a ei ole ise sellest kokkuleppest (määrad) teadlik ja ma ei ole näinud ka selle kohta dokumenti" ja „[m]a ei tea kokkuleppe täpset sisu[…; l]isaks ei näinud ma kunagi ühtegi sellekohast dokumenti".

88 Tuleb märkida, et hagejate viidatud lõigud puudutavad ainult „horeca" sektori klientidele antava hinnaalanduse kokkuleppe („määrad") olemasolu. Selles konkreetses küsimuses on InBevi avalduse tõenduslik väärtus tõesti väike, sest puudub otsene tõend. Kuid nende vihjete usaldusväärsust, mis kinnitavad „määra" olemasolu, toetavad esiteks asjaolu, et need on pärit kahest eraldi allikast ja teiseks asjaolu, et nendes viidatakse täpsetele „määradele", nimelt maksimaalse allahindluse konkreetsele summale (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 48). „Määra" olemasolu kinnitavad ka kaks InBevist sõltumatut tõendit, milleks on Bavaria ühe nõukogu liikme omakäelised ülestähendused 1. mai 1997. aasta koosolekul (vaidlustatud otsuse põhjendus 92) ja Bavaria ühe „horeca" direktori omakäelised ülestähendused 12. märtsi 1998. aasta koosolekul (vaidlustatud otsuse põhjendus 143).

89 Hagejate argumentatsioon, milles viidatakse „kuuldusel põhinevale tõendile", ei saa seega seada kahtluse alla järeldusi InBevi avalduse kohta.

90 Lõpuks, mis puudutab InBevi avalduse usaldusväärsuse üldist hinnangut, siis tuleb asuda seisukohale, et vastupidi sellele, mida väidavad hagejad, võis komisjon õigesti pidada InBevi avaldust eriti suure tõendusliku jõuga tõendiks, arvestades, et tegemist on ettevõtja enda nimel antud vastusega, mis on usaldusväärsem kui vastus, mille annab tema töötaja, olenemata, milline on viimase isiklik kogemus või arvamus. Oluline on ka täheldada, et InBevi avaldus on selle ettevõtja läbiviidud siseauditi tulemus ning et selle andis komisjonile advokaat, kellel oli kutsetegevusest tulenev kohustus tegutseda selle ettevõtja huvides. Ta ei saanud seega rikkumist kergekäeliselt üles tunnistada, ilma et ta hindaks selle teo tagajärgi (Üldkohtu 20. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-23/99: LR AF 1998 *vs.* komisjon, EKL 2002, lk II-1705, punkt 45, ja eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus JFE Engineering jt *vs.* komisjon, punkt 206).

91 Lisaks tuleneb ka väljakujunenud kohtupraktikast, et kuigi enamasti tuleb ebaseadusliku kartelli peamiste liikmete vabatahtlikesse ütlustesse suhtuda teatud umbusaldusega, arvestades võimalust, et need isikud püüavad vähendada oma osa rikkumises ja suurendada teiste osa, ei pruugi koostööteatise alusel trahvi vähendamise taotlemine innustada süüks pandud kartelli teiste liikmete kohta moonutatud tõendite esitamist. Nimelt võib igasugune katse komisjoni eksitada seada kahtluse alla taotleja puhtsüdamlikkuse ja koostöö täielikkuse ning seetõttu seada ohtu võimaluse, et talle koostööteatist täielikult kohaldatakse (Üldkohtu 16. novembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-120/04: Peróxidos Orgánicos *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-4441, punkt 70).

92 Veel tuleb meenutada, et kartellis osalemises süüdistatud ettevõtja sellist avaldust, mille tõelevastavuse on vaidlustanud paljud teised kartellis osalemises süüdistatud ettevõtjad, ei saa pidada piisavaks tõendiks viimati nimetatud ettevõtjate poolt toimepandud rikkumise olemasolu kohta, kui selle toetuseks puuduvad muud tõendid (vt selle kohta Üldkohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-337/94: Enso-Gutzeit *vs.* komisjon, EKL 1998, lk II-1571, punkt 91, ja eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus JFE Engineering jt *vs.* komisjon, punkt 219).

93 InBevi avaldusest üksi rikkumise tuvastamiseks seega ei piisa, vaid seda peavad toetama muud tõendid.

94 Tuleb siiski asuda seisukohale, et käesolevas asjas on InBevi avalduse usaldusväärsuse tõttu nõutav väiksem toetavate tõendite tõendusjõud – nii nende täpsuse kui veenvuse aspektist – kui see oleks siis, kui see avaldus ei oleks eriti usaldusväärne. Seega, kui otsustatakse, et kooskõlaliste kaudsete tõendite kogum toetab InBevi avalduses ja vaidlustatud otsuse artiklis 1 märgitud tegevuse asetleidmist ja selle teatud konkreetseid aspekte, võib see avaldus üksi olla piisav, et tõendada vaidlustatud otsuse muid aspekte. Peale selle, eeldusel et tõend ei ole ilmselgelt vastuolus InBevi avaldusega süükspandud tegevuse asetleidmise või põhilise sisu kohta, piisab, kui see tõendab selles kirjeldatud tegevuse olulisi asjaolusid, et sel oleks toetava tõendina teatav väärtus süüstavate tõendite kogumis (vt selle kohta eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus JFE Engineering jt *vs.* komisjon, punkt 220 ja seal viidatud kohtupraktika).

95 Arvestades eeltoodut tuleb uurida hagejate argumente muude tõendite kohta, millele komisjon vaidlustatud otsuses tugines, et toetada InBevi avalduse põhjal tehtud järeldusi.

– Muud tõendid

96 Vaidlustatud otsuses märgib komisjon, et InBevi avaldust toetavad rida hagejate ja ülejäänud kolme Madalmaade õlletehase sisedokumente, koosolekutel tehtud omakäelised ülestähendused, kuludokumendid ja päevakordade ärakirjad, mis saadi kontrollide ja teabenõuetele esitatud vastuste abil.

97 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 67 viitab komisjon Grolschi ühe direktori omakäelistele ülestähendustele 27. veebruari 1996. aasta koosolekul, mille teemaks oli märgitud „CBK cie HOR cath". Nende ülestähenduste üks lõik on järgmine: „Tagatised/rahastamine: rahas[tamine] [...] rohkem kui konkreetsete kohtade vajadus. Seega […] mil[jonit]".

98 Komisjoni arvates tuleneb sellest lõigust, et asjassepuutuvad neli õlletehast arutasid ühel „Catherijne" koosolekul „horeca" sektori teatud klientidele kohaldatavaid või tulevikus kohaldatavaid finantstingimusi (vaidlustatud otsuse põhjendus 72) ja täpsemalt Madalmaades mitut „horeca" asutust omava isiku poolt hallatavate asutuste finantstingimusi.

99 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 76 viitab komisjon ühe Bavaria „horeca" direktori omakäelistele ülestähendustele 19. juuni 1996. aasta koosoleku kohta. Ülestähendused on esitatud järgmiselt:

„kohandada hinda

kodutarbimine suur – nõrk

koostöö Bavaria – Interbrew

[…] ja […] –> probleem […]

Martens

Schultenbrau !! 89 ct

ainult vaadi hinna suurendamine

argumendid

ainult tervikuna Hein + Grolsch

Frise US Heit

Interbrew \

| tõstavad koos

Bavaria /

–> […] ka

alumine tõuseb rohkem kui ülemine

puhuda õhku

kokkulepped

fikseerida hinnaalandus joogi käibe osas Heinekeni vaadilt 7,5

valmistada ette esindajad võimalikeks kokkulepeteks

Interbrew \

| võime kasutada õhku

Grolsch / ”.

100 Komisjoni hinnangul näitavad need ülestähendused, et koosolekul osalenud õlletehased arutasid detailselt nii jaemüüja kaubamärgi all müüdava õlle kui vaadiõlle hindu, ning et Interbrew ja Bavaria toodetavate odavamate õllede hind pidi tõusma rohkem kui Heinekeni ja Grolschi toodetavate kallimate õllede hind (vaidlustatud otsuse põhjendus 85).

101 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 89 viitab komisjon kirjale, mille Interbrew Nederlandi peadirektor saatis 25. märtsil 1997 InBevi kontorisse Belgias:

„Nüüd on peamiste õlletehaste vahel saavutatud konsensus, et hinnatõus läbi viia enne 1998. aastat. See võimaldab õlletehastel suurendada puhvrit vajalikuks täiendavaks kampaaniaeelarveks. Kaubamärgi A osalised üritavad eristada kaubamärgi A (pluss 2 NLG/hl) ja kaubamärgi B (pluss 4 NLG/hl) hinnatõusu. See tundub mulle väga ebareaalne – me peame kõik toetama terviklikku hinnatõusu 4 NLG. Ma jätaksin hinnatõusu kohaldamata meie spetsiaalsetele õlledele „mis lasevad end juua" (DAS, Hoegaarden, Leffe). Läbirääkimised on alanud."

102 Komisjon järeldas sellest kirjast, et hinnatõus nähti ette enne 1998. aastat peamiste tootjate hinnaläbirääkimise tulemusena. Sama kiri kinnitas ka, et eristati kallimaid ja odavamaid tootjaid ja kaubamärke (vaidlustatud otsuse põhjendus 90).

103 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 92 viitab komisjon Bavaria nõukogu liikme omakäelistele ülestähendustele 1. mai 1997. aasta koosoleku kohta. Ta tsiteerib järgmisi lõike:

„Catherijne Club 1/5 – 97

kontserni „sees” üleminek

peavad samuti järgima „määra”

[…] „Haag”

Monster ZH [Lõuna-Holland] pakub tugevamat konkurentsi”.

104 Komisjoni hinnangul kinnitavad need ülestähendused, et õlletehased arutasid üksikutele müügikohtadele pakutavate äritingimuste „määra” kontsernidevahelise ülemineku korral ja ka kontsernisisese ülemineku korral (vaidlustatud otsuse põhjendus 99).

105 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 100 märgib komisjon, et eespool nimetatud ülestähendused sisaldavad esimeses reas ka ärinimesid „Heineken/Amstel/Brand/Grolsch”, teises reas ärinimesid „Interbrew/Bavaria” ning et need read olid omavahel ühendatud loogeliste sulgudega, millele järgnes märkus „hinnatõusu ei ole”. Komisjon järeldas sellest, et Heinekenile ja Grolschile kuuluvate kaubamärkide A ning Interbrew'le ja Bavariale kuuluvate kaubamärkide B eristamine oli õlletehaste poolt peetud õllehinna tõusu arutelude keskmes (vaidlustatud otsuse põhjendus 103).

106 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 117 viitab komisjon Bavaria nõukogu liikme omakäelistele ülestähendustele 17. detsembri 1997. aasta koosoleku kohta. Ta tsiteerib järgmist lõiku:

„2) Hindade olukord: märts/aprill

ühefaasiline/kahefaasiline

a) Heineken loodab vähesele kärale!! Heineken 18.59

b) tõusu korral: vägagi läbiräägitav; kogu südamest; seda toetatakse".

107 Komisjon järeldas sellest, et 17. detsembri 1997. aasta koosolekul osalenud õlletehased, eriti Bavaria, Grolsch ja Heineken arutasid hinnatõuse ja nende tekitatavaid võimalikke reaktsioone (vaidlustatud otsuse põhjendus 127).

108 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 129 viitab komisjon Bavaria „horeca" direktori omakäeliste ülestähenduste lõigule 12. märtsi 1998. aasta koosoleku kohta:

„Alates 1. jaanuarist midagi eriti ei toimunud

Kaubamärgid A, pole hinna osas paanikat Hein

11,49 vähendamisel 9.95-le ei oleks eriti mõtet Int

9.75 9.36 Bavaria

2x 4.95 4.75 }→

jaemüüja kaubamärgiga tooted

hind turu allosas

[…] märtsi keskel Bavaria midagi

Amsteli all (17) Bavaria all (15)

9.75 kuni 10.75 kui midagi

ei toimu, siis Grolsch ja Hein

pocket õlletehase tõusud

→ sõlmida kokkulepe […] ja Dick

See peab olema „Nielsenis” eristatav, muidu

ei toimu midagi”.

109 Komisjoni arvates tuleneb sellest, et 12. märtsi 1998. aasta koosolekul viibinud õlletehased arutasid Madalmaade kauplustele antavaid hinnaalandusi (vaidlustatud otsuse põhjendus 137) ja et Bavaria hinnatõusud pidid olema eristatavad AC Nielseni poolt kokkukogutavates kaupluste kassaandmetes (vaidlustatud otsuse põhjendus 133).

110 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 138 viitab komisjon eespool viidatud omakäeliste ülestähenduste ühele teisele lõigule:

„Bav intress 4 % ? 6 1/2

välja arvatud

kui on reklaami hüvitis".

111 Komisjon leiab, et see lõik tõendab, et arutati „horeca" müügikohtadele antava laenu intressimäärasid (vaidlustatud otsuse põhjendus 142).

112 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 143 viitab komisjon eespool viidatud omakäeliste ülestähenduste kolmandale lõigule:

„Jalgpalliklubid Kontserdimajad Teatrid

Üliõpilasliidud

[…]

Grolsch

Kõrgemal/määrast väljaspool

130

[…] (125) 124,5”.

113 Komisjoni hinnangul tuleneb sellest, et õlletehaste konkreetse arutelu esemeks olid kindlad „horeca” sektori kliendid seoses teatud „määraga” ja see oli kooskõlas InBevi avaldusega, et eksisteeris kokkulepe, mida nimetati „määra” kokkuleppeks (vaidlustatud otsuse põhjendus 147).

114 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 156 viitab komisjon Bavaria nõukogu liikme omakäeliste ülestähenduste lõigule 3. juuli 1998. aasta koosoleku kohta.

„[…] Heineken tõstetud

[…] >> Heinekeni vaadiõlu”.

115 Komisjon järeldab sellest lõigust, et õlletehased arutasid nii kodutarbimise sektori klientidele kui ka ühele „horeca” kliendile kohaldavat hinda (vaidlustatud otsuse põhjendused 162–164).

116 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 165 viitab komisjon eespool viidatud omakäeliste ülestähenduste veel ühele lõigule:

„~~Kohvik~~ […] 1800 […]

[…] 400 […]

60 hl kaudu

650.000, – V.B.K.”.

117 Komisjoni arvates tuleneb sellest lõigust, et õlletehased arutasid antud hinnaalandust ja/või varu kohaldatud või kohaldama hakatava hinnaalanduse jaoks konkreetsetele „horeca” müügipunktidele (vaidlustatud otsuse põhjendus 171).

118 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 174 viitab komisjon 30. juuni 1998. aasta dokumendile ja Heinekeni hinnakirjale, milles on märgitud nii pudeliõlle kui vaadiõlle (õlu tsisternis ja vaadis) uued hinnad alates 1. juunist 1998, mis leiti Grolschi „kodutarbimise" müügi direktori büroost ja mis sisaldab märkust „CBK k[omis] päevakord" (CBK päevakorra komisjon). Komisjoni hinnangul toetavad need dokumendid InBevi avaldust, mille kohaselt arutati asjassepuutuvatel koosolekutel nii „kodutarbimise" hindu kui ka konkurentsi „horeca" turul (vaidlustatud otsuse põhjendus 175).

119 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 179 viitab komisjon Heinekeni 14. oktoobri 1998. aasta sisedokumendile, mis on adresseeritud Heinekeni juhatusele ja sõnastatud järgmiselt: „CBK-s Bavaria lubatud hinnatõus selgelt Nielseni [arvudest] välja ei tule". Komisjoni hinnangul kinnitab see ülestähendus järeldust, et Bavaria teatas 12. märtsi 1998. aasta koosolekul esimesena oma soovist tõsta hindu kodutarbimise müügi sektoris, et teised õlletehased pidid sellega hiljem kaasa minema ja et Bavaria hinnatõusud pidid olema „Nielseni" arvudes „eristatavad" (vaidlustatud otsuse põhjendus 180).

120 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 184 viitab komisjon Heinekeni Madalmaade „horeca" üksuse direktorile adresseeritud kirjale, mille oli saatnud Heinekeni Brand BV õlletehase turunduse ja kodutarbimise direktor oma intervjuu kohta ühe Bavaria nõukogu liikmega:

„Noordwijki toidumessil 9. septembril [1998] rääkis [üks Bavaria nõukogu liige] mulle […] asjast ja Heinekeni reaktsioonist. Lühidalt, tema hinnangul oli selgunud, et Heineken võis palju varem alustada Heinekeni ja Bavaria kõrgete juhtide vahelisi läbirääkimisi Madalmaade horeca turu teemal. Kaotatud hektoliitreid võis kompenseerida muul viisil. Ta lisas ka, et lõpuks sihtis Bavaria ehk Horeca sektori muid potentsiaalseid kliente, kes tahtsid ise Bavaria klientideks üle tulla (rõhutati vabatahtlikkust,

nagu […] puhul, nagu ta väitis) [Madalmaade Heinekeni horeca sektori ühe juhi eesnimi], on ütlematagi selge, et need ettepanekud olid […] teada ja täiesti retoorilised. Ma ei tahtnud sind sellest informatsioonist ilma jätta. Edu intervjuul."

121 Komisjon leiab, et see kiri kinnitab InBevi avaldust, et õlletehased arutasid mitte ainult hinnaalandustele seatavaid piiranguid, vaid ka nendele müügikohtadele seatavaid piiranguid, kes tahtsid õlletehast vahetada ning neid teemasid arutati mitte ainult mitmepoolsetel koosolekutel vaid ka kahepoolsetel kohtumistel (vaidlustatud otsuse põhjendus 189).

122 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 193 viitab komisjon Grolsche Bierbrouwerij Nederlandi ühe peadirektori omakäelistele ülestähendustele kutse kohta 8. jaanuari 1999. aasta koosolekule:

„müük 98

õlle hind →

„pinool" tüüpi kast	toimingud / kat II
kastida	madal
	vaat
	NMA".

123 Komisjoni hinnangul tuleneb sellest, et õllehinna arutelud keskendusid neljale teemale: esiteks kodutarbimise turul tehtavad kampaaniad, teiseks odavamate õllede hind, mida müüdi jaemüüja kaubamärgi all, kolmandaks vaatides, Madalmaade õlleturu „horeca" sektoris kasutusel olevates suurtes mahutites müüdava õlle hind, ja neljandaks Madalmaade konkurentsiasutus NMA (vaidlustatud otsuse põhjendus 194).

124 Vaidlustatud otsuse põhjendustes 197 ja 199 viitab komisjon reale küsimustele, mida tuli käsitleda 8. jaanuari 1999. aasta koosolekul ja mille kohta üks Grolschi esindaja oli märkinud nii lühendi „BP" – mida komisjon tõlgendab kui „õlle hind" (bierprijs) või „baashind" (bodemprijs) – kui ka sõnad „lisaks P[rivate] L[abel] 50 ct". Komisjon järeldab nendest märkmetest, et õlletehased arutasid üksikasjalikult vaadiõlle hinda (vaidlustatud otsuse põhjendus 203).

125 Vaidlustatud otsuse põhjendustes 212 ja 213 viitab komisjon dokumendile, milles viidatakse kolmele kontaktivõtmisele Heinekeni ja Grolschi juhatuse tasemel 1999. aasta 5. juuli paiku; nendes mainitakse nimetatud kahe õlletehase vahelist „hinnasõda". Komisjon järeldab sellest, et Heineken võttis Grolschiga hinnaalanduste teemal otse ühendust poolteist kuud enne, kui hakati kohaldama reaalseid ajutisi hinnaalandusi, mida hakkas pakkuma üks kauplusekett, millele Grolsch keeldus hüvitist maksmast (vaidlustatud otsuse põhjendus 213).

126 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 224 viitab komisjon reale dokumentidele, mis on tema haldusmenetluse toimikus ja millest nähtuvad teemad, mida arutati Bavaria ja InBevi kahepoolsetel koosolekutel, mis toimusid 8. märtsil 1995, 1997. aasta märtsi teisel poolel, 12. mail 1997, 19. juunil 1997 ja 8. septembril 1997. Ta tsiteerib järgmisi lõike:

– 8. märtsi 1995. aasta koosolek: „[Bavaria] ja [Interbrew Nederland] kinnitasid mõlemad, et neil on tõsiseid probleeme M-ga […] Madalmaades" (vaidlustatud otsuse joonealune märkus nr 491);

– 12. mai 1997. aasta koosolek: viidati „hinnatõusule" ja „jaemüüjate kaubamärkidele kui Damoklese mõõgale […], Grolschi ja eriti Heinekeni psühholoogilisele survele, et tõstetaks jaemüüja kaubamärgi all müüdava õlle hinda" (vaidlustatud otsuse joonealune märkus nr 493);

– 19. juuni 1997. aasta koosolek: tõstatati küsimus „kuidas oma tegevust kohandada jaemüüja kaubamärkide all müüdava õlle segmendis ja milline on sellega seoses Interbrew suhtumine Martensisse (keda peeti Madalmaade õllemaailma mitteteretulnud külaliseks)" (vaidlustatud otsuse joonealune märkus nr 494);

– 8. septembri 1997. aasta koosolek: käsitleti „jaemüüja kaubamärkide all müüdava õlle turu olukorda Madalmaades ja asjaolu, et Bavaria oli üle võtnud ühe Interbrew kliendi […] baaspakkumine, mis tehti Bavaria [kliendile] […] muutis *statu quo*'d […]" (vaidlustatud otsuse joonealune märkus nr 495).

127 Komisjon tõlgendab neid dokumente kui tõendeid selle kohta, et Bavaria ja InBevi vahelised kahepoolsed läbirääkimised võimaldasid jaemüüja kaubamärgi all müüdava õlle suhtes säilitada „relvastatud rahu" või „mittekallaletungi pakti" (vaidlustatud otsuse põhjendus 223).

128 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 227 viitab komisjon 26. septembri 1997. aasta kirjale, mille Interbrew Nederlandi üks ekspordidirektor saatis Interbrew peamaja ekspordidirektorile teemal „õlle müük Saksamaal ja jaemüüja kaubamärkide all müüdav õlu”:

„Ma konsulteerisin hiljuti sel teemal meie peamise konkurendiga Madalmaades ja sain teada, et nad pidid kokku saama […], et otsustada, kas suurendada või mitte TIP õlle koguseid 1998. aastal. Mulle teeb muret hinnatase, mida nad tahtsid kohaldada ja ta kinnitas mulle täpselt sama hinda, v.a. üks panus […] peamajale, ja asjaolu, et selle hinnaga nõustub ta mahuga umbes 200 000 hl.”

129 Komisjoni hinnangul nähtub sellest, et Interbrew küsis ja sai Bavarialt üksikasjalikku teavet ühe potentsiaalse kaubasaadetise hinna ja mahu kohta, mille Bavarialt tellis jaemüüja kaubamärgi all müüdava õllena üks suur Saksa kauplusekett. Komisjon leiab, et see asjaolu kinnitab InBevi avaldust, mille kohaselt vahetasid Interbrew ja Bavaria teavet klientidele pakutud jaemüüja kaubamärgi all müüdava õlle hinna tasemete kohta. Komisjon väidab ka, et seda asjaolu kinnitas InBevi oma 21. veebruari 2006. aasta kirjas (vaidlustatud otsuse põhjendus 228).

130 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 234 viitab komisjon õlletehase Haacht avaldusele 14. või 15. juuni 1998. aasta koosoleku kohta, millel osalesid Bavaria, Interbrew Nederland ja Belgia õlletehased Interbrew Belgique, Alken-Maes, Haacht ja Martens:

„Sel koosolekul teavitati Madalmaade õlletehaseid Belgia osaliste teabevahetuse sisust. Madalmaade õlletehased andsid oma nõusoleku vahetada teavet koguste,

pakendi liigi, lepingute kestuse, nende võimalike lõppkuupäevade ja klientide teemal. Hindade osas leppisid osalised kokku reeglis, et sel teemal teavet ei vahetata […]

Koosolekul osalejad leidsid, et vahetatava teabe kogumise ülesannet peab täitma neutraalne isik. See ettepanek tehti seetõttu, et Madalmaade turul tegutsevad isikud ei usaldanud üksteist. Teabe kogumisega paluti tegeleda Haachtil, kuna tema ei tegutsenud Madalmaade turul."

131 Komisjoni hinnangul kinnitab see avaldus käsitletud teemade osas InBevi avaldust (vaidlustatud otsuse põhjendus 235).

132 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 236 viitab komisjon eespool viidatud 14. või 15. juuni 1998. aasta koosoleku kohta tehtud omakäelistele ülestähendustele, mis leiti Bavaria juhatuse esimehe sekretäri laualt:

„Martens → Madalmaades midagi konkreetsemalt ei tehtud

→ madal – turg – hinna allalööja

|→ hinnapakkumised on tehtud

Interbrew Nederland – Martens –> kaubamärkide suurkliendile on tehtud pakkumine

jaemüüja

[…]

7,68 [toetatakse]

Martens – „hinnaalandus Belgias”

praegu NL → […]

Interbrew Belgique astus esimese sammu P[rivate] L[abeli] küsimuses

ainult […]

Pilsener […]

/ \ / \

üks kordaja

[…] – „otsustatud” → Interbrew

KAT I+II".

133 Komisjoni hinnangul kinnitavad need ülestähendused, et Interbrew Belgique näitas üles initsiatiivi korraldada koosolek jaemüüja kaubamärgi all müüdava õlle teemal ja sellel koosolekul otsustati, et leping jaemüüjate sisseostu organisatsiooniga „läheb Madalmaades Interbrew'le" (vaidlustatud otsuse põhjendus 237).

134 Viimati nimetatud koosoleku osas viitab komisjon ka ühe InBevi „kodutarbimise" direktori avaldusele, mille InBev esitas 21. veebruaril 2006 vastuseks teabenõudele (vaidlustatud otsuse põhjendus 238):

„Ühel hetkel […] M. [...] […] pani mind vastastikku madala hinnaga, mis ta oli Martensile pakkunud. Ta kinnitas mulle, et ta suutis kehtestada hinna 0,32 NLG pudelilt. See teeb 24 pudeliga kasti hinnaks 7,68 NLG, mida mainitakse M. [Bavaria esindaja] ülestähendustes. Nendes aruteludes, mis kestsid 1998. aasta aprillist kuni juuni alguseni, soovitasin ma tal üle minna II. kategooriale ja nii maksta vähem aktsiisi. Lõpuks, 1998. aasta juuni alguses leppisime me […] kokku uue […] II. kategooria õlle tellimuses. Tänu II. kategooria õllele üleminekust tulenevale madalamale aktsiisile võisime me pakkuda hinda 6,36 NLG (mis sisaldas aktsiisimaksu alandust 0,84 NLG) ja kaitsta end nii Martensi pakkumise eest.

[…]

14. või 15. juuni 1998. aasta koosoleku aegu […] leppis Interbrew […] kokku […] I. kategooria ja II. kategooria õlle tellimistes. Sel koosolekul tekitasin ma arutelu ja märkisin […] sõlmitud lepingut kahel põhjusel. Esiteks tahtsin ma vastu panna Martensi

pakkumisele, mille ta tegi […], teades, et ta oli alati eitanud Madalmaades hinnapakkumiste tegemist. Teiseks tahtsin ma teavitada teisi osalejaid, et nad ei teeks enam pakkumisi […], arvestades Interbrew ja […] vahel sõlmitud lepingut. [Vaidlustatud otsuse põhjenduses 236 viidatud dokumendi] rida n tõendab minu poolt edastatud teavet I. kategooria ja II. kategooria õlle tarnelepingu sõlmimise kohta […] ja Interbrew vahel. Selle lepingu olemasolu […] nähtub 24. juuni 1998. aasta faksist."

135 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 240 viitab komisjon Belgia õlletehase Haacht avaldusele Belgia-Madalmaade teise koosoleku kohta 7. juulil 1998:

„See on viimane koosolek, mis poolte vahel toimus. Haacht jagas seal Madalmaade turul kogutud teavet.

Seejärel vahetasid pooled teemat, et käsitleda mõnda vähemtähtsat küsimust, kuid Haachti esindaja sellest arutelust enam osa ei võtnud. Kuidas see ka ei olnud, nendel teemadel igatahes olulist teavet ei vahetatud. Koosolekul jäi mulje, et midagi konkreetset sellel ei arutatud."

136 Komisjon leiab, et Interbrew „kodutarbimise" direktori avaldus kinnitas Haachti avaldust, et see oli viimane Belgia-Madalmaade koosolek. Komisjon leiab, et otsus need koosolekud lõpetada oli ajendatud ühest konkreetsest põhjusest: nimelt kartusest, et Madalmaade konkurentsiasutus võib korraldada ühes või mitmes õlletehases läbiotsimise; seda kinnitab InBevi avaldus (vaidlustatud otsuse põhjendus 241).

137 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 248 viitab komisjon Heinekeni sisemisele dokumendile, mille kohaselt „olid Belgia õlletehase Martensi praegused eriti odavad hinnad […] vastuolus hinnapoliitikaga, et madalama hinnaga toodete hinda turul tõstetakse".

138 Lõpuks, vaidlustatud otsuse põhjenduses 249 viitab komisjon avaldusele, mis tehti tema kontrolli käigus 23. märtsil 2000 ning millele kirjutas alla üks Grolsche Bierbrouwerij Nederland peadirektoritest, kellest sai Koninklijke Grolschi nõukogu esimees:

„Tal oli CBK finantskomisjoni koosolekutel kaasas dokument […] pealkirjaga „Stsenaarium, kui hindade aluseks oleks hulgimüügi hinna selge tõus 2,00 NLG ühe hl kohta", mis sisaldas kommentaari „CBK – Fie – võtta alati kaasa". Ta kasutas seda dokumenti selleks, et juhtida Interbrew ja Bavaria (Madalmaades jaemüüja kaubamärgi all müüdavate õllede tootjad) tähelepanu tema arvates õigustamatule hindade kindlaksmääramisele jaemüüja kaubamärgi all müüdavate õllede osas (vähem kui 10 floriini kastilt)."

139 Vaidlustatud otsuse samas põhjenduses viitab komisjon ka Heineken Nederlandi peadirektori järgmisele avaldusele:

„Ma juba osalesin ühel CBK koosolekul, kus teised rääkisid jaemüüja kaubamärkide all müüdava õlle hinna kindlaksmääramisest. Neid märkusi tehti oma mure väljendamiseks. Ma ei reageerinud, sest põhimõtteliselt ei ole Heineken jaemüüja kaubamärkide all müüdava õlle tootmisega seotud."

140 Komisjon järeldab vaidlustatud otsuse põhjendustes 248 ja 249 tsiteeritud lõikudest, et jaemüüja kaubamärgi all müüdava õlle tootjad (Interbrew ja Bavaria) informeerisid oma hinnastrateegiast Heinekeni ja Grolschi, kes selles sektoris ei tegutse (vaidlustatud otsuse põhjendus 248). Ta järeldab, et kahepoolsed arutelud Interbrew ja Bavaria vahel, millega püüti jaemüüja kaubamärgi all müüdavate õllede hinda suurendada, olid osa üldisest arutelust nelja õlletehase vahel (vaidlustatud otsuse põhjendus 252).

141 Tuleb märkida, et eespool esitatud kaudsed tõendid toetavad InBevi avaldust ja õigustavad järeldust, et Heinekeni, Grolschi, Interbrew ja Bavaria esindajad said regulaarselt kokku tsüklitena peetud mitteametlikel koosolekutel, mida nimetati „Catherijne koostöö" või „päevakorra komisjon" ja mille koosseis varieerus (InBevi avaldus, mida tsiteeriti vaidlustatud otsuse põhjenduses 45; muud tõendid, mida uuriti põhjendustes 65–222). Vaidlustatud otsuses mainitud 18 koosolekut, mis sellesse tsüklisse kuulusid, peeti 27. veebruaril 1996, 19. juunil 1996, 8. oktoobril 1996, 8. jaanuaril 1997, 1. mail 1997, 2. septembril 1997, 16. detsembril 1997, 17. detsembril 1997, 12. märtsil 1998, 9. aprillil 1998, 3. juulil 1998, 15. detsembril 1998, 8. jaanuaril 1999, 4. märtsil 1999, 10. mail 1999, 11. augustil 1999, 19. augustil 1999 ja 3. novembril 1999.

142 Mis puudutab nimetatud koosolekutel arutatud teemasid, siis toetavad eespool viidatud kaudsed tõendid InBevi avaldust ja need tõendavad järgmisi asjaolusid:

– kodutarbimise sektori kohta:

– neli õlletehast arutasid õlle hindu (vaidlustatud otsuse põhjenduses 51 tsiteeritud InBevi avaldus ja muud tõendid, millele viidatakse vaidlustatud otsuse põhjendustes 76, 129, 156, 174, 193, 212 ja 213) ning õlle hindade tõusu

Madalmaades (vaidlustatud otsuse põhjenduses 51 tsiteeritud InBevi avaldus ja muud tõendid, millele viidatakse vaidlustatud otsuse põhjendustes 76, 89, 117 ja 179);

– arutelusid hindade üle peeti üldjuhul kahepoolsete kontaktide teel, eriti Grolschi ja Heinekeni vahel 1999. aasta juulis (vaidlustatud otsuse põhjendustes 212 ja 213 tsiteeritud dokument);

– arutati konkreetseid hinnapakkumisi (Interbrew sisemine kiri, millele viidatakse vaidlustatud otsuse põhjenduses 89) ja teave, mida vahetati, oli mõnikord suhteliselt üksikasjalik (vaidlustatud otsuse põhjendustes 129 ja 174 viidatud dokumendid);

– aastatel 1997 ja 1998 olid õlletehased jõudnud konsensusele, et hindu tõstetakse kas enne 1998. aastat või selle jooksul (vaidlustatud otsuse põhjendustes 89, 174 ja 179 viidatud dokumendid);

– „kaubamärkide A" õlle tootjad (Heineken ja Grolsch) nõudsid ja „kaubamärkide B" tootjad (jaemüüjate kaubamärkide all müüdav õlu) (Interbrew ja Bavaria) olid vastu sellele, et hinnatõus toimuks „kahes faasis", kõigepealt kaubamärkide B suhtes ja seejärel kaubamärkide A suhtes ning et kaubamärkide A ja kaubamärkide B hinnatõusu määr oleks erinev (vaidlustatud otsuse põhjenduses 53 tsiteeritud InBevi avaldus; muud tõendid, millele viidatakse vaidlustatud otsuse põhjendustes 76, 89, 100, 117 ja 193);

– Bavaria teatas (tõenäoliselt 12. märtsi 1998. aasta koosolekul) soovist tõsta oma hindu (tõendid, millele viidatakse vaidlustatud otsuse põhjendustes 129 ja 179 ning vaidlustatud otsuse põhjenduses 51 tsiteeritud InBevi avalduses). Teised õlletehased pidid tõenäoliselt Bavariat imiteerima ja hiljem oma hindu tõstma (vaidlustatud otsuse põhjenduses 51 tsiteeritud InBevi avaldus);

– mis puudutab üksteise jäljendamise mehhanismi, siis lepiti kokku, et Bavaria hinnatõus peab olema nähtav AC Nielseni poolt kokkukogutavates kaupluste kassaandmetes (vaidlustatud otsuse põhjendustes 129 ja 179 viidatud dokumendid);

– puuduvad mis tahes tõendid selle kohta, et 1998. aastaks ettenähtud hinnatõus tegelikult toimus;

– hinnakonsultatsioonide käigus arutasid õlletehased teatud konkreetsete kaupluste olukorda (vaidlustatud otsuse põhjendustes 76 ja 156 viidatud omakäelised ülestähendused);

– aruteludes viitasid osalejad hindadele konkreetsete arvudena (vaidlustatud otsuse põhjendustes 76, 89, 117, 129 ja 174 viidatud dokumendid);

– jaemüüjate kaubamärkide all müüdava õlle sektori kohta:

– alates 1995. aastast väljendasid Madalmaade kaks jaemüüja kaubamärgi all müüdava õlle tootjat (Interbrew ja Bavaria) mitu korda oma muret seoses Belgia õlletehase Martens plaaniga tulla selles sektoris Madalmaade turule

(vaidlustatud otsuse põhjenduses 55 tsiteeritud InBevi avaldus; muud tõendid, millele viidatakse vaidlustatud otsuse põhjendustes 224, 236, 238 ja 248);

– neid muresid arutati Bavaria ja InBevi kahepoolsete konsultatsioonide raames (vaidlustatud otsuse põhjenduses 52 tsiteeritud InBevi avaldus; Interbrew sisemine kiri, mida tsiteeriti vaidlustatud otsuse põhjenduses 227) ja viiel kahepoolsel koosolekul (8. märtsil 1995, 1997. aasta märtsi teises pooles, 12. mail 1997, 19. juunil 1997 ja 8. septembril 1997), mis olid pühendatud sellele probleemile (vaidlustatud otsuse põhjenduses 224 viidatud dokumendid);

– kaks „Belgia-Madalmaade" koosolekut toimusid Bredas ka 14. või 15. juunil 1998 (vaidlustatud otsuse põhjendused 234, 236 ja 238) ning 7. juulil 1998 (vaidlustatud otsuse põhjenduses 240 tsiteeritud Haachti avaldus) Interbrew Nederland, Bavaria ja Belgia õlletehaste Interbrew Belgique, Alken-Maes, Haacht ja Martens vahel (vaidlustatud otsuse põhjenduses 55 tsiteeritud InBevi avaldus);

– jaemüüja kaubamärgi all müüdava õlle teemasid arutati ka Heinekeni ja Grolschi (kes selles segmendis ei tegutse) juuresolekul üldise diskussiooni raames (vaidlustatud otsuse põhjenduses 54 tsiteeritud InBevi avaldus; muud tõendid, millele viidatakse vaidlustatud otsuse põhjendustes 156, 193, 248 ja 249);

– õlletehased arutasid jaemüüja kaubamärgi all müüdava õlle hinda (vaidlustatud otsuse põhjenduses 54 tsiteeritud InBevi avaldus; muud tõendid, millele viidatakse vaidlustatud otsuse põhjendustes 193, 199, 227, 236, 238 ja 249);

– Heineken ja Grolsch avaldasid Bavariale ja Interbrew'le „psühholoogilist survet", et tõsta jaemüüja kaubamärgi all müüdava õlle hinda (vaidlustatud otsuse põhjenduses 224, joonealuses märkuses nr 493 ja põhjenduses 248 viidatud dokumendid), keeldudes tõstmast kaubamärkide A hinda (vaidlustatud otsuse põhjenduses 53 tsiteeritud InBevi avaldus);

– selles sektoris oli nii kahepoolselt Interbrew Nederlandi ja Bavaria vahel kui mitmepoolselt Madalmaade ja Belgia õlletehaste vahel kokku lepitud mitte üritada üle võtta kliente ja järgida vastavaid jaemüüja kaubamärkide all müüdava õlle koguseid Madalmaades ja Belgias; otsustati nimelt, et lepingu jaemüüjate sisseostu organisatsiooniga sõlmib Interbrew Nederland (vaidlustatud otsuse põhjenduses 55 tsiteeritud InBevi avaldus; dokumendid, millele viidatakse vaidlustatud otsuse põhjendustes 224, 236 ja 238);

– õlletehased vahetasid teavet teatud konkreetsetele klientidele pakutavate äritingimuste kohta (vaidlustatud otsuse põhjenduses 227 viidatud kiri ja vaidlustatud otsuse põhjendustes 236 ja 238 viidatud dokumendid);

– aruteludes viitasid osalised hinna osas konkreetsetele arvudele (vaidlustatud otsuse põhjendustes 236, 238 ja 249 viidatud dokumendid);

– „horeca" sektori kohta:

– neli õlletehast arutasid hindasid (vaidlustatud otsuse põhjendustes 174, 193 ja 197 viidatud dokumendid) ning hinnatõuse (vaidlustatud otsuse põhjenduses 76 viidatud omakäelised ülestähendused) „horeca" sektoris;

– õlletehaste vahel oli sõlmitud kokkulepe nimega „määr", mis puudutas „horeca" klientidele antava hinnaalanduse määrasid (vaidlustatud otsuse põhjenduses 48 viidatud InBevi avaldus; vaidlustatud otsuse põhjendustes 92, 143 ja 165 viidatud omakäelised ülestähendused) ning mida õlletehased pidid „järgima" (vaidlustatud otsuse põhjenduses 92 viidatud omakäelised ülestähendused); selle kokkuleppe täitmist jälgiti ja ilmsiks tulnud rikkumisi arutati „Catherijne" koosolekutel (vaidlustatud otsuse põhjenduses 48 viidatud InBevi avaldus);

– arutati ka piiranguid, mis pidid sektoris säilitama *statu quo*, vältides teiste õlletehaste klientide ülevõtmist (vaidlustatud otsuse põhjenduses 48 viidatud InBevi avaldus; vaidlustatud otsuse põhjenduses 184 tsiteeritud Heinekeni sisemine kiri, mis puudutas ühe üliõpilasliidu ülevõtmist Bavaria poolt);

– selliste piirangute kehtestamist arutati ka kahepoolsete kontaktide teel; nii arutasid Heinekeni ja Bavaria juhid 9. septembril 1998 omavahel Heinekeni ühe „horeca" kliendi ülevõtmist Bavaria poolt (vaidlustatud otsuse põhjenduses 184 viidatud Heinekeni sisemine kiri);

– õlletehased vahetasid teavet teatud klientide ja konkreetsete müügikohtade teemal (vaidlustatud otsuse põhjendustes 92, 143, 156, 165 ja 184 viidatud dokumendid);

– omavahelistes aruteludes mainisid õlletehased konkreetseid arve hinnaalanduste taseme ja allhindluse varu kohta (vaidlustatud otsuse põhjendustes 143 ja 165 viidatud omakäelised ülestähendused).

143 Hagejate argumente neile süüks pandud tegevuse kolme komponendi kohta, milleks on esiteks õlle hindade ja hinnatõusude kooskõlastamine Madalmaades nii „horeca" sektoris kui ka kodutarbimise sektoris, sealhulgas jaemüüja kaubamärgi all müüdava õlle segment, teiseks aeg-ajalt Madalmaade „horeca" sektori üksikutele klientidele pakutavate muude äritingimuste kooskõlastamine, ja kolmandaks aeg-ajalt nii Madalmaade „horeca" sektori kui ka kodutarbimise müügi sektori klientide ärajagamise kooskõlastamine (artikkel 1 ning põhjendused 257 ja 258), tuleb uurida neid asjaolusid arvesse võttes.

– Faktilised asjaolud, mis on seotud esiteks järeldusega, et toimus õlle hindade ja hinnatõusude kooskõlastamine, ning teiseks järeldusega, et aeg-ajalt toimus klientide ärajagamise kooskõlastamine

144 Hagejad leiavad sisuliselt, et komisjon on süüks pandud koosolekutel õlletehaste esindajate koostatud omakäelisi ülestähendusi tõlgendanud poolikuna ja mitmes kohas väga kindla vaatenurga alt.

145 Nad märgivad, et Bavarialt ja Grolschilt saadud omakäelised ülestähendused on raskesti arusaadavad kõigile, välja arvatud nende koostajatele. Oma märkustes käsitlevad nad ainult selliste nendelt endilt või mujalt pärit dokumentide asjassepuutuvust ja tõlgendamist, mille osas nende reaktsioon komisjoniga suhtlemisel oli esitatud vaidlustatud otsuses. Hagejad piirduvad märkusega, et ülestähendusi, millele komisjon viitas, võib tõlgendada mitut moodi ja seetõttu ei ole need piisavad, et rikkumise asetleidmine oleks tõendatud mõistliku veendumuse künnist ületades.

146 Nad vaidlevad muu hulgas vastu vaidlustatud otsuse põhjendustes 76, 89, 117, 156, 165, 174, 175, 179, 184, 199, 212, 213, 248, 249 viidatud asjaoludele antud tõlgendusele (vt eespool punktid 99, 101, 106, 114, 116, 118–120, 124, 125, 137 ja 138).

147 Enne kui asuda uurima eespool viidatud asjaolude kohta esitatud hagejate argumente, tuleb märkida, et enamus eespool punktides 141 ja 142 loetletud faktilisi asjaolusid on tuvastatud mitme tõendi põhjal.

148 19. juuni 1996 ja 17. detsembri 1997. aasta ülestähenduste (viidatud vaidlustatud otsuse põhjenduses 76 ja 117) kohta tuleb märkida, et hagejad ei vaidle vastu komisjoni poolt nende sisule antud tõlgendusele, vaid viisile, kuidas vaidlustatud otsuses kirjeldati nende endi algset reaktsiooni nende dokumentide suhtes. Lisaks ei ole tuvastatud faktilistele asjaoludele mingit mõju sellel, et asjassepuutuvate dokumentide eesmärk on toetada hagejate seisukohti, et oma vastustes ei väitnud nad esiteks, et 19. juuni 1996. aasta koosolekul toimusid „läbirääkimised", vaid seda, et toimusid lihtsalt arutelud, mis puudutasid tõenäoliselt jaemüüjate kaubamärgi all müüdavat õlut, ja teiseks ei kritiseerinud nad komisjoni poolt 17. detsembri 1997. aasta ülestähendustele antud tõlgendust, sest turusegmenti, millega tegemist oli, ei saa kindlaks teha, vaid nad arvasid, et need ülestähendused ei olnud veenev tõend õigusvastase koostöö kohta.

149 Tuleb asuda ka seisukohale, et vaidlustatud otsuse põhjendustes 76 ja 117 viidatud ülestähendusi toetavad iga tuvastatud asjaolu osas mitu muud tõendit, millele ei ole vastu vaieldud (vt eespool punkt 142). Sama kehtib ka dokumentide kohta, millele on viidatud vaidlustatud otsuse põhjendustes 165, 199, 212 ja 213. Seega ei ole käesoleva kohtuasja faktide analüüsimisel vaja eraldi uurida kõiki neid dokumente ja hagejate poolt nende kohta esitatud märkusi.

150 Bavaria nõukogu liikme 3. juuli 1998. aasta omakäelised ülestähendused, Heinekeni sisemine kiri, Grolsche Bierbrouwerij Nederlandi direktori – kellest sai Koninklijke Grolschi nõukogu esimees – ja Heineken Nederlandi peadirektori avaldused (millele viidatakse vaidlustatud otsuse põhjendustes 156, 248 ja 249) on aga olulised tõendid tuvastatud asjaolude kohta, et jaemüüjate kaubamärgi all müüdava õlle teemadel vaieldi Heinekeni ja Grolschi juuresolekul (vt eespool punkt 142). Hagejad ei eita seda tuvastatud asjaolu. Nad vaidlevad aga vastu järeldusele, et Heineken võttis osa nendest aruteludest, mis toimusid Interbrew ja Bavaria vahel. Kuna see argument puudutab hagejate tegevusele antud õiguslikku kvalifikatsiooni, uuritakse seda keelatud kokkulepete või kooskõlastatud tegevuse asetleidmise analüüsi raames (vt eespool punktid 194–198).

151 Heinekeni sisemine kiri selle kohta, et Bavaria võttis kliendina üle ühe üliõpilasliidu (millele viidatakse vaidlustatud otsuse põhjenduses 184), on ainus tõend, mis annab tunnistust õlletehaste (antud juhul Heinekeni ja Bavaria) vahelisest konkreetsest arutelust „horeca" sektori klientide ülevõtmise teemal (vt eespool punkt 142). Hagejad ei eita, et sel korral pakkus Bavaria Heinekenile välja, et seda probleemi tuleks arutada või see lahendada hüvitisega. Nad kinnitavad aga, et lõpuks seda ei tehtud ja et Heineken ei oleks seda ka lubanud. Hagejad eitavad samuti, et õlletehased olid kehtestanud hüvitiste süsteemi, mida kohaldati klientide ülevõtmise korral.

152 Need hagejate argumendid ei ole usutavad. Vaidlustatud otsuses märkis komisjon õigesti, et asjassepuutuvas kirjas olev lause „kaotatud hektoliitreid võis kompenseerida muul viisil", viitab sellele, et Heinekeni ja Bavaria vahel ei arutatud hüvitise maksmise vajadust, vaid ainult hüvitise saamise viisi (vaidlustatud otsuse põhjendus 185) ja et sõnade „teada ja täiesti retoorilised", „rõhutati" ja „vabatahtlikkust" kasutamine tähendab, et kirja autori Heinekeni arvates kahtlustati Bavariat reegli rikkumises, et

õlletehas ise ei pöördu aktiivselt teiste õlletehaste „horeca" klientide poole (vaidlustatud otsuse põhjendus 188).

153 Seega toetavad vaidlustatud otsuse põhjendustes 184–188 viidatud tõendid vaidlustatud otsuse põhjenduses 48 tsiteeritud InBevi avalduses esitatud kinnitusi kokkulepe suhtes „horeca" klientide ülevõtmisest hoidumise kohta.

154 Dokumendid, mis leiti Grolsche Bierbrouwerij Nederlandi kodutarbimise müügi sektori ühe direktori büroost (viidatud vaidlustatud otsuse põhjendustes 174 ja 175) ning Heinekeni 14. oktoobri 1998. aasta sisedokument (viidatud vaidlustatud otsuse põhjenduses 179) tõendavad, et aastatel 1997 ja 1998 saavutasid õlletehased konsensuse hindade tõstmise osas 1998. aastal või enne seda (vt eespool punkt 142).

155 Mis puudutab märkust „CBK k[omis] päevakord", mida mainitakse vaidlustatud otsuse põhjendustes 174 ja 175 viidatud dokumentides, siis väidavad hagejad, ning et neile ei ole teada põhjused, miks Grolschi juhataja selle kommentaari tegi, ning et ainult üks isiklik kommentaar ei saa olla piisavalt veenev tõend kartelli eksisteerimise kohta.

156 Nad ei vaidle aga vastu komisjoni järeldusele, et nende dokumentide kohaselt arutati CBK päevakorra komisjonis hindu ja konkurentsi kodutarbimise sektoris, et nendest ei tulene ühtegi alternatiivset selgitust asjaolule, et Grolschi juhataja valduses oli Heinekeni hinnakiri, ja et ühel sellisel koosolekul jagati teavet Bavaria hindade tõusu kohta.

157 Mis puudutab viidet Heinekeni sisedokumendis (viidatud vaidlustatud otsuse põhjenduses 179), mille kohaselt „CBK-s Bavaria lubatud hinnatõus selgelt Nielseni [arvudest] välja ei tule", siis märgivad hagejad, et see, et Bavaria hinnatõusu – mis oli turul teada juba kuid – väljakuulutamisel kasutatakse mõistet „lubadus", ei ole iseenesest veenev tõend kartelli olemasolu kohta. Selle järeldusega on ka vastuolus asjaolu, et Heineken ei tõstnud oma hindu kuni 2000. aasta veebruarini.

158 Tuleb märkida, nagu seda vaidlustatud otsuse põhjenduses 182 tegi õigesti ka komisjon, et sõna „lubama" tõlgendamine lihtsalt hinnatõusu „mainimisena" kaldub kõrvale selle sõna üldisest tähendusest. Järeldust, et Bavaria kohustus oma hindu tõstma, toetab veelgi asjaolu mainimine, et hinnatõus „selgelt Nielseni [arvudest] välja ei tule". Juba oli tuvastatud, et AC Nielseni kaupluste kokkukogutud kassaandmeid kasutati järelevalvevahendina, mille kaudu pidi Bavaria hinnatõus olema „eristatav" (vaidlustatud otsuse põhjendus 133 ja eespool punkt 142). Viide nendele andmetele tundub loogilisem kohustuse täitmise üle järelevalve teostamise kontekstis kui lihtsalt mainitud asjaolu ülekontrollimise kontekstis.

159 Mis puudutab hagejate argumenti asjaolu kohta, et tegelikult Heineken enne 2000. aasta veebruari oma hindu ei tõstnud (kuigi kokkulepitud hinnatõus pidi toimuma 1998. aastal), siis piisab, kui märkida, et lihtsalt see, et hinnakokkulepet ei täideta, ei tähenda iseenesest, et kokkulepet ennast ei ole sõlmitud.

160 Lõpuks, Interbrew 25. märtsi 1997. aasta sisemisest kirjast nähtub väga selgelt, et saavutatud oli konsensus hinnatõusu läbiviimise suhtes enne 1998. aastat (tsiteeritud vaidlustatud otsuse põhjenduses 89). Hagejate tõlgendus, mille kohaselt puudutas see kiri Interbrew läbirääkimisi tema ostjatega (st kauplustega) ja mitte teiste

õlletehastega, ei ole veenev, arvestades, et kirja tekstis viidati selgelt „peamistele õlletehastele" kui „konsensuse" pooltele.

161 Asjaolu, et kirjas märgitud hinnatõus pidid toimuma „enne 1998. aastat", kuigi eespool viidatud dokumentaalsed tõendid olid koostatud 1998. aastal, ei kinnita hagejate teesi, et nendel dokumentidel puudus igasugune seos. Nimelt on mõeldav, et arvestades raskusi seoses hinnatõusu elluviimise korra läbirääkimistega (eriti Interbrew sisemises kirjas viidatud kaubamärkide A ja B hinnatõusu eristamisega), lükati algselt 1997. aastaks ettenähtud hinnatõusu kõigepealt edasi järgmisesse aastasse ja seejärel loobusid õlletehased sellest hoopis.

162 Tuleb ka meenutada, et vastupidi sellele, mida väidavad hagejad, siis Interbrew 25. märtsi 1997. aasta sisemise kirja õigsusele, täpsemalt märkusele, et saavutatud oli „konsensus", ei räägi vastu InBevi juhataja avaldused (vt eespool punktid 82 ja 83) ega ka asjaolu, et Heineken ei tõstnud väidetavalt oma hindu kuni 2000. aasta veebruarini (vt eespool punkt 159).

163 Kõigest eeltoodust tuleneb, et komisjoni esitatud tõendite kogum toetab piisavalt InBevi avaldust nende tuvastatud faktiliste asjaolude osas, mis puudutavad hindade ja hinnatõusude kooskõlastamist ning klientide jagamist. Nende tuvastatud asjaolude õigsust ei sea kahtluse alla ka hagejate argumendid eespool punktis 146 loetletud tõendite kohta.

164 Seega tuleb tagasi lükata hagejate argumendid nende faktide väära hindamise kohta, mis puudutavad rikkumise neid kahte komponenti.

– Faktilised asjaolud, mille alusel järeldati, et aeg-ajalt kooskõlastati „horeca" sektori üksikutele klientidele pakutavaid muid äritingimusi

165 Hagejad on seisukohal, et komisjon ei ole tõendanud, et ettevõtjad kooskõlastasid „horeca" sektori klientide muid äritingimusi kui hind.

166 Komisjon leiab, et vaidlustatud otsuse põhjendustes 67 ja 138 viidatud omakäelised ülestähendused tõendavad, et neli õlletehast kooskõlastasid aeg-ajalt teatud äritingimusi nagu laenutingimused, mida pakuti „horeca" sektori üksikutele klientide (vaidlustatud otsuse põhjendus 258).

167 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 67 tsiteeritud omakäelistes ülestähendustes on mainitud: „Tagatised/rahastamine: rahas[tamine] rohkem [...] kui konkreetsete kohtade vajadus. Seega […] mil[jonit]".

168 Komisjoni sõnul tähendab see tsitaat, et 27. veebruari 1996. aasta koosolekul arutasid õlletehased ühe või mitme õlletehase poolt teatud käitistele pakutud või potentsiaalselt pakutavaid tagatisi ja rahastamist (vaidlustatud otsuse põhjendus 68).

169 Tuleb aga märkida, et hagejad pakuvad komisjoni viidatud lõigu osas välja teistsuguse usutava tõlgenduse, märkides, et selle kontekstiks oli arutelu „kahtlaste võlgnike" teemal.

170 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 138 viitab komisjon Bavaria ühe „horeca" direktori omakäelistele ülestähendustele 12. märtsi 1998. aasta koosoleku kohta, mis sisaldab järgmist lõiku: „Bav intress […]%? välja arvatud siis, kui on reklaami hüvitis". Komisjoni hinnangul tõendab see lõik, et arutati „horeca" müügikohtadele antavate laenude intressimäärasid (vaidlustatud otsuse põhjendus 142).

171 Isegi kui eeldada, et komisjon tõlgendas neid omakäelisi ülestähendusi õigesti, ei võimalda selline seosetut ja lakoonilist laadi viide ning konkreetsete märkide puudumine selle kohta, et teised õlletehased oleksid osalenud asjassepuutuvatel teemadel peetud arutelus, järeldada, et need ülestähendused on piisav tõend, mis näitab, et eksisteeris koostöö, mille raames kooskõlastati aeg-ajalt teatud äritingimusi.

172 Üldkohtu poolt esitatud küsimustele antud vastustes märkis komisjon, et vaidlustatud otsuse põhjendustes 67 ja 138 viidatud omakäelisi ülestähendusi toetab InBevi avaldus, millest tuleneb esiteks, et 12. märtsi 1998. aasta „Catherijne" koosolek oli pühendatud nii „horeca" kui kodutarbimisega seotud küsimustele ning teiseks, et „Catherijne" koosolekutest osavõtjad leppisid kokku investeeringutes „horeca" sektorisse, et vältida klientide ülevõtmist.

173 Tuleb siiski märkida, et komisjoni tsiteeritud kaks lõiku ning ka tema viide „InBevi avalduse laadile" ei anna konkreetset märki sellest, et õlletehaste vahel arutati laenutingimuste kooskõlastamist ning seega ei toeta need komisjoni poolt selle kohta tehtud järeldust.

174 Komisjoni järeldus, et õlletehased kooskõlastasid aeg-ajalt „horeca" sektori üksikutele klientidele pakutavaid laenutingimusi, põhineb seega killustatud ja ebatäpsetel tõenditel.

175 Nimelt, arvestades esiteks, et vaidlustatud otsuse põhjendustes 67 ja 138 viidatud omakäelistes ülestähendustes tehtud viited on seosetud ja lakoonilised ning et hagejad on esitanud usutava alternatiivse tõlgenduse, ning teiseks, et selles küsimuses InBevi avalduses konkreetsed viited puuduvad, tuleb asuda seisukohale, et komisjon ei ole õiguslikult piisavalt tõendanud, et asjassepuutuv rikkumine seisnes muu hulgas „aeg-ajalt Madalmaade „horeca" sektori üksikutele tarbijatele pakutavate muude äritingimuste kooskõlastamises".

176 Selle kohta tehtud järeldust, mis on esitatud vaidlustatud otsuse põhjenduses 258 ja artiklis 1, ei saa seega pidada tõendatuks.

177 Järelikult tuleb nõustuda hagejate argumentidega, et fakte, mis puudutavad aeg-ajalt „horeca" sektori üksikutele klientidele pakutavate muude äritingimuste kooskõlastamist, on vääralt hinnatud.

– Väidetav õigusnormi rikkumine ja faktiliste asjaolude väär hindamine

178 Hagejad leiavad, et komisjoni järeldused, et eksisteerisid ettevõtjatevahelised kokkulepped ja/või kooskõlastatud tegevused EÜ artikli 81 tähenduses, on tehtud selle sätte väära tõlgendamise ja väära kohaldamise tõttu (vaidlustatud otsuse põhjendused 337 ja 341).

179 Kõigepealt tuleb meenutada, et nii mitmepoolsetel koosolekutel kui ka omavahelises kahepoolses suhtlemises vahetasid neli õlletehast mitmel korral turu kohta tundlikku teavet (hind, hinnaalanduste määr ja teatud klientidele tehtavad konkreetsed pakkumised), mis oli vahest suhteliselt üksikasjalik (vaidlustatud otsuse põhjendustes 129 ja 174 viidatud dokumendid) ning sisaldas hinna osas konkreetseid arve (vaidlustatud otsuse põhjendustes 76, 89, 117, 129 ja 174 viidatud dokumendid), hinnaalandusi ja allahindluse varu (vaidlustatud otsuse põhjendustes 143 ja 165 viidatud dokumendid) ning ka konkreetseid viiteid klientidele ja müügikohtadele nii „horeca" sektoris (vaidlustatud otsuse põhjendustes 92, 143, 156, 165 ja 184 viidatud dokumendid) kui ka kodutarbimise sektoris (vaidlustatud otsuse põhjendustes 76 ja 156 viidatud dokumendid).

180 Arutati ka teatud konkreetseid ettepanekuid turul käitumise kohta, näiteks ettepanekut viia kodutarbimise sektoris hinnatõus läbi kahes faasis (vaidlustatud otsuse põhjenduses 89 viidatud dokument).

181 Asjaolud, et „Catherijne" koosolekutel ei koostatud ühtegi protokolli, et arutelude sisu ei kajastatud peaaegu kunagi üheski sisedokumendis ja et nende koosolekute päevakorrad ja mõned ülestähendused hävitati 1998. aasta novembris (vaidlustatud otsuse põhjenduses 61 tsiteeritud InBevi avaldus), näitavad ka, et vastupidi sellele, mida väidavad hagejad, olid arutelud salajased ning nendel osalejad olid teadlikud nende tegevuse õigusvastasusest ja nad üritasid seda varjata.

182 Vastupidi sellele, mida väidavad hagejad, nähtub komisjoni uuritud dokumentaalsetest tõenditest, et teatud ettepanekute suhtes lagesid poolte tahted kokku, näiteks et lepingu sõlmimise õigus jaemüüjate sisseostu organisatsiooniga antakse Interbrew'le (vaidlustatud otsuse põhjenduses 236 ja joonealuses märkuses nr 531 viidatud

dokument) või et enne 1998. aastat või selle aasta jooksul toimub kooskõlastatud hinnatõus (vaidlustatud otsuse põhjenduses 89 viidatud dokument).

183 Seda, et eelmises punktis nimetatud juhul eksisteerib kokkulepe EÜ artikli 81 tähenduses, ei sea kahtluse alla ei tõenäoliselt aset leidnud asjaolu, et õlletehaste tahted ei langenud kokku konkreetsete viiside osas, kuidas hinnatõusu läbi viia, ega asjaolu, et lõpuks seda turul tegelikult ei toimunudki.

184 Nimelt, isegi kui eeldada, et kavandatud piirangute spetsiifilistes küsimustes kokkulepet ei saavutatudki, on komisjon siiski õigesti tuvastanud, et arutelude regulaarse jätkamisega väljendasid õlletehased oma ühist tahet saavutada konkurentsivastane kokkulepe (vaidlustatud otsuse põhjendus 341).

185 Liiatigi oli pideva sellise tundliku teabe, mis ei ole üldsusele kättesaadav ja mida nelja õlletehase esindajad pidasid vajalikuks üles tähendada oma märkmetes, äriühingu sisemises infovahetuses seda mainimata, vahetamise tagajärg kindlasti see, et vähenes nendest igaühe ebakindlus selle suhtes, kuidas plaanivad käituda konkurendid.

186 Kui puuduvad vastupidist tõendavad tõendid, mida peavad esitama huvitatud ettevõtjad, tuleb eeldada, et kooskõlastatud tegevuses osalevad ettevõtjad, kes jätkavad turul tegutsemist, võtavad konkurentidega vahetatud teavet oma turukäitumise kindlaksmääramisel arvesse. See kehtib veelgi enam siis, kui kooskõlastamine toimub regulaarselt pika aja jooksul, nagu käesolevas asjas (vt selle kohta eespool punktis 46 viidatud kohtuotsus Hüls *vs.* komisjon, punkt 162).

187 Hagejad leiavad sisuliselt, et nad on selle eelduse ümber lükanud, olles tõendanud, et hoolimata nendest aruteludest otsustasid neli õlletehast sõltumatult, kuidas turul tegutseda.

188 Selle argumendiga ei saa nõustuda. On tõsi, et nii InBevi juhtide avaldused kui ka asjaolu, et Heineken tõstis oma hindu alles 2000. aasta veebruaris, annavad tunnistust sellest, et süüks pandud ajavahemikul järgis iga õlletehas turul oma strateegiat. Kuid isegi kui see asjaolu võib näidata formaalsete kohustuste või õlletehastevahelise reaalse koordineerituse puudumist, ei ole see piisav, et tõendada, et nad ei võtnud süüks pandud koosolekutel vahetatud teavet iialgi arvesse, et määratleda, igaüks omal viisil, kuidas nad turul käituvad.

189 Järelikult ei ole hagejad suutnud ümber lükata eespool punktis 186 viidatud kohtupraktikast tulenevat eeldust.

190 Seega tuleb asuda seisukohale, et käesolevas asjas esinevad eespool punktides 46 ja 47 viidatud kohtupraktikaga kehtestatud kooskõlastatud tegevuse tunnused.

191 Seda arvestades tuleb märkida, et komisjon kvalifitseeris asjassepuutuva tegevuse õigesti „mitmeks kokkuleppeks ja/või kooskõlastatud tegevuseks", kuna see tegevus sisaldas üheaegselt nii „kokkuleppe" elemente kui ka „kooskõlastatud tegevuseks" kvalifitseeritavaid elemente. Nimelt, kui tegemist on keerulise faktilise olukorraga, ei tule komisjoni poolt vaidlustatud otsuse artiklis 1 märgitud kaht kvalifikatsiooni mõista kvalifikatsioonina, mis nõuab, et üheaegselt ja kumulatiivselt oleksid esitatud tõendid selle kohta, et iga faktiline asjaolu sisaldab keelatud kokkuleppe või kooskõlastatud tegevuse tunnuseid, vaid seda tuleb mõista ühe tervikliku kvalifikatsioonina, mis koosneb faktilistest asjaoludest, millest osad on kvalifitseeritud kokkulepeteks ja teised kooskõlastatud tegevuseks EÜ artikli 81 tähenduses, mis ei näe selliste mitut

tegu hõlmavate rikkumiste puhul ette eraldiseisvat kvalifikatsiooni (vt selle kohta eespool punktis 44 viidatud kohtuotsus Hercules Chemicals *vs.* komisjon, punkt 264).

192 Kuid hagejad vaidlevad vastu sellele, et neile etteheidetud tegevusel oli konkurentsivastane eesmärk. Nad väidavad eriti, et koosolekute eesmärk ei olnud kunagi salaja kokku leppida konkurentsi seisukohast tundlikus tegevuses. Vahetevahel võis juhtuda, et arutati olukorda turul, sealhulgas tarbijale pakutavaid hindu kodutarbimise turul ja pakkumisi, mis tehti mõnele „horeca" kliendile. Kuid arutelud puudutasid nii mitut sektorile väga olulist teemat ning nende õhkkond oli nii mitteformaalne ja vaba, et neid ei saa pidada „kooskõlastamiseks".

193 Tuleb märkida, et arutelud turu suhtes tundliku teabe teemal – isegi kui eeldada, et need leidsid aset juhuslikult ja samal ajal, kui arutelud mittetundlikel teemadel – olid selgelt eesmärgiga teha turul koostööd ja vähendada ebakindlust konkurentide võimaliku käitumise suhtes. Juba on tõendatud, et kuigi koostöö õlletehaste vahel ei olnud alati kõige tõhusam, võimaldasid arutelud hinna ja konkreetsetele klientidele pakutavate tingimuste teemal neil lähedalt jälgida oma konkurentide tegevuse teatud aspekte ja saadud teabe alusel määratleda oma käitumine (vt eespool punktid 185–189). Asjaolu, et õlletehaste esindajate arvates oli kasulik see teave üles tähendada oma märkmikes ja seda mainida ettevõtjasiseses kirjavahetuses, on ka kaudne tõend selle kohta, milline suur tähtsus sellel teabel nende jaoks oli, ning see kinnitab fakti, et isegi kui need arutelud ei avaldanud alati konkurentsivastast mõju, oli see objektiivselt nendel aruteludel osalejate eesmärk.

194 Lõpuks vaidlevad hagejad vastu komisjoni järeldusele, et Heineken oli seotud Interbrew ja Bavaria vahel toimunud aruteludega jaemüüjate kaubamärkide all müüdava õlle turusegmendi teemadel. Nad ei vaidlusta seda, et nad osalesid selleteemalistel mitmepoolsetel koosolekutel, kuid nad väidavad, et Heineken ei tegutsenud selles

turusegmendis ja et tema seotust selle koostööga ei saa tuletada asjaolust, et Grolsch – veel üks õlletehas, kes selles sektoris ei tegutsenud – väljendas muret selle turusegmendi hindade pärast, ega ka asjaolust, et Bavaria ja InBev seadsid eesmärgiks tõsta hinnataset selles turusegmendis (vaidlustatud otsuse põhjendused 249–252).

195 Tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et kui ettevõtja osaleb koosolekul, kus tõstatatakse õigusvastase koostöö teema, siis isegi juhul, kui tal ei ole seal aktiivset rolli, võib järeldada, et ta võttis sellest koostööst osa, välja arvatud siis, kui ta tõendab, et ta teatas kõigile, et ta ei loe end selle koostööga seotuks, või kui ta teatas teistele osalistele, et ta kavatses võtta koosolekust osa erineval eesmärgil kui see, mida peavad silmas teised osalejad (vt Üldkohtu 15. märtsi 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-25/95, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ja T-104/95: Cimenteries CBR jt *vs.* komisjon, EKL 2000, lk II-491, punkt 3199 ja seal viidatud kohtupraktika).

196 Käesolevas asjas tuleb kõigepealt täheldada, et kuigi Heineken jaemüüjate kaubamärkide all müüdava õlle sektoris ei tegutsenud, nähtub InBevi avaldusest (vaidlustatud otsuse põhjendused 54 ja 247), et selles turusegmendis kohaldatud hind oli nelja suure õlletehase, sealhulgas Heinekeni üks ühine mure.

197 Edasi tuleb märkida, et hagejad ei vaidle vastu sellele, et Heineken viibis jaemüüjate kaubamärkide all müüdava õlle sektori hindu puudutavate õigusvastaste arutelude juures; seda asjaolu kinnitavad ka erinevad tõendid, millele viidatakse vaidlustatud otsuse põhjendustes 247–251. Hagejad ei väida ka seda, et Heineken teatas kõigile, et ta ei loe end nende aruteludega seotuks või et ta teatas teistele õlletehastele, et ta võtab koosolekust osa erineval eesmärgil kui see, mida peavad silmas teised osalejad.

Seega ainult asjaolu, et Heinekenil ei olnud nendes aruteludes aktiivset rolli – eeldades, et see on tõendatud –, ei vabasta teda vastutusest.

198 Lõpuks tuleb märkida, et toimiku materjalidest nähtub, et Heinekeni seotus jaemüüjate kaubamärkide all müüdava õlle hindade aruteludega ei piirdunud ainult passiivse osalusega teatud koosolekutel ja huviga, mis tal arutatu tulemuse suhtes oli, vaid hõlmas ka survet, mida ta teadlikult avaldas Interbrew'le ja Bavariale, keeldudes oma kaubamärkide hindu tõstmast enne, kui ei tõsteta jaemüüjate kaubamärkide hindu. Sellise surve avaldamist tõendab nii InBevi avaldus (tsiteeritud vaidlustatud otsuse põhjenduses 54) kui ka dokument, mis puudutas 12. mai 1997. aasta koosoleku sisu (viidatud vaidlustatud otsuse põhjenduses 224) ja millele antud tõlgendust hagejad ei ole vaidlustanud.

199 Arvestades kõike eeltoodut ei saa nõustuda hagejate argumendiga, et rikutud on õigusnormi.

200 Lõpuks, kuna hagejad ei ole ka tõendanud, et vaidlustatud otsuses on EÜ artikli 81 lõike 1 kohaldamisel rikutud õigusnormi, tuleb tagasi lükata ka nende argumentatsioon, mis põhineb sisuliselt samal eeldusel, et komisjon on seda sätet tõlgendanud vääralt, süütuse presumptsiooni rikkudes, ja jätnud tuvastatud rikkumise piisavalt põhjendamata.

– Järeldus

201 Eespool esitatud viienda ja kuuenda väite uurimise lõpuks tuleb märkida, et komisjoni tehtud järeldus, et aeg-ajalt kooskõlastati Madalmaade „horeca" sektori üksikutele

tarbijatele pakutavaid hinnast erinevaid äritingimusi, ei ole õiguslikult piisavalt tõendatud ja sellega ei saa nõustuda (vt eespool punktid 167–177).

202 Seega tuleb vaidlustatud otsuse artikkel 1 tühistada seda rikkumise komponenti puudutavas osas ning muuta selle eest hagejatele määratud trahvi. Selle muutmise konkreetseid tagajärgi täpsustatakse tagapool punktides 435 ja 436.

203 Ülejäänud osas tuleb viies ja kuues väide tagasi lükata.

Seitsmes väide, mis puudutab rikkumise kestust

Poolte argumendid

204 Hagejad vaidlevad vastu kuupäevadele 27. detsember 1996 ja 3. november 1999, mis määrati vastavalt neile süüks pandud rikkumise algus- ja lõppkuupäevaks. Nad leiavad muu hulgas, et rikkumise algus ja lõpp peavad olema tuvastatud vahetult tõendite alusel ja et selle kohta peab esitama rohkem tõendeid, mida käesolevas asjas aga ei tehtud, sest komisjonil ei olnud otseseid tõendeid 27. detsembri 1996. aasta ja 3. novembri 1999. aasta koosolekute arutelude konkurentsivastase sisu kohta.

205 Rikkumise alguseks peetud 27. veebruari 1996. aasta koosoleku kohta märgivad hagejad, et omakäelised ülestähendused, millele komisjon tugineb vaidlustatud otsuse põhjenduses 67, käsitlevad üldist arutelu „horeca" sektori „kahtlaste võlgnike" teemal, mida ei saa pidada konkurentsi piiravaks teemaks.

206 3. novembri 1999. aasta koosoleku osas märgivad hagejad, et selle konkurentsivastast sisu tõendab üks InBevi vastus komisjoni vastuväiteteatisele (tsiteeritud vaidlustatud otsuse põhjenduses 221). Nad leiavad aga, et see vastus on vastuolus InBevi nende direktorite täpsemate avaldustega, kes osalesid sellel koosolekul.

207 Komisjon vaidleb hagejate argumentidele vastu.

Üldkohtu hinnang

208 Rikkumise kestus on EÜ artikli 81 lõikes 1 sätestatud rikkumise mõiste koostisosa, mille tõendamise kohustus lasub peamiselt komisjonil. Sellega seoses nõuab kohtupraktika, et kui puuduvad tõendid, mis otseselt tõendavad rikkumise kestust, siis esitab komisjon vähemalt tõendid, mis puudutavad ajaliselt piisavalt lähestikku asetleidnud asjaolusid, nii et võib mõistlikult tuletada, et see rikkumine vältas katkematult kahe täpse kuupäeva vahel (vt Üldkohtu 7. juuli 1994. aasta otsus kohtuasjas T-43/92: Dunlop Slazenger *vs.* komisjon, EKL 1994, lk II-441, punkt 79, ja eespool punktis 91 viidatud kohtuotsus Peróxidos Orgánicos *vs.* komisjon, punkt 51).

209 Käesolevas asjas vaidlevad hagejad vastu nii rikkumise algus- kui lõppkuupäeva kindlaksmääramisele.

– Rikkumise alguskuupäeva kindlaksmääramine

210 Komisjon määratles asjassepuutuva rikkumise alguskuupäevaks 27. veebruari 1996; see on esimese sellise „Catherijne" koosoleku toimumise kuupäev, mille kohta oli tal otseseid tõendeid, et neli õlletehast sellel osalesid.

211 Nagu tuvastatud eespool punktides 167–177, ei ole selle koosoleku kohta koostatud omakäelised ülestähendused, mida on tsiteeritud vaidlustatud otsuse põhjenduses 67, ise tõendite kogum, mis võiks õiguslikult piisavalt toetada järeldust rikkumise kohta, mis seisnes selles, et aeg-ajalt kooskõlastati „horeca" sektori üksikutele tarbijatele pakutavaid muid äritingimusi.

212 Kuid see kaalutlus iseenesest ei takista seda, et neid tõendeid kasutataks rikkumise kui terviku alguse kindlaksmääramiseks.

213 Nimelt tuleb asuda seisukohale, et 27. veebruaril 1996 toimunud koosolek kuulub regulaarsete koosolekute sarja, millest võtsid osa samad isikud ja mis toimusid sarnastes tingimustes. Neid kutsuti nimega „Catherijne koostöö" ja „päevakorra komisjon" ning nendel osalesid nelja Madalmaade õlletehase Heineken, InBev, Grolsch ja Bavaria esindajad, need toimusid paralleelselt CBK ametlike koosolekutega ning nendel arutatud teemasid ei kajastatud mitte kunagi protokollides ja peaaegu mitte kunagi sisedokumentides. Ka InBevi avalduses mainitakse neid koosolekuid kui sarja ja selle lisas on esitatud tabel mitme sellise koosoleku, sealhulgas 27. veebruari 1996. aasta koosoleku nime, aadressi, kuupäeva ja toimumise kohaga (vaidlustatud otsuse põhjendus 44).

214 Nii InBevi avalduse kui ka arvukate muude tõendite alusel on juba tuvastatud, et koosolekutel, mis sellesse sarja kuulusid, oli konkurentsivastane eesmärk (vt eespool punktid 179–184). Seega võimaldavad esiteks kaudsete tõendite kogum, mis näitab koosolekute süstemaatilist toimumist ja nende konkurentsivastast eesmärki, ja teiseks InBevi avaldus, millel on suur tõenduslik väärtus, tuvastada, et kui ei tõendata vastupidist, saab kõiki selle sarja koosolekuid pidada konkurentsi piirava eesmärgiga koosolekuteks, isegi kui mõnel koosolekul arutatu kohta puuduvad piisavad konkreetsed tõendid.

215 Hagejad leiavad sisuliselt, et rikkumise algus- ja lõppkuupäeva kindlaksmääramisel ei saa kohaldada seda loogikat, väites, et kuigi põhimõtteliselt võib eeldada, et kahe konkreetse kuupäeva vahelisel ajal pandi rikkumist katkematult toime, tuleb rikkumise algus- ja lõppkuupäeva rohkem tõendada ja need kuupäevad peavad olema tõendatud otseste tõenditega.

216 Tuleb aga märkida, et rikkumise alguskuupäeva kindlaksmääramiseks ei tuginenud komisjon ainult 27. veebruari 1996. aasta koosolekut puudutavatele tõenditele.

217 Nimelt märgib ta vaidlustatud otsuse põhjendustes 466–469 iga õlletehase, sealhulgas hagejate kohta, et nad osalesid rikkumises „vähemalt 27. veebruarist 1996 kuni 3. novembrini 1999". Vaidlustatud otsuse põhjenduses 56 täpsustab ta ka, et vastavalt InBevi avaldusele algas rikkumine tükk aega enne 1996. aastat, nimelt:

– „1990. aastal või veel varem" „horeca" hinnatõusude arutelude osas;

– „1993–1994" allahindlusi ja õlletehastevahelisi „horeca" müügikohtade üleminekuid puudutavate arutelude osas;

– „1987” Oranjeboom-Interbrew ja Bavaria vaheliste arutelude osas jaemüüja kaubamärgi all müüdava õlle teemal.

218 Arvestades InBevi avalduse suurt tõenduslikku väärtust, võis komisjon tuvastada, et asjassepuutuv rikkumine algas hiljemalt 1996. aasta esimeste koosolekute toimumise kuupäeval, mis on välja toodud InBevi avaldusele lisatud tabelis ja millel InBev oli esindatud pärast Oranjeboomi omandamist 1995. aastal.

219 Tuleb meenutada, et InBevi avaldusest nähtub, et Heinekenil oli algusest peale, st aastast 1993 või 1994 oma roll „Catherijne” koosolekute korraldamises. Lisaks on tõendatud, esiteks, et Heineken oli 27. veebruari 1996. aasta koosolekul esindatud, ja teiseks, et järgmisel, 19. juuni 1996. aasta koosolekul jätkasid õlletehased konkurentsivastaseid arutelusid (vt vaidlustatud otsuse põhjenduses 67 ning eespool punktides 99 ja 100 viidatud omakäelised ülestähendused). Kuigi Heinekeni osalus sellel koosolekul ei ole tõendatud, tõendavad seda koosolekut puudutavad tõendid, et arutati Heinekeni osalust võimalikus hinnatõusus, mis pidi toimuma kahes faasis.

220 Neid kaalutlusi arvestades võis komisjon õigesti tuvastada, et hagejad võtsid asjassepuutuvast rikkumisest osa vähemalt alates 27. veebruarist 1996.

221 Asjaolu, et vaidlustatud otsuses ei ole tuvastatud, et rikkumist hakati toime panema juba enne seda kuupäeva, on käsitletav vaidlustatud otsuse adressaatide suhtes tehtud järeleandmisena. Tuleb märkida, et Üldkohtul ei ole palutud lahendada küsimust, kas see järeleandmine oli õiguspärane või kohane (vt selle kohta eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus JFE Engineering jt *vs.* komisjon, punktid 340 ja 341).

222 Neid asjaolusid arvestades ei saa juhul, kui tegemist on koosolekuga, mis kuulus selliste regulaarsete koosolekute süsteemi, mille konkurentsivastasus on õiguslikult piisavalt tõendatud, tuvastatud rikkumise alguskuupäeva kahtluse alla seada hagejate argumendid, et 27. veebruari 1996. aasta koosoleku sisuga seotud konkreetsed tõendid olid puudulikud.

223 Seega tuleb tagasi lükata argument rikkumise alguskuupäeva kindlaksmääramise kohta.

– Rikkumise lõppkuupäeva kindlaksmääramine

224 Komisjon pidas kõigi õlletehaste rikkumise lõppkuupäevaks 3. novembrit 1999 (vaidlustatud otsuse põhjendused 466–469); see on päev, mil toimus viimane „Catherijne" koosolek, mille osas on komisjonil otseseid tõendeid kõigi nelja õlletehase osalemise kohta. See koosolek on välja toodud InBevi avaldusele lisatud kronoloogilise tabeli lõpus. InBevi poolt komisjoni teabenõudele esitatud ühe vastuse kohaselt oli 3. novembri 1999. aasta koosolek üks „Catherijne koosolek (horeca/päevakorra komisjoni küsimused)[; n]agu alati Catherijne konsultatsioonidel, rääkisime me seal peamiselt liigsetest kokkulepetest ja rahumeelsest kooseksisteerimisest" (vaidlustatud otsuse põhjendus 221).

225 Hagejad leiavad, et see avaldus on vastuolus InBevi nende direktorite täpsemate avaldustega, kes 3. novembri 1999. aasta koosolekul osalesid; nad viitavad järgmistele lõikudele:

– „Ma osalesin 19. augustil 1999 toimunud koostöös. 3. novembril 1999 leidis aset koosolek, millel osales nii M. […] kui ka mina ise. Mõlemal puhul ei rääkinud me konkreetselt sellest, kuidas turul tegutseda. Koosolek oli pigem mitteformaalne";

– „Toimusid nelja horeca direktori (Heineken, Grolsch, Bavaria ja Interbrew) koosolekud. Ma osalesin ainult ühel sellisel koosolekul, mis toimus 3. novembril 1999 Enschedes. M. […] viis mu sinna minu esitlemiseks. Seal ei toimunud eriti midagi. Pigem oli tegemist meeldiva koosviibimisega, mil puudus konkreetne päevakord. Hinnaalanduste kohta tehti üldisi kommentaare. Mulle jäi mulje, et juba aastaid eksisteerib teatud hinnaalandustele mingi määrade süsteem või reegel, kuid täpselt seda kunagi ei mainitud. Me rääkisime ainult väga üldsõnaliselt hinnaalanduste üldistest summadest, mille raames toodi välja mõned juhud. Mulle tundus, et määr ei toiminud. Iga ettevõtja otsustas oma strateegia üle ise. Võib olla prooviti kedagi kallutada, kuid igaüks tegutses siiski nii, nagu ise soovis".

226 Tuleb asuda seisukohale, et vastupidi sellele, mida väidavad hagejad, ei ole need lõigud vastuolus tõenditega, millele tugines komisjon. Viited „liigsetele kokkulepetele" ja „rahumeelsele kooseksisteerimisele", „määrale" ning „hinnaalanduse reeglile" puudutavad selgelt „horeca" klientidele kohaldatavate allahindluste määra kooskõlastamist. Ainus täpsustus, mis tulenes InBevi direktorite avaldustest, puudutab arutelude täpsusastet; nendes piirduti väidetavalt „üldiste kommentaaridega" ja mõju puudumisega turule, nimelt toodi välja asjaolu, et „määr ei toiminud". Kuid nagu juba eespool märgitud, ei ole asjassepuutuvate koosolekute rikkumisena käsitlemisega vastuolus see, et nendel arutatu oli üldsõnaline, või et need ei mõjutanud turgu (vt eespool punktid 78 ja 79).

227 Asjaolu, et 3. novembri 1999. aasta koosolek kuulus konkurentsivastaste koosolekute süsteemi (vt eespool punktid 213 ja 214) ja et seal arutatud teemad olid seotud varasemate konkurentsi piiravate aruteludega, näitab ka, et juba selle koosoleku kokkukutsumise eesmärk oli tagada nende arutelude jätkamiseks vajalikud tingimused.

228 Igal juhul, isegi kui eeldada, et esineb teatud vastuolu nende InBevi töötajate avalduste, millele tuginevad hagejad, ja InBevi poolt teabenõudele esitatud vastuse vahel, tuleb asuda seisukohale, et viimati nimetatud dokumendi tõenduslik väärtus on suurem, kui arvestada kohtupraktikat, mille kohaselt on ettevõtja enda nimel tehtud avaldus usaldusväärsem kui vastus, mille annab tema töötaja, olenemata, milline on viimase isiklik kogemus või arvamus (vt selle kohta eespool punktis 90 viidatud kohtuotsus LR AF 1998 *vs.* komisjon, punkt 45).

229 Seega tuleb tagasi lükata nii argument rikkumise lõppkuupäeva kindlaksmääramise kohta kui ka seitsmes väide tervikuna.

Esimene väide, et rikutud on hea halduse põhimõtet ja määruse nr 1/2003 artiklit 27, sest hagejatel ei võimaldatud tutvuda teiste ettevõtjate vastustega vastuväiteteatisele

Poolte argumendid

230 Hagejad heidavad komisjonile ette seda, et ta ei rahuldanud nende taotlust tutvuda menetlusega seotud teiste isikute vastustega vastuväiteteatisele, rikkudes nii nende kaitseõigusi. Hagejate hinnangul tuleneb vaidlustatud otsusest, et komisjon kasutas neid vastuseid tõenditena rikkumise toimepanemise kohta ja selleks, et õigustada trahvi lõppsummat, ning et need vastused sisaldasid nende süü puudumist tõendavaid asjaolusid, millele nad oleks saanud enda kasuks tugineda. Nad väidavad seega, et arvestades menetlusliku võrdsuse põhimõtet, oleks tulnud neile anda võimalus neid tõendeid uurida, et oma kaitse sõltumatult kindlaks määrata.

231 Hagejad leiavad eelkõige, et neil oleks pidanud olema võimalus tutvuda Bavaria ja Grolschi vastustega, sest nagu nähtub vaidlustatud otsusest, andsid need õlletehased autentse tõlgenduse tõenditele, mida hiljem kasutati neid süüstavate ja nende süü puudumist tõendavate tõenditena. Täpsemalt märgivad hagejad, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 75 viitab komisjon Bavaria poolt vastuväiteteatisele esitatud vastusele, et tõendada, et nad osalesid 19. juuni 1996. aasta koosolekul. Vaidlustatud otsuse põhjendustes 124–126 kasutas komisjon 17. detsembri 1997. aasta koosolekul õllehinna arutamise tõendamiseks ka Bavaria vastuse alusel tehtud tõlgendust. Lõpuks märgivad hagejad, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 135 viitas komisjon Bavaria vastuses esitatud väidetele kui tõendile nende süüd tõendavate avalduste kohta, mis nad väidetavalt 12. märtsi 1998. aasta koosolekul tegid.

232 Hagejad toonitavad InBevi poolt vastuväiteteatisele esitatud vastusega tutvumise olulisust, arvestades, et nende hinnangul tugines komisjon vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseks peamiselt just tema avaldustele. Näidisena märgivad hagejad, et vaidlustatud otsuse põhjendusest 476 ning komisjoni ja InBevi 2006. aasta veebruari kirjavahetusest võib järeldada, et InBevi vastused vastuväiteteatisele sisaldasid süü puudumist tõendavaid asjaolusid.

233 Komisjon vaidleb hagejate argumentidele vastu.

Üldkohtu hinnang

234 Määruse nr 1/2003 artikli 27 lõikes 2 on märgitud „[m]enetluse käigus tagatakse täielikult asjaomaste osapoolte õigus kaitsele[; n]eil on õigus nõuda juurdepääsu komisjoni toimikule tingimusel, et võetakse arvesse ettevõtjate õigustatud huvi kaitsta oma ärisaladusi [...]”.

235 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tähendab toimikuga tutvumise õigus, mis tuleneb loogiliselt kaitseõiguste põhimõttest, et komisjon peab võimaldama asjassepuutuval ettevõtjal põhjalikult uurida kõiki uurimistoimikus olevaid dokumente, mis võivad tähtsust omada tema kaitse seisukohast (vt selle kohta Euroopa Kohtu 2. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-199/99 P: Corus UK *vs*. komisjon, EKL 2003, lk I-11177, punktid 125–128, ja Üldkohtu 29. juuni 1995. aasta otsus kohtuasjas T-30/91: Solvay *vs*. komisjon, EKL 1995, lk II-1775, punkt 81).

236 See hõlmab nii süüstavaid kui ka süü puudumist tõendavaid dokumente, välja arvatud teiste ettevõtjate ärisaladused, komisjoni sisedokumendid ja muud salajased andmed (eespool punktis 51 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 68).

237 Mis puudutab süüstavaid tõendeid, siis kujutab dokumendi edastamata jätmine endast kaitseõiguste rikkumist vaid siis, kui ettevõtja tõendab esiteks, et rikkumise asetleidmise vastuväite esitamiseks tugines komisjon sellele dokumendile, ja teiseks, et seda vastuväidet sai tõendada vaid viitega nimetatud dokumendile. Seega tuleb asjassepuutuval ettevõtjal tõendada, et tulemus, millele komisjon otsuses jõudis, oleks olnud erinev, kui edastamata dokumenti tõendina arvesse ei võetaks (eespool punktis 51 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punktid 71–73).

238 Mis puudutab aga komisjoni poolt ettevõtja süü puudumist tõendava dokumendi edastamata jätmist, siis peab ettevõtja ainult tõendama, et dokumendi avaldamata jätmine võis tema kahjuks mõjutada menetluse käiku ning komisjoni otsuse sisu. Piisab, kui ettevõtja tõendab, et ta oleks võinud neid süü puudumist tõendavaid dokumente kasutada oma kaitses (eespool punktis 44 viidatud kohtuotsus Hercules Chemicals *vs.* komisjon, punkt 81), tõendades muu hulgas, et ta oleks saanud tugineda tõenditele, mis ei olnud kooskõlas komisjoni poolt vastuväiteteatise staadiumis antud hinnangutega, ja et ta oleks seega saanud mõjutada mis tahes viisil otsuses antud hinnanguid (eespool punktis 51 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 75).

239 Tuleb ka meenutada, et vastuväiteteatis on dokument, mis peab piirama ettevõtja vastu algatatud menetluse eseme ja tagama kaitseõiguste tõhusa kasutamise (vt Üldkohtu 8. oktoobri 2008. aasta otsus kohtuasjas T-69/04: Schunk ja Schunk Kohlenstoff-Technik *vs.* komisjon, EKL 2008, lk II-2567, punkt 80 ja seal viidatud kohtupraktika).

240 Neid eesmärke arvestades kaasnevad vastuväiteteatisega kaitseõiguste järgimise põhimõttest tulenevad menetluslikud tagatised, mille hulgas on õigus tutvuda komisjoni toimikus olevate dokumentidega.

241 Vastused vastuväiteteatisele ei kuulu eeluurimistoimikusse endasse (vt selle kohta eespool punktis 195 viidatud kohtuotsus Cimenteries CBR jt *vs.* komisjon, punkt 380).

242 Mis puudutab dokumente, mis ei ole vastuväiteteatisest teada andmise ajaks toimiku osa, siis on komisjon kohustatud need vastused teistele asjassepuutuvatele pooltele avaldama ainult juhul, kui nendest on näha, et nad sisaldavad uusi süüstavaid või süü puudumist tõendavaid tõendeid.

243 Komisjoni teatise komisjoni toimikutele juurdepääsureeglite kohta [EÜ] artiklite 81 ja 82, EMP lepingu artiklite 53, 54 ja 57 ning nõukogu määruse (EÜ) nr 139/2004 kohaldamise juhtudel (ELT 2005, C 325, lk 7) punktis 27 on samuti märgitud, et uurimise teiste poolte vastustele komisjoni vastuväiteteatisele ei anta üldreeglina juurdepääsu. Poolele antakse siiski juurdepääs dokumentidele, kui need dokumendid võivad sisaldada uusi, kas süüdistavaid või süüst vabastavaid tõendeid, mis puudutavad komisjoni vastuväiteteatises selle poole kohta esitatud vastuväiteid.

244 Esiteks, mis puudutab uut süüstavat tõendit, siis tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et kui komisjon kavatseb rikkumise tuvastamiseks tugineda vastuväiteteatise vastuse teatud osale, siis peab teistele selle menetlusega seotud ettevõtjatele olema antud võimalus selle uue tõendi kohta oma seisukoht esitada (eespool punktis 195 viidatud kohtuotsus Cimenteries CBR jt *vs.* komisjon, punkt 386, ja Üldkohtu 27. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-314/01: Avebe *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-3085, punkt 50).

245 Dokumenti saab käsitleda süüstava dokumendina vaid juhul, kui komisjon on sellele tuginenud ettevõtja poolt toimepandud rikkumise tuvastamisel. Kaitseõiguste rikkumise tuvastamiseks ei piisa sellest, et ettevõtja tõendab, et ta ei saanud haldusmenetluse käigus esitada oma seisukohta dokumendi suhtes, mida mainitakse vaidlustatud otsuse mõnes osas. Ta peab tõendama, et komisjon on vaidlustatud otsuses seda dokumenti kasutanud lisatõendina rikkumise tuvastamiseks, milles ettevõtja väidetavalt osales (Üldkohtu 16. detsembri 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-5/00 ja T-6/00: Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ja Technische Unie *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-5761, punkt 35).

246 Käesolevas asjas väidavad hagejad, et komisjon kasutas Bavaria ja Grolschi poolt vastuväiteteatisele esitatud vastuses märgitud asjaolusid uute süüstavate tõenditena. Nad viitavad selles küsimuses vaidlustatud otsuse põhjendustele 75, 124–126 ja 135.

247 Kõigepealt, mis puudutab vaidlustatud otsuse põhjendust 75, siis viitab komisjon Bavaria poolt vastuväiteteatisele esitatud vastuse lõigule, märkides, et oli „väga võimalik", et Heineken oli 19. juuni 1996. aasta koosolekul esindatud. Kuigi komisjon tuginеb sellele tsitaadile, märkis ta ka, et toimikus ei ole selle asjaolu kohta ühtegi tõendit. Nimetatud põhjendusest et nähtu see, et Heineken oli tegelikult sellel koosolekul kohal, vaid ainult see, et igal juhul võttis ta osa varasemast ja hilisematest koosolekutest.

248 Neid kaalutlusi arvestades ei saa viidet Bavaria poolt vastuväiteteatisele esitatud vastuse lõigule pidada uue süüstava tõendi kasutamiseks.

249 Edasi, mis puudutab vaidlustatud otsuse põhjendusi 124 ja 126 ning nendes viidatud 17. detsembri 1997. aasta koosolekut, siis tuleb märkida, et vaidlustatud otsuse põhjendustest 117–121 tuleneb selgelt, et selle koosoleku eesmärk oli tõendatud eeluurimistoimiku materjalide alusel.

250 Komisjon viitab vaidlustatud otsuse põhjendustes 124 ja 126 Bavaria poolt vastuväiteteatisele esitatud vastuses märgitud alternatiivsele tõlgendusele ainult selleks, et vastata asjassepuutuva ettevõtja argumentidele. Nendest põhjendustest tuleneb ka, et Bavaria väljapakutud tõlgendust ei pidanud komisjon veenvaks ja ta ei nõustunud sellega.

251 Lõpuks, mis puudutab vaidlustatud otsuse põhjendust 135, milles esitatakse kokkuvõtlikult Bavaria tõlgendus 12. märtsi 1998. aasta koosolekuga seotud toimiku materjalide kohta, siis tuleb märkida, et see tõlgendus heideti vaidlustatud otsuse põhjenduses 136 sõnaselgelt kõrvale ja sellele ei saanud järelikult tugineda kui süüstavale lisatõendile.

252 Neid kaalutlusi arvestades tuleb asuda seisukohale, et hagejad ei ole tõendanud, et komisjon kasutas täiendavaid süüstavaid tõendeid, mis tulenesid teiste isikute poolt vastuväiteteatisele esitatud vastustest.

253 Teiseks, mis puudutab uusi süüst vabastavaid tõendeid, siis tuleneb kohtupraktikast, et komisjon ei ole kohustatud võimaldama nendega tutvumist tema enda initsiatiivil.

Kui komisjon jätab haldusmenetluses rahuldamata hageja taotluse, milles palutakse juurdepääsu dokumentidele, mida eeluurimistoimikus ei olnud, on kaitseõiguste rikkumine tuvastatav vaid siis, kui haldusmenetlus oleks võinud lõppeda teisiti, kui hageja oleks selle menetluse käigus saanud tutvuda vaidlusaluste dokumentidega (eespool punktis 195 viidatud kohtuotsus Cimenteries CBR jt *vs.* komisjon, punkt 383).

254 Lisaks ei saa hagejad tugineda põhjendusele, mis tuleneb eespool punktis 51 viidatud kohtuotsusest Aalborg Portland jt *vs.* komisjon (punkt 126), et komisjon ei saa üksi otsustada, millised dokumendid on ettevõtjale tema kaitseks kasulikud. See põhjendus, mis puudutab komisjoni toimikus olevaid dokumente, ei käi vastuste kohta, mille on komisjoni vastuväidetele esitanud teised asjassepuutuvad isikud.

255 Seega vastupidi sellele, mida väidavad hagejad, ei saa kaitseõiguste järgmine viia põhimõtteliselt selleni, et komisjon on kohustatud avaldama teiste isikute vastuseid, et hagejad saaksid kontrollida võimalike süüst vabastavate tõendite olemasolu.

256 Kuna hagejad väidavad, et avaldamata vastused sisaldavad väidetavaid süü puudumist tõendavaid asjaolusid, on nad kohustatud esitama esimese kaudse tõendi selle kohta, et need dokumendid on neile kaitse seisukohast kasulikud.

257 Nad peavad nimelt viitama, millised on potentsiaalsed süü puudumist tõendavad asjaolud või esitama kaudse tõendi nende olemasolu kohta ning seega – miks nad on menetluses talle vajalikud (vt selle kohta Üldkohtu 27. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-43/02: Jungbunzlauer *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-3435, punktid 351–359).

258 Käesolevas asjas väidavad hagejad, et nii vaidlustatud otsuse põhjendusest 476 kui ka komisjoni ja InBevi kirjavahetusest, mis järgnes vastuväiteteatisele esitatud vastusele, võib järeldada, et InBev esitas teavet, mida võis mõista kui vastuvaidlemist esiteks koostöökokkulepete täitmisele ja teiseks rikkumise toimepanemisele või kestusele.

259 Esiteks, mis puudutab väidetavat argumenti koostöökokkulepete tegeliku mittetäitmise kohta, siis tuleb meenutada, et süüst vabastava tõendina ei saa olla käsitletav see, et teised asjassepuutuvad isikud esitasid oma vastustes vastuväiteteatisele hagejatega sisuliselt samad argumendid, väites, et kartellikokkulepet ei täidetud (vt selle kohta eespool punktis 257 viidatud kohtuotsus Jungbunzlauer *vs*. komisjon, punkt 353).

260 Teiseks, mis puudutab väidetavat vastuvaidlemist rikkumise toimepanemisele või kestusele, siis tuleb märkida, et selle argumendi põhjendamiseks viitavad hagejad InBevi nõukogu 21. veebruari 2006. aasta kirjale, mis saadeti vastuseks komisjoni küsimustele ja milles märgiti, et „[tema] klientidel […] ei olnud mingit kavatsust vähendada mis tahes viisil oma rolli süüks pandud asjaoludes ega vastu vaielda rikkumise kui sellise toimepanemisele või kestusele". Seega vastupidi sellele, mida väidavad hagejad, ei tule ainult sellest täpsustusest, et InBevi vastus vastuväiteteatisele võis sisaldada teavet, mis tõenäoliselt oli käsitletav süü puudumist tõendava tõendina.

261 Eeltoodust tuleneb, et hagejad ei ole esitanud süü puudumist tõendavat teavet, mis tõenäoliselt tulenes teiste ettevõtjate poolt vastuväiteteatisele esitatud vastustest, ega ole seega esitanud ühtegi kaudset tõendit selle kohta, kuidas need oleksid nende kaitseks kasulikud.

262 Seega tuleb tagasi lükata argument, et asjassepuutuv vastus sisaldas süü puudumist tõendavat teavet.

263 Arvestades kõike eeltoodut tuleb esimene väide põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Teine väide, et rikutud on hea halduse, „hoolsuse" ja võistlevuse põhimõtet, sest väidetavalt ei viidud uurimist läbi hoolikalt ja erapooletult

Poolte argumendid

264 Hagejad heidavad komisjonile ette, et ta ei uurinud hoolikalt ja erapooletult kõiki toimiku materjale, et põhjendada oma seisukohta, et toime on pandud EÜ artikli 81 rikkumine.

265 Täpsemalt väidavad nad, et komisjon tugines süüstava tõendina InBevi avaldustele, mis viimane tegi seoses trahvide määramata jätmise või nende vähendamise taotlusega, kuigi need avaldused olid üldsõnalised ja vastuolulised ega põhinenud ainult avalduste tegijate endi seisukohtadel, olles seega osaliselt „kuuldusel põhinev tõend".

266 Lisaks on hagejad seisukohal, et uurimismenetluses rikkus komisjon hea halduse põhimõtet, jättes tähelepanuta nende argumendid ja eriti lükates tagasi tõendid, mis nad esitasid selleks, et tõendada, et Madalmaade õlleturg ei arenenud asjassepuutuval perioodil nii, et see väljendaks hinnakokkulepete esinemist.

267 Komisjon vaidleb hagejate argumentidele vastu.

Üldkohtu hinnang

268 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et liidu õiguskorras kehtestatud haldusmenetluse tagatiste hulgas on ka pädeva institutsiooni kohustus uurida hoolikalt ja erapooletult juhtumi kõiki asjassepuutuvaid asjaolusid (Euroopa Kohtu 21. novembri 1991. aasta otsus kohtuasjas C-269/90: Technische Universität München, EKL 1991, lk I-5469, punkt 14).

269 Käesolevas asjas tuleb esiteks seoses argumendiga, et komisjon ei ole uurinud tõendeid hoolikalt ja erapooletult, meenutada, et nagu on järeldatud eespool viienda ja kuuenda väite uurimise lõpus, esitas komisjon asjassepuutuva rikkumise kahe komponendi osas piisavaid tõendeid EÜ artikli 81 rikkumise kohta (vt eespool punkt 163). Nende väidete uurimise raames on Üldkohus juba hinnanud nii hagejate kriitikat InBevi avaldusele antud hinnangu kohta, kui ka tõendeid, millega sooviti tõendada vastupidist haldusmenetluses tuvastatule.

270 Täpsemalt, kuna hagejate argumentidega soovitakse kahtluse alla seada InBevi avalduse tõenduslik väärtus, kuna see on üldsõnaline, vastuoluline ja „kuuldusel põhinev tõend", tuleb need tagasi lükata põhjustel, mis on eespool punktides 70–90 välja toodud viienda ja kuuenda väite uurimise raames.

271 Neid asjaolusid arvestades tuleb asuda seisukohale, et hagejate argumendid selle kohta, et uurimine ei olnud täielik, hoolikas ja erapooletu, kordavad argumente, mida uuriti eespool viienda ja kuuenda väite raames ning neid ei tule eraldi uurida.

272 Seega ei saa käesoleva väitega nõustuda.

Kolmas väide, et rikutud on süütuse presumptsiooni

Poolte argumendid

273 Sisuliselt väidavad hagejad, et süütuse presumptsiooni rikuti sellega, et konkurentsi valdkonna eest vastutav komisjoni volinik tegi Madalmaade televisioonisaates avalduse, et „tarbija maksis õlle eest liiga palju", ja seega oli juba ette ära otsustatud, et Madalmaade õlleturul tegutses kartell.

274 Hagejad väidavad seega, et rikkumist esitleti kui tuvastatud asjaolu palju aega enne haldusmenetluse lõppu, isegi enne, kui nad jõudsid reageerida vastuväiteteatisele.

275 Lisaks, peale seda, kui komisjoni volinik oli sellise avaliku avalduse teinud, ei saanud komisjon hagejate poolt vastuväiteteatisele esitatud vastuse argumente uurida objektiivselt ja vajaliku distantsiga.

276 Komisjon vaidleb hagejate argumentidele vastu.

Üldkohtu hinnang

277 Tuleb märkida, et hagejate argumentatsioon süütuse presumptsiooni rikkumise kohta ei ole käesoleva vaidluse lahendamise seisukohast asjassepuutuv.

278 Nimelt tuleb rikkumise esinemist hinnata ainult komisjoni kogutud tõendite põhjal. Kui haldusmenetluse lõpuks on tegelikult tuvastatud rikkumise asetleidmine, ei saa tõend selle kohta, et komisjon väljendas selle menetluse jooksul enneaegselt oma veendumust, et rikkumine toime pandi, muuta olematuks tõendeid rikkumise enda kohta (eespool punktis 195 viidatud kohtuotsus Cimenteries CBR jt *vs.* komisjon, punkt 726).

279 Igal juhul ei ole ühes Madalmaade telesaates esitatud komisjoni voliniku kommentaar, mis tõesti on ehk ebaõnnestunud ja milles mainitakse seoses näitega komisjoni töö kohta, et Madalmaade tarbija „maksis õlle eest liiga palju" õlletehaste tegevuse tõttu, selline, mis tõendaks, et komisjon on juba otsuse ette ära teinud.

280 Tuleb märkida, et komisjon peab nõu talle kui kolleegiumile esitatud otsuse eelnõu üle. Vastupidi sellele, mida väidavad hagejad, ei viita asjassepuutuva komisjoni voliniku kommentaar, milles mainitakse komisjoni tegevust, sellele, et komisjon pidas õlletehaste süüd juba tõendatuks.

281 Arvestades, et komisjoni voliniku valitud sõnad ei viidanud üldse hagejate süüle, ei muuda neid põhjendusi kaheldavaks hagejate esitatud argument, et asjassepuutuv avaldus tehti veel enne, kui nad jõudsid vastuväiteteatisele reageerida. See asjaolu ei võimalda seega ka järeldada, et komisjon ei uurinud hagejate poolt vastuväiteteatisele esitatud vastuseid objektiivselt ja piisava distantsiga.

282 Neid kaalutlusi arvestades tuleb kolmas väide põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Neljas väide, et rikuti mõistliku kestuse põhimõtet

Poolte argumendid

283 Hagejad leiavad, et vaidlustatud otsus tuleb tühistada kogu menetluse ja iga selle staadiumi kestuse tõttu, sest see ületas oluliselt kestust, mida võib pidada mõistlikuks. Nad väidavad muu hulgas, et nad ei saanud oma kaitset ette valmistada, sest perioodil, mis eelnes vastuväiteteatise kättesaamisele, ei olnud menetluse ese veel selge. Nad toonitavad ka, et arvestades aastate möödumist ei mäletata enam komisjoni poolt etteheidetud fakte.

284 Komisjon märgib, et ta täheldas sõnaselgelt vaidlustatud otsuse põhjendustes 497–500, et menetlus kestis liiga pikalt ja et ta vähendas erandkorras seetõttu hagejatele määratud trahvi. Lisaks täheldab komisjon, et kuigi kohtupraktikas on mainitud, et haldusmenetlus peab olema läbi viidud mõistliku tähtaja jooksul, saab selle tähtaja ületamine olla rikkumist tuvastava otsuse aluseks ainult juhul, kui on tõendatud, et selle põhimõtte rikkumine kahjustab puudutatud ettevõtjate kaitseõigusi.

285 Selle kohta märgib komisjon, et 17. märtsi 2000. aasta otsus kontrolli teostamise kohta, mille adressaatideks olid hagejad, võimaldas hagejatel erinevalt sellest, mida nad väidavad, tutvuda enamuse rikkumise asjaoludega, asjassepuutuvate turgude ja toimepanemise ajavahemikuga. Komisjon on seisukohal, et juba selles otsuses viidati konkurentsivastasele tegevusele Madalmaade õllesektoris hindade kindlaksmääramise, turgude jagamise ja/või teabe vahetamise alal nii jaekaubanduse kui „horeca" turul. Hagejate argument ei saa olla vastuvõetav ka nende küsimuste üksikasjalikkuse tõttu, mis ta neile alates 2001. aastast esitas.

Üldkohtu hinnang

286 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on mõistlikust menetlustähtajast kinnipidamine konkurentsipoliitikat puudutavas haldusmenetluses liidu õiguse üldpõhimõte, mille täitmist tagavad liidu kohtud (Euroopa Kohtu 15. oktoobri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, EKL 2002, lk I-8375, punktid 167–171, ja 21. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-113/04 P: Technische Unie *vs.* komisjon, EKL 2006, lk I-8831, punkt 40).

287 Selle põhimõtte kohaldamisel tuleb eristada kahte haldusemenetluse staadiumi, nimelt vastuväiteteatisele eelnevat uurimise staadiumi ja ülejäänud haldusmenetluse staadiumi, millel mõlemal on oma seesmine loogika (eespool punktis 286 viidatud kohtuotsus Technische Unie *vs.* komisjon, punkt 42).

288 Esimene staadium, mis kestab kuni vastuväiteteatise vastuvõtmiseni, algab hetkel, mil komisjon võtab rikkumise kohta tehtud kaebuse alusel meetmeid, ja see peab võimaldama tal võtta seisukoht haldusmenetluse edasise käigu suhtes. Teine staadium järgneb vastuväiteteatisele ja kestab lõpliku otsuse vastuvõtmiseni. See peab võimaldama komisjonil langetada lõplik otsus vaidlustatud rikkumise suhtes (eespool punktis 286 viidatud kohtuotsus Technische Unie *vs.* komisjon, punkt 43).

– Haldusmenetluse kestus

289 Käesolevas asjas tuleb märkida, et komisjon tunnistas vaidlustatud otsuse põhjenduses 498, et haldusmenetlus kestis liiga pikalt ja et ta vastutas selle asjaolu esinemise eest.

290 Nimelt tuleb märkida menetluse esimese staadiumi kohta, et ajast, mil hagejatele toimetati 2000. aasta märtsis kätte kontrolli teostamise otsus, kuni vastuväiteteatise vastuvõtmiseni 2005. aasta augustis oli möödunud 65 kalendrikuud.

291 Arvestades, et uurimise käigus toimunud kontrollid viidi läbi 2000. aasta märtsis ja aprillis, ei saanud haldusmenetluse selle staadiumi kogukestust õigustada ainult asjaoluga, et komisjon saatis aastatel 2001–2005 puudutatud isikutele mitu teabenõuet.

292 Seega, kui komisjon ei esita teavet või täiendavaid põhjendusi menetlustoimingute kohta, mida ta kavatseb selles staadiumis veel läbi viia, tuleb menetluse esimest staadiumi pidada liiga pikaks (vt selle kohta eespool punktis 245 viidatud kohtuotsus Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ja Technische Unie *vs.* komisjon, punkt 77).

293 Haldusmenetluse teine staadium kestis vastuväiteteatise kättesaamisest kuni vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseni 2007. aasta aprillis, st 20 kalendrikuud, ületades nii – täiendavate põhjenduste puudumisel – vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseks mõistlikult vajaliku tähtaja.

294 Seega tuleb asuda seisukohale, et haldusmenetluse kestus oli käesolevas asjas liiga pikk, mistõttu on komisjon toime pannud rikkumise, mille tagajärjel rikuti mõistliku tähtaja põhimõtet.

– Haldusmenetluse liiga pika kestuse mõju vaidlustatud otsuse õiguspärasusele

295 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et mõistliku tähtaja põhimõtte rikkumise tõttu võib rikkumist tuvastava otsuse tühistada ainult juhul, kui menetluse pikkus mõjutas menetluse tulemust (vt selle kohta eespool punktis 286 viidatud kohtuotsus Technische Unie *vs.* komisjon, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika).

296 Käesolevas asjas väidavad hagejad esiteks, et haldusmenetluse esimese staadiumi liiga pikk kestus rikkus nende kaitseõigusi, sest kuni vastuväiteteatise kättesaamiseni ei saanud nad täpselt kindlaks teha komisjoni läbiviidava menetluse eset, mis takistas neil nende süü puudumist tõendavaid tõendeid koguda.

297 Selles küsimuses tuleb asuda seisukohale, et hagejad väidavad vääralt, et nad ei saanud kuni vastuväiteteatiseni kindlaks teha, mis on komisjoni uurimise ese.

298 Nimelt, esiteks oli märgitud kontrolli teostamise otsuses, mis saadeti Heineken NV-le ja Heineken Holding NV-le 17. märtsil 2000, et komisjoni uurimine puudutab sellist konkreetset konkurentsivastast tegevust nagu „hindade kindlaksmääramine, turgude jagamine ja/või teabe vahetamine Madalmaade õllesektoris nii jaekaubanduse kui horeca turul". Teiseks täpsustati Heineken NV-le 2001. aasta oktoobris saadetud teabenõuetes koosolekuid, kuupäevi ja kohti, mida komisjon uuris.

299 Vastupidi sellele, mida väidavad hagejad, võimaldasid need dokumendid neil piisavalt täpselt teada saada, milline on uurimise ese, rikkumised, mida neile võidakse süüks panna ning millised on asjassepuutuvad turusegmendid; järelikult võisid nad kindlaks teha, millised on nende süü puudumist tõendavad tõendid ning nad võisid neid koguda.

300 Olenemata sellest, et hagejad väidavad, et neil oli raskusi oma süü puudumist tõendavate teatud tõendite kogumisega, sest asjaoludega seotud isikute isiklikud mälestused on muutunud ähmasteks, ei ole nad seda argumenti toetanud konkreetsete asjaoludega, eriti aga täpsustanud, kes olid need töötajad ja miks on oluline nendelt isikutelt

teavet saada, ning asjaoludega, miks ei olnud võimalik seda teavet hankida muul viisil (vt selle kohta eespool punktis 286 viidatud kohtuotsus Technische Unie *vs.* komisjon, punkt 64).

301 Lisaks, tulenevalt kõikide ettevõtjate või ettevõtjate ühenduste suhtes kehtivast üldisest hoolsuskohustusest peavad hagejad kandma hoolt selle eest, et nende raamatupidamises või arhiivis oleksid hästi säilinud kõik nende tegevust kajastavad dokumendid, selleks et neil oleks kohtu- või haldusmenetluse korral olemas vajalikud tõendid. Kui hagejatele on nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17, esimene määrus [EÜ] artiklite [81] ja [82] rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204; ELT eriväljaanne 08/01 lk 3) artikli 11 alusel informatsiooninõue saadetud, tuleb neil seda enam tegutseda veelgi hoolsamalt, ning nad peavad võtma kõik vajalikud meetmed, et säilitada tõendeid, mis mõistlikult nende valduses on (vt selle kohta eespool punktis 245 viidatud kohtuotsus Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ja Technische Unie *vs.* komisjon, punkt 87).

302 Arvestades eespool toodut ei saa nõustuda hagejate argumendiga, et neid ei teavitatud kohe uurimise alguses uurimise esemest ega komisjoni võimalikest vastuväidetest, mistõttu nad ei saanud ette valmistada oma kaitset ega koguda kokku nende valduses olevaid süü puudumist tõendavad tõendeid.

303 Arvestades eespool esitatut tuleb asuda seisukohale, et hagejad ei ole tõendanud, et haldusmenetluse liiga pika kestuse tõttu on rikutud nende kaitseõigusi.

304 Seega tuleb neljas väide põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Kaheksas väide, et trahvisumma kindlaksmääramisel on rikutud määruse nr 1/2003 artikli 23 lõiget 3, suuniseid ning võrdse kohtlemise, õiguskindluse, proportsionaalsuse ja „mõistliku laadi" põhimõtet ning põhjendamiskohustust

Poolte argumendid

305 Hagejad vaidlevad vastu viisile, kuidas komisjon arvutas käesolevas asjas välja trahvi põhisumma; eriti vaidlevad nad vastu tema analüüsile rikkumise raskuse kohta, erinevale kohtlemisele, hoiatava mõju tagamiseks kohaldatud kordajale ja rikkumise kestuse eest trahvi suurendamisele. Nad on sisuliselt seisukohal, et rikkumist ei oleks tulnud kvalifitseerida väga raskeks rikkumiseks ja et komisjon rikkus oma põhjendamiskohustust, sest ta ei esitanud piisavaid põhjuseid, mis õigustaksid trahvi lõppsumma kindlaksmääramise teatud etappe, sealhulgas turule avaldatud mõju arvessevõtmist. Lisaks väidavad hagejad, et komisjon on oluliselt kõrvale kaldunud oma varasemast otsustuspraktikast, eriti oma 5. detsembri 2001. aasta otsusest 2003/569/EÜ, [EÜ] artikli 81 kohaldamise menetluses (juhtum IV/37.614/F3PO – Interbrew ja Alken Maes, EÜT 2003, L 200, lk 1). Lõpuks leiavad hagejad, et kuna komisjon rikkumise kestust nõuetekohaselt kindlaks ei määranud, tuleb vähendada põhisummat.

306 Komisjon vaidleb hagejate argumentidele vastu.

Üldkohtu hinnang

307 Esiteks tuleb meenutada, et määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 kohaselt võib komisjon oma otsusega määrata ettevõtjatele ja ettevõtjate ühendustele trahve, kui need tahtlikult või ettevaatamatuse tõttu rikuvad EÜ artiklit 81. Selle sama sätte kohaselt ei tohi ühegi rikkumises osalenud ettevõtja ja ettevõtjate ühenduse puhul trahv ületada 10% tema eelmise majandusaasta kogukäibest.

308 Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on komisjonil trahvide arvutamise meetodi suhtes ulatuslik kaalutlusõigus. See meetod, mis on sätestatud suunistes, sisaldab erinevaid paindlikkust tagavaid elemente, mis võimaldavad komisjonil teostada oma kaalutlusõigust kooskõlas määruse nr 1/2003 sätetega (vt selle kohta 3. septembri 2009. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-322/07 P, C-327/07 P ja C-338/07 P: Papierfabrik August Koehler jt *vs.* komisjon, EKL 2009, lk I-7191, punkt 112).

309 Lisaks, sellistes valdkondades, nagu trahvi kindlaksmääramine määruse nr 1/2003 alusel, kus komisjonil on selline kaalutlusruum, piirdub nende hinnangute seaduslikkuse kontroll ilmse hindamisvea puudumise kontrolliga (vt selle kohta Üldkohtu 18. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-241/18: Scandinavian Airlines System *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-2917, punkt 79).

310 Komisjoni kaalutlusõigus ja selle piirid ei mõjuta aga täieliku pädevuse teostamist liidu kohtu poolt (eespool punktis 50 viidatud kohtuotsus JFE Engineering jt *vs.* komisjon, punkt 538), mis annab talle õiguse komisjoni määratud trahvi summa tühistada, seda vähendada või suurendada (vt selle kohta Euroopa Kohtu 8. veebruari 2007. aasta kohtuotsus C-3/06 P: Groupe Danone *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-1331, punktid 60–62).

311 Käesolev väide koosneb sisuliselt neljast osast, millest esimene puudutab rikkumise raskusaste hindamist, teine erineva kohtlemise kohaldamist ja lähtesumma kindlaksmääramist, kolmas trahvi lähtesumma suurendamist hoiatava mõju tagamiseks ja neljas trahvi suurendamist rikkumise kestuse eest.

312 Üldisemalt esitavad hagejad ka argumendi õiguskindluse põhimõtte rikkumise kohta, arvestades, et neile vaidlustatud otsusega määratud trahv ei olnud ootuspärane.

– Väite esimene osa rikkumise raskusastme hindamise kohta

313 Vastavalt määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikele 3 võetakse trahvisumma määramisel arvesse nii rikkumise raskust kui ka kestust.

314 Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale tuleb rikkumise raskusaste kindlaks määrata suure hulga asjaolude põhjal, nagu juhtumi eripärased asjaolud, selle kontekst ja trahvide hoiatav mõju, mille suhtes on komisjonil kaalutlusõigus (Euroopa Kohtu 28. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P: Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, EKL 2005, lk I-5425, punkt 241, ning 24. septembri 2009. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P ja C-137/07 P: Erste Group Bank jt *vs.* komisjon, EKL 2009, lk I-8681, punkt 91).

315 Suuniste punkti 1A esimeses lõigus on täpsustatud, et rikkumise raskuse hindamisel tuleb arvesse võtta selle laadi, tegelikku mõju turule, kui seda saab mõõta, ja asjakohase geograafilise turu suurust.

316 Üldkohtu kohustus on täieliku pädevuse raames läbiviidava kontrolli käigus hinnata, kas määratud trahvisumma on proportsionaalne rikkumise raskusastme ja kestusega ning kõrvutada rikkumise raskust ja asjaolusid, millele hageja tugineb (vt selle kohta Üldkohtu 25. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-38/02: Groupe Danone *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-4407, punkt 136).

317 Hagejad esitavad kolm argumenti, millega nad vaidlustavad komisjonipoolse rikkumise raskusastme kindlaksmääramise. Esiteks ei nõustu nad sellega, et koostöö laadi ja eesmärgi tõttu kvalifitseeriti rikkumine väga raskeks rikkumiseks. Teiseks heidavad nad komisjonile ette seda, et ta ei uurinud kartelli mõju turule ning et ta rikkus selles küsimuses oma põhjendamiskohustust. Kolmandaks oleks rikkumise raskuse kindlaksmääramisel kergendava tegurina tulnud arvesse võtta asjassepuutuva turu geograafilist suurust.

318 Esimese argumendi raames väidavad hagejad, et kuna süüks pandud tegevus piirdus üldise mõttevahetusega turu olukorra teemal ega võtnud konkreetse tegevuskokkuleppe kuju, saab rikkumise kvalifitseerida ainult kergeks või raskeks rikkumiseks. Lisaks toonitavad nad, et võrreldes vastuväiteteatisega oli komisjon vaidlustatud otsusest välja jätnud mitu rikkumise episoodi.

319 Tuleb meenutada, et suuniste punkti 1A teise lõigu kolmanda taande tähenduses on „väga rasked" rikkumised „üldjuhul horisontaalsed piirangud, näiteks „hinnakartellid" ja turujagamiskvoodid".

320 Samuti tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et seda liiki keelatud kokkulepped tähistavad konkurentsi kahjustamise kõige raskemaid vorme, sest juba oma esemelt on need suunatud konkurentsi selgele ja lihtsale kaotamisele kokkulepet täitvate ettevõtjate vahel ning seega vastuolus liidu peamiste eesmärkidega (vt selle kohta eespool punktis 316 viidatud 25. oktoobri 2005. aasta kohtuotsus Groupe Danone *vs.* komisjon, punkt 147 ja seal viidatud kohtupraktika).

321 Seega, kuna komisjon tuvastas õigesti, et hagejad osalesid rikkumises, mis seisnes mitmes kokkuleppes ja/või kooskõlastatud tegevuses, mille eesmärk oli piirata konkurentsi ühisturul, eelkõige õllehindade ja hinnatõusude kooskõlastamises ning klientide jagamises, ei saa nõustuda hagejate argumendiga, et rikkumist ei saa kvalifitseerida väga raskeks rikkumiseks.

322 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 442 esitatud järeldus, et vastavalt suunistele tuleb käesolevas asjas rikkumine juba oma laadi tõttu väga raskeks kvalifitseerida, ei ole seega vale. Seda järeldust ei muuda see, et rikkumise teatud asjaolusid, mis toodi välja vastuväiteteatises, vaidlustatud otsuses ei korratud, sest viimane sisaldab asjaolusid, mis õigustavad rikkumise kvalifitseerimist väga raskeks rikkumiseks.

323 Teises argumendis, mis puudutab kartelli mõju turule, leiavad hagejad, et komisjon on vääralt kvalifitseerinud rikkumise väga raskeks, arvestades, et turule ei avaldatud tuntavat mõju. Nad heidavad komisjonile ette seda, et ta ei võtnud arvesse selle kohta tehtud järeldusi, mis olid esitatud ekspertide majanduslikus ekspertiisaruandes, mille nad esitasid komisjonile haldusmenetluses ja mille järeldusi kinnitas ka üks teine ekspertiisaruanne, mille nad tellisid pärast vaidlustatud otsuse vastuvõtmist. Nad on ka seisukohal, et komisjon rikkus põhjendamiskohustust, piirdudes ainult kinnitusega,

et rikkumise mõju ei olnud mõõdetav. Lisaks viivad vaidlustatud otsuse põhjendused 453 ja 457 teistsuguse järelduseni.

324 Tuleb meenutada, et kuigi rikkumise tegelik mõju turule on asjaolu, mida tuleb rikkumise raskuse hindamisel arvesse võtta, on see vaid üks kriteerium teiste kriteeriumide seas, nagu rikkumise laad ja geograafilise turu suurus. Samuti on suuniste punkti 1A esimeses lõigus sätestatud, et seda mõju tuleb arvesse võtta ainult siis, kui seda saab mõõta.

325 Samuti tuleb märkida, et horisontaalseid hinnakartelle või turgude jagamise kokkuleppeid – nagu käesolevas asjas – võib samuti lugeda väga rasketeks rikkumisteks ainuüksi nende laadi tõttu, ilma et komisjon peaks tõendama rikkumise tegelikku mõju turule. Rikkumise tegelik mõju on vaid üks mitmest tegurist, mille alusel – juhul kui seda mõju saab mõõta – on komisjonil võimalik määrata 20 miljoni euro suurusest minimaalsest võimalikust trahvi lähtesummast suurem lähtesumma (Euroopa Kohtu 3. septembri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-534/07 P: Prym ja Prym Consumer *vs.* komisjon, EKL 2009, lk I-7415, punktid 74 ja 75).

326 Selle kohta märgib komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 452 järgmist:

„Selles menetluses on võimatu mõõta, milline oli nende kõigi kokkulepete, millest rikkumine koosnes, tegelik mõju Madalmaade turule; komisjon ei tugine seega konkreetsele mõjule, arvestades, et vastavalt suunistele tuleb tegelikku mõju arvesse võtta siis, kui see on mõõdetav […] Seega ei võta komisjon käesolevas asjas trahvide kindlaksmääramisel arvesse tegelikku mõju turule."

327 Edasi, vaidlustatud otsuse põhjenduses 455, milles komisjon esitas oma järelduse rikkumise raskusastme kohta, on märgitud järgmist:

„Arvestades rikkumise laadi ja asjaolu, et see hõlmas kogu Madalmaade territooriumi, on käesoleva otsuse adressaatideks olevad ettevõtjad toime pannud [EÜ] artikli 81 väga raske rikkumise."

328 Sellest lõigust nähtub, et rikkumise raskuse kindlaksmääramisel ei tuginenud komisjon mõjule, mida rikkumine turule tegelikult avaldas, vaid selle laadile ja geograafilisele ulatusele.

329 Tuleb märkida, et arvestades tuvastatud rikkumise laadi, mille ese oli muu hulgas hindade ja hinnatõusude kooskõlastamine ning aeg-ajalt klientide jagamine, võis komisjon õiguspäraselt arvesse võtta rikkumise mõju turule.

330 Neid asjaolusid arvestades ei saa hagejad ka komisjonile ette heita, et ta ei võtnud arvesse ekspertide aruannet, mille hagejad talle haldusmenetluses esitasid, et toetada oma argumenti, et rikkumisel ei olnud mõju turule.

331 Lisaks, mis puudutab trahvisumma kindlaksmääramiseks fakultatiivselt arvessevõetavat tegurit – mida muide käesolevas asjas arvesse ei võetud –, siis ei saa hagejad komisjonile põhjendatult ette heita, et ta ei selgitanud põhjuseid, miks ta jõudis järeldusele, et rikkumise tegelik mõju ei ole mõõdetav.

332 Lisaks väidavad hagejad vääralt, et vaidlustatud otsuse põhjendustest 453 ja 457 tuleneb, et komisjon võttis tegelikult trahvisumma kindlaksmääramisel arvesse mõju turule.

333 Nimelt tuleneb selgelt vaidlustatud otsuse põhjendusest 452, et komisjon ei võtnud seda mõju arvesse. Selle seisukohaga ei ole kuidagi vastuolus vaidlustatud otsuse põhjendustes 453 ja 457 märgitud põhjused, millele viitavad hagejad. Nii piirdus komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 453 sellega, et ta hindas asjassepuutuva turu suurust, ilma et ta hindaks rikkumise mõju sellele turule. Vaidlustatud otsuse põhjenduses 457 piirdus ta meenutusega, et lähtesummad tuleb erineva kohtlemise raames määrata individuaalselt, arvestades iga ettevõtja tegevuse individuaalset osakaalu.

334 Seetõttu ei ole hagejate teine argument põhjendatud.

335 Kolmandas argumendis, mis puudutab geograafilise turu suurust, viitavad hagejad Madalmaade väiksele territooriumile ja õlleturu väiksele tähtsusele üldiselt selle majanduses. Nad väidavad ka, et ainult asjaolu, et asjassepuutuvate õlletehaste turuosa kokku esindas üle 90% Madalmaade turust, ei takista rikkumise kvalifitseerimist kergeks või raskeks rikkumiseks, eriti arvestades komisjoni varasemaid otsuseid.

336 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 453 võttis komisjon rikkumise raskusastme kindlaksmääramiseks arvesse asjaolu, et „[a]sjassepuutuvate ettevõtjate turuosa kokku Madalmaade turul ületas 90%". Komisjon tuvastas ka, et rikkumine puudutas samal ajal nii „horeca" kui kodutarbimise sektorit. Nii järeldas ta, et „kartelli esemeks oli 90% Madalmaade kogu õlleturust".

337 Kohtupraktika kohaselt moodustab liikmesriigi kogu territoorium ühisturu olulise osa (Euroopa Kohtu 9. novembri 1983. aasta otsus kohtuasjas 322/81: Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin *vs.* komisjon, EKL 1983, lk 461, punkt 28).

338 Seega, kuna komisjon tuvastas, et rikkumise esemeks oli 90% Madalmaade õlleturust ning see puudutas selle turu peamisi turustussektoreid, võis ta õigesti arvesse võtta geograafilise turu suurust, et kvalifitseerida rikkumine väga raskeks rikkumiseks.

339 Lisaks tuleb meenutada, et rikkumised nagu kokkulepped või kooskõlastatud tegevus, mille eesmärk on hindade kehtestamine ja klientide jagamine, võivad vastavalt kohtupraktikale ainuüksi oma laadi tõttu tuua kaasa rikkumise väga raskeks rikkumiseks kvalifitseerimise, ilma et oleks vaja, et sel tegevusel oleks konkreetne geograafiline ulatus.

340 Seda järeldust kinnitab ka asjaolu, et kui suunistes on raskeks loetud rikkumiste näidiskirjelduses mainitud, et „need on enamjaolt […] piirangud, mis on horisontaalsed või vertikaalsed, kuid mida kohaldatakse karmimalt ja mille mõju turule on laiem, mõjutades suurt osa ühisturust", siis väga raskete rikkumiste kohta ei ole mainitud mingit konkreetset mõju turule ega mõju tekkimist mingile konkreetsele geograafilisele alale (vt eespool punktis 316 viidatud 25. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas Groupe Danone *vs.* komisjon, punkt 150).

341 Sellest tuleneb, et asjaolu, et asjassepuutuv geograafiline turg on riigi dimensiooniga, ei ole igal juhul vastuolus sellega, et käesolevas asjas kvalifitseeriti toimepandud rikkumine väga raskeks rikkumiseks.

342 See järeldus kehtib veelgi enam asjaolu suhtes, mis on seotud õlleturu väidetava vähetähtsa rolliga Madalmaade majanduses, sest asjassepuutuva toote turu suurus ei ole üldjuhul tegur, mida tuleb kindlasti arvesse võtta, vaid ainult üks tegur teiste hulgas, mida rikkumise raskuse hindamisel ja trahvi suuruse kindlaksmääramisel arvestada (vt selle kohta Euroopa Kohtu 25. jaanuari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-407/04 P: Dalmine *vs*. komisjon, EKL 2007, lk I-829, punkt 132).

343 Kõiki neid kaalutlusi arvesse võttes tuleb nii kolmas argument kui ka käesoleva väite esimene osa tervikuna tagasi lükata.

– Väite teine osa, mis puudutab trahvi lähtesumma kindlaksmääramist ja erinevat kohtlemist

344 Hagejad vaidlustavad trahvi lähtesumma, mis nende suhtes kindlaks määrati, viidates esiteks võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisele, pidades silmas komisjoni otsustuspraktikat, eriti trahve, mis määrati Belgia õlletehastele otsusega 2003/569/EÜ. Tuginedes sama põhimõtte rikkumisele, viitavad nad ka teatud komisjoni otsustele, mis puudutavad ainult ühe liikmesriigi turuga seotud rikkumisi, milles rikkumised kvalifitseeriti „raskeks" või määrati väiksemad trahvi lähtesummad, kui käesolevas asjas.

345 Kõigepealt tuleb toonitada, et esiteks ei saa komisjoni varasemat otsustuspraktikat kasutada konkurentsi valdkonnas määratavate trahvide õigusliku raamistikuna (Üldkohtu 30. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas T-203/01: Michelin *vs*. komisjon, EKL 2003, lk II-4071, punkt 292), ja teiseks on komisjonil määruse nr 17 ja määruse nr 1/2003 raames trahvisummade kindlaksmääramisel kaalutlusruum, et suunata

ettevõtjaid oma tegevuses konkurentsieeskirju järgima (Üldkohtu 29. aprilli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-236/01, T-239/01, T-244/01–T-246/01, T-251/01 ja T-252/01: Tokai Carbon jt *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-1181, punkt 216) ja õigus kohandada mis tahes hetkel trahvide taset vastavalt selle poliitika vajadustele (eespool punktis 314 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, punkt 169).

346 Käesolevas asjas määrati hagejate trahvisumma vastavalt määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikele 3 kindlaks rikkumise raskuse ja kestuse alusel. Hagejad ei saa sellele vastu vaielda ainult argumendiga, et oma varasemas otsustuspraktikas karistas komisjon sarnaste rikkumiste eest väiksema trahviga kui hagejatele käesolevas asjas määratu.

347 Seda arvestades ei saa hagejad ka väita, et rikutud on võrdse kohtlemise põhimõtet. Nimelt on Euroopa Kohus korduvalt otsustanud, et komisjoni eelnev otsustuspraktika ei kujuta endast konkurentsi valdkonnas trahvide määramise õiguslikku raamistikku ja teisi juhtumeid käsitlevad otsused on diskrimineerimise esinemise küsimuses üksnes soovituslikud, arvestades, et ei ole eriti tõenäoline, et teiste juhtumite asjaolud, nagu turud, tooted, ettevõtjad ning ajavahemikud, on samad (vt eespool punktis 314 viidatud kohtuotsus Erste Group Bank jt *vs.* komisjon, punkt 233 ja seal viidatud kohtupraktika).

348 Mis puudutab hagejate argumente rikkumise kvalifikatsiooni kohta ja selliste trahvide suuruse kohta, mis määrati otsustes rikkumiste eest, mis olid seotud vaid ühe liikmesriigi territooriumiga, siis tuleb märkida, et hagejad ei väida vastu viidatud rikkumiste

olemusele asjassepuutuvate toodete, ettevõtjate ja perioodide osas. Nendest argumentidest seega ei piisa, et tuvastada väidetavat diskrimineerivat kohtlemist.

349 Otsuse 2003/569/EÜ osas viitavad hagejad võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisele, tuginedes asjaolule, et Belgia õlletehastele määratud trahvid olid palju väiksemad kui vaidlustatud otsusega määratud trahvid, kuigi rikkumiste laad või asjassepuutuva turu tingimused ei olnud nii erinevad, et need oleksid sellist vahet õigustanud.

350 Tuleb meenutada, et rikkumiste raskusastme määrab komisjon kindlaks mitme asjaolu alusel ja kohustuslikult arvesse võetavatest tingimustest ei ole kehtestatud siduvat või ammendavat loetelu ning lisaks ei ole komisjonil kohustust kohaldada määratava trahvi terviksumma või selle üksikute elementide suhtes täpset matemaatilist valemit (vt Üldkohtu 13. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-67/01: JCB Service *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-49, punktid 187 ja 188 ning seal viidatud kohtupraktika).

351 Neid asjaolusid arvestades tekitab kahe eri rikkumise eest kahe eri otsuse adressaatidele määratud trahvi otsene võrdlus selle spetsiifilise ülesande moonutamise ohu, mida täidavad trahvi arvutamise erinevad etapid. Nimelt kajastavad trahvi lõppsummad iga konkreetse keelatud kokkuleppe eriomaseid asjaolusid ja igas asjas antud hinnanguid.

352 Eespool esitatust nähtub, et määratud trahvide taseme osas ei saa hagejate olukorda võrrelda nende ettevõtjate olukorraga, kes olid viidatud varasemate otsuste adressaadid.

353 Arvestades neid kaalutlusi tuleb tagasi lükata argument, et komisjoni otsustuspraktika seisukohast on rikutud võrdse kohtlemise põhimõtet.

354 Teiseks väidavad hagejad, et komisjon kohtles ettevõtjaid erinevalt vääratele eeldustele tuginedes, rikkudes nii „mõistliku laadi", võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtet; samuti ei põhjendanud ta selles osas piisavalt oma otsust.

355 Selle kohta väidavad hagejad esiteks ekslikult, et komisjon kohtles ettevõtjaid erinevalt rikkumisega turule avaldatud tegelikust mõjust lähtuvalt, minnes vastuollu vaidlustatud otsuse põhjenduses 452 esitatud järeldusega, et seda mõju arvesse ei võetud.

356 Nimelt on hagejad seda argumenti esitades valesti tõlgendanud vaidlustatud otsuse põhjendust 457, milles ainult viidatakse suuniste punkti 1A kuuendas lõigus esitatud tingimusele, et kui rikkumine hõlmab mitut ettevõtjat, nt kartellid, võib teatud raskusega rikkumise puhul osutuda vajalikuks määratleda kaalutegurite alusel üldine lähtesumma, et kindlaks määrata konkreetne lähtesumma, võttes arvesse konkreetset osakaalu ja seega iga ettevõtja rikkumise tegelikku mõju konkurentsile, eriti juhul, kui samalaadse rikkumise toime pannud ettevõtjate suurus erineb üksteisest oluliselt.

357 Vastupidi sellele, mida väidavad hagejad, puudutab lõik „konkreetset osakaalu ja seega iga ettevõtja rikkumise tegelikku mõju konkurentsile" kartelli liikmete kategooriatesse jagamist vastavalt nende suurusele turul teatud võrdlusperioodil, ega tähenda, et arvesse võetakse rikkumise kui terviku mõju turule.

358 Vastupidi hagejate viidatule ei tule ettevõtjate erinevaks kohtlemiseks selle sätte alusel arvesse võtta rikkumise tegelikku mõju turule ja seega ei tähenda see, et komisjon tuvastas, et asjassepuutuval rikkumisel oli selline mõju.

359 Teiseks, väites, et rikutud on „mõistliku laadi" ja võrdse kohtlemise põhimõtet, sest InBev vabastati trahvist, piirduvad hagejad argumendiga – mis on juba eespool punktides 70–90 tagasi lükatud –, et InBevi avaldus on väidetavalt üldsõnaline ja vastuoluline.

360 Mis puudutab väidetavat ebapiisavat põhjendust ettevõtjate erineva kohtlemise teemal, siis tuleb märkida, et trahvisumma arvutamisviisi põhjendamiskohustust puudutava olulise vorminõude tingimused on täidetud, kui komisjon märgib oma otsuses hindamiskriteeriumid, mis võimaldasid tal mõõta rikkumise raskusastet ja kestust (vt eespool punktis 286 viidatud kohtuotsus Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, punkt 463 ja seal viidatud kohtupraktika).

361 Käesolevas asjas tuleneb vaidlustatud otsuse põhjendusest 458, et hagejate lähtesumma kindlaksmääramiseks tugines komisjon nende õllemüügi käibele Madalmaades rikkumise viimasel täisaastal, st 1998. aastal. Hagejad olid liigitatud esimesse kategooriasse suhtelise olulisuse alusel turul, kuna nende õllemüügi käive oli palju suurem kui teistel õlletehastel.

362 Kuna komisjon tõi välja hagejate esimesse kategooriasse liigitamise alusena nende 1998. aasta müügikäibe, ei saa nõustuda hagejate argumendiga, et rikutud on põhjendamiskohustust. Eriti vaidlustatud otsuse põhjenduses 458 esitatud põhjendused on

piisavad, et hagejad saaksid teada, millised on selles osas vaidlustatud otsuse põhjendused, ja et Üldkohtul oleks oma kontrolli teostamiseks piisavalt teavet (vt selle kohta Euroopa Kohtu 22. mai 2008. aasta otsus kohtuasjas C-266/06 P: Evonik Degussa *vs.* komisjon ja nõukogu, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 103).

363 Lõpuks tuleb märkida, et komisjoni selline lähenemine on igati kooskõlas suunistes sätestatud kriteeriumide ja eespool viidatud kohtupraktikaga, arvestades, et rikkumises osalenud ettevõtjate müügikäibed teatud võrdlusperioodil näitavad hästi nende individuaalset kaalu turul. Seega ei saa lähtesumma kindlaksmääramine selle lähenemise alusel iseenesest tähendada proportsionaalsuse põhimõtte rikkumist.

364 Arvestades eespool toodud kaalutlusi tuleb järeldada, et lähtesumma kindlaksmääramisel ja ettevõtjate erineval kohtlemisel ei ole komisjon rikkunud hagejate viidatud põhimõtteid ega ka põhjendamiskohustust.

365 Seega tuleb käesoleva väite teine osa tagasi lükata.

– Väite kolmas osa, mis puudutab trahvi suurendamist hoiatava mõju tagamiseks

366 Hagejad väidavad, et kordajat kohaldades rikkus komisjon võrdse kohtlemise, proportsionaalsuse ja õiguskindluse põhimõtet.

367 Tuleb meenutada, et trahvi kindlaksmääramisel peab komisjon jälgima, et sellel oleks hoiatav mõju (Euroopa Kohtu 7. juuni 1983. aasta otsus liidetud kohtuasjades 100/80–103/80: Musique Diffusion française jt *vs*. komisjon, EKL 1983, lk 1825, punkt 106, ja Üldkohtu 27. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-329/01: Archer Daniels Midland *vs*. komisjon, EKL 2006, lk II-3255, punkt 63).

368 Selleks võib komisjon muu hulgas arvesse võtta asjassepuutuva ettevõtja suurust ja majanduslikku suutlikkust (vt selle kohta eespool punktis 367 viidatud kohtuotsus Musique Diffusion française jt *vs*. komisjon, punkt 120, ja eespool punktis 314 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, punkt 243).

369 Samuti on suuniste punkti 1A neljandas lõigus sätestatud, et arvesse tuleb võtta rikkujate tegelikku majanduslikku suutlikkust põhjustada olulist kahju muudele turuosalistele, eeskätt tarbijatele, ja määrata trahvi suurus nii, et sellel oleks piisavalt hoiatav mõju.

370 Käesolevas asjas märkis komisjon kooskõlas nende tingimustega, et trahvid tuleb määrata tasemel, mis tagab piisava hoiatava mõju, võttes arvesse iga ettevõtja suurust (vaidlustatud otsuse põhjendus 463).

371 Samas põhjenduses otsustas komisjon kohaldada hagejate lähtesummale kordajat 2,5, arvestades Heinekeni olulist suurust, mis tulenes mastaapsest ülemaailmsest käibest vaidlustatud otsuse vastuvõtmisele eelnenud sellel viimasel majandusaastal, mille kohta olid andmed kättesaadavad.

372 Hagejate argumendi osas, mis puudutab komisjoni varasemates otsustes kohaldatud kordajaid, tuleb meenutada, et komisjonil on trahvisummade kindlaksmääramisel kaalutlusruum, et suunata ettevõtjate tegevust konkurentsieeskirjadest kinnipidamisele. See, et komisjon on minevikus kohaldanud teatud tüüpi rikkumiste puhul teatud tasemel trahve, ei takista teda igal hetkel seda taset tõstmast, et tagada konkurentsipoliitika elluviimine ning tugevdada trahvide hoiatavat mõju (vt Üldkohtu 8. oktoobri 2008. aasta otsus kohtuasjas T-68/04: SGL Carbon *vs*. komisjon, EKL 2008, lk II-2511, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).

373 Seega asjaolu, et komisjon kohaldas oma varasemas otsustuspraktikas väiksemaid kordajaid ettevõtjate suhtes, kelle suurus oli võrreldav Heinekeniga, ei tähenda, et käesolevas asjas kohaldatud kordaja oli ebaproportsionaalne või diskrimineeriv, või et rikuti õiguskindluse põhimõtet.

374 Mis puudutab väidetavat põhjendamiskohustuse rikkumist, siis tuleb märkida, et viidates esiteks vajadusele määrata trahvid tasemel, mis tagab piisava hoiatava mõju, ja teiseks Heinekeni olulist suurust, mis tulenes tema olulisest ülemaailmsest käibest (vaidlustatud otsuse põhjendus 463), tõi komisjon õiguslikult piisavalt välja tegurid, mida ta võttis arvesse selleks, et argumenteerida hoiatamise eesmärgil hagejatele määratud lähtesummat, võimaldades neil nii teada saada, millega õigustati seda argumentatsiooni – milles oli arvestatud nende konkreetset olukorda – ja tugineda oma õigustele, ning mis võimaldas ka kohtul teostada kontrolli.

375 Nimelt ei ole komisjonil trahvi suurust õigustava põhjenduse esitamisel kohustust märkida arvandmeid, millest ta oma kaalutlusõiguse teostamisel juhindus, eriti taotletava hoiatava mõju tagamiseks (vt selle kohta Euroopa Kohtu 16. novembri

2000. aasta otsus kohtuasjas C-279/98 P: Cascades *vs.* komisjon, EKL 2000, lk I-9693, punktid 39–48, ja Üldkohtu 27. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-330/01: Akzo Nobel *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-3389, punkt 125).

376 Lisaks, mis puudutab õiglast hindamist ettevõtja suuruse majandusliku suutlikkuse seisukohast, siis väidavad hagejad vääralt, et kordaja kindlaksmääramisel oleks komisjon pidanud arvesse võtma muid asjaolusid, nagu rikkumise laad, sellega turule avaldatava tegeliku mõju väidetav puudumine, asjaolu, et rikkumine oli juba lõpetatud enne uurimise algust, või et haldusmenetlus kestis liiga kaua.

377 Arvestades eespool esitatud kaalutlusi tuleb käesoleva väite kolmas osa tagasi lükata.

– Väite neljas osa, mis puudutab trahvi suurendamist rikkumise kestuse alusel

378 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 466 tuvastab komisjon, et Heineken osales rikkumises vähemalt 27. veebruarist 1996 kuni 3. novembrini 1999, st ajavahemikul kolm aastat ja kaheksa kuud. Seetõttu suurendati hagejate trahvi lähtesummat 35%, st 10% iga rikkumise täisaasta eest ja 5% ülejäänud perioodi eest, mis kestis kuus kuud või rohkem.

379 Hagejad seavad selle hinnangu kahtluse alla, vaidlustades komisjoni järeldused rikkumise algus- ja lõppkuupäevade kohta.

380 Tuleb märkida, et nagu on tuvastatud juba eespool punktides 210–229 seitsmenda väite uurimise raames, määras komisjon hagejate suhtes rikkumise kestuse kindlaks õigesti, st et see kestis 27. veebruarist 1996 kuni 3. novembrini 1999. Sellest aspektist ei saa komisjoni kohaldatud 35% trahvi lähtesumma suurendamist kahtluse alla seada.

381 Seega on väite neljas osa rikkumise kestuse kohta tulemusetu.

– õiguskindluse põhimõtte väidetav rikkumine

382 Hagejad väidavad, et komisjoni poolt neile määratud trahvisumma ei olnud isegi ligilähedaselt ette nähtav.

383 Tuleb meenutada, et õiguskindluse põhimõte on liidu õiguse üldpõhimõte, mis nõuab eriti seda, et isikutele ebasoodsaid tagajärgi kaasa toov regulatsioon oleks selge ja täpne ning et selle kohaldamine oleks õigussubjektile ootuspärane (vt Üldkohtu 5. aprilli 2006. aasta otsus kohtuasjas T-279/02: Degussa *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-897, punkt 66 ja seal viidatud kohtupraktika).

384 Sellele põhimõttele kaasneb süütegude ja karistuste seaduslikkuse põhimõte, mis nõuab, et seadus määratleks selgelt rikkumised ja nende eest määratavad karistused (eespool punktis 362 viidatud kohtuotsus Evonik Degussa *vs.* komisjon ja nõukogu, punkt 39).

385 Selle kohta on oluline meenutada, et kuigi määruse nr 1/2003 artikli 23 lõiked 2 ja 3 jätavad komisjonile ulatusliku kaalutlusruumi, piiravad need siiski selle teostamist, kehtestades objektiivsed kriteeriumid, mida komisjon peab järgima. Esiteks on määrata võidava trahvi summal arvuliselt mõõdetav ja absoluutne ülempiir, mistõttu on konkreetsele ettevõtjale määrata võidava trahvi maksimumsumma ette kindlaks tehtav. Teiseks piiravad komisjoni kaalutlusõigust tegevusjuhised, mis ta ise on endale suunistes kehtestanud, ning komisjoni kogu haldustegevuse üle teostab kontrolli liidu kohus. Seega võib informeeritud ettevõtja, kes vajadusel kasutab õigusnõustaja abi, piisavalt täpselt ette näha tema teatava tegevuse eest määrata võidavate trahvide arvutamise meetodit ja suurusjärku ning karistuste seaduslikkuse põhimõtet ei riku asjaolu, et ettevõtja ei tea täpselt ette trahvide taset, mida komisjon igal konkreetsel juhul määrab (vt selle kohta eespool punktis 362 viidatud kohtuotsus Evonik Degussa *vs*. komisjon ja nõukogu, punktid 50–55).

386 Lisaks peavad ettevõtjad, kes on seotud haldusmenetlusega, milles võidakse trahve määrata, arvestama võimalusega, et komisjon võib igal hetkel otsustada tõsta trahvisummasid võrreldes minevikus kohaldatud trahvisummadega (eespool punktis 314 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, punktid 229 ja 230). Ettevõtjatele pidi seega olema mõistlikult ettenähtav, et komisjon võib konkurentsipoliitika elluviimise raames trahvide üldist taset igal ajal muuta (vt selle kohta eespool punktis 367 viidatud kohtuotsus Archer Daniels Midland *vs*. komisjon, punkt 48).

387 Neid kaalutlusi tuleb käesolevas asjas seda enam arvesse võtta, et tegemist on laadilt väga raske rikkumisega, mis seisnes tegevuses, mille õigusvastasust on komisjon korduvalt kinnitanud.

388 Seega, isegi kui hagejad ei saanud täpselt ette teada, milline on trahvide tase, mida komisjon kavatseb käesolevas asjas kohaldada, arvestades eriti trahvide üldise taseme tõusu pärast rikkumise asjaolude asetleidmist, ei tähenda see, et rikutud on õiguskindluse ja karistuste seaduslikkuse põhimõtet, sest nagu käesoleva väite uurimise käigus tuvastati, teostas komisjon oma kaalutlusõigust, järgides määruse nr 1/2003 artikli 23 lõigetes 2 ja 3 sätestatud norme, mida täpsustavad Euroopa Kohtu ja Üldkohtu praktika, ning tegevusjuhiseid, mis ta ise on endale suunistes kehtestanud.

389 Seega tuleb käesolev argument ja kaheksas väide tervikuna põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Üheksas väide, et arvesse ei ole võetud kergendavaid asjaolusid

Poolte argumendid

390 Esiteks väidavad hagejad, et komisjon oleks pidanud arvesse võtma asjaolu, et kuigi komisjoni kontrollid viidi läbi alles 22. ja 23. märtsil 2000, määrati rikkumise lõppemise kuupäevaks 3. november 1999, ning seetõttu trahvi põhisummat vähendama.

391 Teiseks väidavad nad, et rikkumise jooksul ei tõstnud nad ühelgi hetkel oma hinda kodutarbimise sektoris. Seega ei viidud süükspandud koostööd kunagi täide.

Arvestades, et 62% õllest müüakse kodutarbimise sektori kaudu, saab täideviimata jätmise tuvastada enamuse nende müügi suhtes. Lisaks muudab „horeca" sektori struktuuri keerukus ja läbipaistmatus võimatuks tõelise kokkuleppe täitmise või konkurentsi piirava koostöö tegemise.

392 Komisjon vaidleb hagejate argumentidele vastu.

Üldkohtu hinnang

393 Käesolevas väites leiavad hagejad sisuliselt, et komisjon rikkus suuniseid, sest ta ei võtnud piisavalt arvese kergendavaid asjaolusid, mis olid seotud esiteks sellega, et rikkumine lõpetati enne komisjoni sekkumist, ja teiseks sellega, et õigusvastaseid kokkuleppeid tegelikult ei täidetud.

394 Esiteks, mis puudutab esimest asjaolu, siis tuleb meenutada, et vastavalt suuniste punktile 3 vähendatakse komisjoni määratud trahvi põhisummat muu hulgas siis, kui ettevõtja, kellele rikkumine süüks pannakse, lõpetab rikkumise kohe, kui komisjon sekkub.

395 Trahvi põhisumma selline vähendamine on seotud konkreetse juhtumi asjaoludega, mis võivad olla sellised, et komisjon otsustab õigusvastases kokkuleppes osalenud ettevõtja trahvisummat mitte vähendada. Kergendavate asjaolude arvessevõtmisega nõustumine olukorras, kus ettevõtja on sellise ilmselgelt ebaseadusliku kokkuleppe

pool, mille suhtes ta teadis või pidi teadma, et tegemist on rikkumisega, võib julgustada ettevõtjaid jätkama salajast kokkulepet nii kaua kui võimalik lootuses, et nende käitumist mitte kunagi ei avastata, kuid samas teades, et kui nende käitumine avastatakse, võidakse nende trahvi vähendada, kui nad rikkumise lõpetavad. Selline nõustumine võtaks määratavalt trahvilt kogu hoiatava mõju ja kahjustaks EÜ artikli 81 lõike 1 kasulikku mõju (vt 9. juuli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-510/06 P: Archer Daniels Midland *vs.* komisjon, EKL 2009, lk I-5843, punktid 104 ja 105).

396 Nimelt on tegemist kergendava asjaoluga, mida tuleb EÜ artikli 81 lõike 1 kasulikku mõju arvesse võttes tõlgendada kitsalt, st et selle arvessevõtmist saavad õigustada ainult konkreetse juhtumi eriomased asjaolud (Üldkohtu 27. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-59/02: Archer Daniels Midland *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-3627, punktid 337 ja 338).

397 Täpsemalt tuleb märkida, et tahtlikult toime pandud rikkumise lõpetamist ei saa käsitleda kergendava asjaoluna, kui selle lõpetamise tingis komisjoni sekkumine (vt eespool punktis 396 viidatud 27. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-59/02: Archer Daniels Midland *vs.* komisjon, punkt 341 ja seal viidatud kohtupraktika).

398 Seega on hagejad selle argumendi esitanud väärale eeldusele tuginedes, märkides, et vaidlusalust kergendavat asjaolu tuleb seda enam kohaldada, et rikkumine lõpetati veel enne komisjoni sekkumist.

399 Lisaks, isegi kui eeldada, et neid kaalutlusi ei tule samaväärselt arvesse võtta siis, kui rikkumise lõpetamise initsiatiivi näitas enne komisjoni sekkumist üles rikkuja, ei saa

kergendava asjaolu kohaldamine olla üldjuhul siiski kohane, kui tegemist on tahtlikult toime pandud tegudega, mille õigusvastasust on komisjon korduvalt kinnitanud.

400 Seega võis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 475 õigesti märkida, et kuna käesolevas asjas on tegemist laadilt väga raske rikkumisega, mis on ilmselgelt õigusvastane, ei tule kergendava asjaoluna arvesse võtta seda, et ettevõtja lõpetas süüks pandud õigusvastase tegevuse enne komisjoni sekkumist.

401 Lisaks, kuna hagejad väidavad, et komisjonil oli varem selle kergendava asjaolu suhtes teistsugune lähenemine, siis tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et ainult asjaolu, et komisjon otsustas oma varasemas otsustuspraktikas, et trahvisumma kindlaksmääramisel tuleb teatavaid asjaolusid pidada kergendavateks asjaoludeks, ei tähenda, et ta peaks sama hinnangu andma hilisemas otsuses (eespool punktis 316 viidatud 25. oktoobri 2005. aasta kohtuotsus Groupe Danone *vs*. komisjon, punkt 395).

402 Neid kaalutlusi arvestades ei saa nõustuda hagejate argumentatsiooniga, mille kohaselt tuleks kergendavaks asjaoluks pidada seda, et nad lõpetasid õigusvastase tegevuse enne komisjoni sekkumist.

403 Teiseks, mis puudutab väidetavat kergendavat asjaolu, et kokkuleppeid tegelikult ei täidetud, siis tuleb kontrollida, kas hagejate esitatud asjaolud tõendavad, et ajavahemikul, mil nad olid rikkumise esemeks olevate kokkulepete pooled, hoidusid nad tegelikult nende täitmisest, käitudes turul konkureerivalt, või vähemalt tõendavad, et nad on selgelt ja oluliselt rikkunud kartellikokkuleppe täitmiseks kehtestatud kohustusi, nii, et see häiris kartelli toimimist (vt selle kohta Üldkohtu 15. märtsi 2006. aasta

otsus kohtuasjas T-26/02: Daiichi Pharmaceutical *vs*. komisjon, EKL 2006, lk II-713, punkt 113).

404 Selle kohta märkis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 477, et ükski kartelli liige ei tõendanud, et ta hoidus asjassepuutuvate kokkulepete täitmisest, sest selline täitmata jätmine mõnel korral ei ole käsitletav „sõlmitud kokkulepete täieliku ja igakülgse kõrvalelükkamisena".

405 Hagejad ei ole nende seisukohtadega nõus, märkides, et Heineken ei tõstnud kodutarbimise turusektoris rikkumise jooksul kordagi hindu ning et „horeca" sektoris oli turu struktuur nii keeruline, et võimatu oli saavutada tõelist kokkulepet, veelgi enam seda täita.

406 Nad tuginevad selles küsimuses hagiavaldusele lisatud majanduslikele ekspertiisaruannetele, millest tuleneb muu hulgas, et nende hinnad kodutarbimise turusegmendis rikkumise jooksul ei tõusnud, et seda sektorit iseloomustas õlletehastevaheline konkurents, olulised muudatused turuosades, ostjate suur ostujõud ja allahindluste mahu suurenemine, ning et „horeca" sektoris nende hinnad 1996. ja 1997. aastal ei tõusnud, mis tähendas, et hindade kogutõus selles sektoris oli rikkumise ajal madalam kui keskmine hinnatõus pikas perspektiivis ja turu struktuur viis konkurentsini positsioonide võitmiseks uues ja „vabas" „horeca" sektoris, millega seoses toimusid suured muudatused õlletehaste turuosades.

407 Lisaks heidavad nad komisjonile ette seda, et ta ei uurinud hindade osas õigeid andmeid, ja eriti, et ta ei hinnanud kokkulepete täitmata jätmist individuaalselt iga ettevõtja seisukohast.

408 Komisjon eitab seda, et ta asus vaidlustatud otsuses seisukohale, et koostöö põhjustas tegelikke hinnatõuse. Ta leiab, et selleks, et hagejate argument kokkuleppe täitmata jätmise kohta tagasi lükata, piisab asjaolust, et nende osalus hindade kooskõlastamises oli tuvastatud.

409 Tuleb märkida, et komisjoni selle argumendiga ei saa nõustuda. Nimelt, kuigi ainult asjaolu, et ettevõtja ei täida õigusvastaseid kokkuleppeid, ei vabasta teda vastutusest, on siiski tegemist asjaoluga, mida tuleb trahvi kindlaksmääramisel kergendava asjaoluna arvesse võtta.

410 Kuid käesolevas asjas tuleb asuda seisukohale, et nagu nähtub vaidlustatud otsuse põhjendustest 349–354 ja nagu tuvastati ka eespool viienda ja kuuenda väite uurimisel, seisnes rikkumine keerulises kartellis, mida viidi ellu pikka aega kohaldatud kartelli ühisplaani raames sõlmitud kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse kaudu, mille eesmärk oli säilitada *statu quo* ja minimeerida konkurentsi. Kartelli liikmed kooskõlastasid – eriti „horeca" sektoris – Madalmaades õlle hindu ja hinnatõuse, piirates kodutarbimise sektori allahindlusi ja jaemüüjate kaubamärkide all müüdava õlle hinda. Kartelli liikmed tugevdasid oma positsioone suhetes klientidega, kelleks olid kauplused kodutarbimise turusegmendis ja müügikohad „horeca" turusegmendis, konsulteerides üksteisega regulaarselt ja tihedalt ning pidades läbirääkimisi kõigi

tundlike konkurentsiparameetrite teemal, et saavutada hinnatõuse või vähemalt hindade stabiilsus ja et kodutarbimise turusegmendis piirata klientide poolt õlletehaste vahetuste arvu ja mõju.

411 Arvestades selle üldise plaani olemasolu, mis väljendus suhteliselt pika aja jooksul tahtlikult salaja peetud koosolekutes, ei ole hagejate esitatud asjaolud, millega peamiselt üritatakse tõendada, et tegelikke hinnatõuse ei toimunud, piisavad tõendid selle kohta, et nad hoidsid kogu asjassepuutuvast koostööst kõrvale või vähemalt rikkusid selgelt ja oluliselt selle koostöö täideviimiseks võetud kohustusi nii, et see häiris kartelli toimimist.

412 Mis puudutab väidetavaid märke konkureeriva tegevuse kohta asjassepuutuvates sektorites, mis tulenevad hagiavaldusele lisatud majandusanalüüsidest – nimelt muutused turuosades, hinnaalanduste mahu suurenemine ja erilised asjaolud, mis olid omased „horeca" sektori turustruktuurile nagu pikkaajalised lepingud, siis tuleb märkida, et isegi kui eeldada, et need faktid on tõendatud, et ole need käsitletavad konkreetsete tõenditena konkureeriva tegevuse kohta, mis võiks häirida eespool punktis 410 kirjeldatud kooskõlastatud tegevusega tegelemist, mistõttu ei ole need vaidlusaluse kartelli elluviimisega iseenesest vastuolus.

413 Lõpuks, kuna hagejad tuginevad teatud viidetele InBevi avaldustes, mille kohaselt asjassepuutuvaid kokkuleppeid ei täidetud, siis piisab, kui märkida, et nendes viidetes piirdutakse põhjendamata süüdistustega, millest üksi ei piisa, et tõendada, et kartellikokkulepet ei täidetud või et kartelli toimimine oli häiritud.

414 Neid seisukohti arvestades tuleb märkida, et hagejad ei ole tõendanud, et esines asjaolusid, mis õigustaksid vaidlusaluse koostöö täideviimata jätmise käsitlemist kergendava asjaoluna.

415 Seega tuleb üheksas väide tagasi lükata.

Kümnes väide, et haldusmenetluse liiga pikk kestus mõjutas trahvisummat

Poolte argumendid

416 Hagejad väidavad, et haldusmenetluse liiga pikk kestus viis kõrgema trahvi määramiseni, mis tulenes otseselt sellest, et komisjon oli tõstnud määratavate trahvide taset võrreldes varasemaga. Nad väidavad eelkõige, et kui otsus oleks tehtud mõistliku tähtaja jooksul, oleks trahv olnud väiksem.

417 Komisjon vaidleb hagejate argumentidele vastu.

Üldkohtu hinnang

418 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et asjaolu, et komisjon kohaldas minevikus teatava suurusega trahve teatavat tüüpi rikkumistele, ei saa veel võtta võimalust seda taset tõsta määruses nr 1/2003 märgitud piirides, kui see on vajalik

konkurentsipoliitika elluviimise tagamiseks, vaid vastupidi – konkurentsinormide tõhus kohaldamine eeldab seda, et komisjon saaks igal hetkel kohandada trahvide taset vastavalt selle poliitika vajadustele (eespool punktis 367 viidatud kohtuotsus Musique Diffusion française jt *vs*. komisjon, punkt 109, ja eespool punktis 314 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs*. komisjon, punkt 169).

419 Arvestades seda kohtupraktikat ei saa hagejad tulemuslikult väita, et nende karistus oleks olnud kergem, kui komisjon oleks haldusmenetluse lõpetanud varem, sest ta tõstis selle haldusmenetluse jooksul karistuste üldist taset (vt selle kohta Üldkohtu 8. juuli 2008. aasta otsus kohtuasjas T-52/03: Knauf Gips *vs*. komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 486).

420 Neid kaalutlusi arvestades ei saa haldusmenetluse kestus – isegi kui see on liiga pikk – olla vaidlustatud otsuse sisu mõjutav asjaolu ainult seetõttu, et komisjon tõstis vahepeal trahvide taset.

421 Seega, kuigi käesolevas asjas tunnistas komisjon kohtuistungil, et ta tõstis trahvide üldist taset 2005. aasta paiku, st asjassepuutuva haldusmenetluse kestel, ei saa seda asjaolu võtta arvesse selle hindamisel, milline mõju oli mõistliku tähtaja põhimõtte järgimata jätmisel vaidlustatud otsuse sisule.

422 Seega ei saa kümnenda väitega nõustuda.

Ühteistkümnes väide, mis puudutab trahvi vähendamist haldusmenetluse liigse kestuse eest

Poolte argumendid

423 Hagejad väidavad, et trahvi vähendamine 100 000 euro võrra, mida komisjon haldusmenetluse liiga pika kestuse eest kohaldas, on liiga väike võrreldes määratud trahvi summaga.

424 Komisjon märgib, et ta kasutas võimalust vähendada tema enda initsiatiivil trahvi, sest see on üks tema õigustest, mille osas tal on ulatuslik kaalutlusõigus. Hagejad ei esitanud ühtki argumenti, mis oleks õigustanud täiendavat vähendamist.

Üldkohtu hinnang

425 Tuleb märkida, et menetlusnormi rikkumine, isegi kui selle tagajärjeks ei ole vaidlustatud otsuse tühistamine, võib õigustada trahvi vähendamist (vt selle kohta eespool punktis 48 viidatud kohtuotsus Baustahlgewebe *vs.* komisjon, punktid 26–48, ja eespool punktis 245 viidatud kohtuotsus Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ja Technische Unie *vs.* komisjon, punktid 436–438).

426 Mõistliku tähtaja ületamine võib olla aluseks komisjoni otsusele vähendada õiglaselt trahvisummat, arvestades, et sellise vähendamise võimaluse kasutamine kuulub tema teostatavate õiguste hulka (vt selle kohta eespool punktis 286 viidatud kohtuotsus Technische Unie *vs.* komisjon, punktid 202–204).

427 Käesolevas asjas otsustas komisjon vähendada hagejate trahvi haldusmenetluse „ebamõistliku" kestuse tõttu (vaidlustatud otsuse põhjendused 498 ja 499).

428 Selle õiguse teostamine komisjoni poolt ei takista Üldkohtul oma täieliku pädevuse raames tegutsedes trahvisummat täiendavalt vähendada.

429 Tuleb asuda seisukohale, et komisjoni poolt kohaldatud trahvi vähendamisel kindla 100 000 euro suuruse summa võrra ei ole arvesse võetud hagejatele käesolevas asjas määratud trahvisummat 219 375 000 eurot, ja järelikult ei saa selline karistuse vähendamine adekvaatselt heastada haldusmenetluse mõistliku tähtaja ületamisega seotud rikkumist.

430 Hagejad märgivad selle kohta õigesti, et trahvi vähendamise osas ei võtnud komisjon piisavalt arvesse mõistliku tähtaja põhimõtte rikkumise tagajärgi.

431 Mis puudutab karistuse vähendamise sobivat taset, siis tuleb tagasi lükata hagejate argument, mis esimest korda esitati repliigis, et trahvi vähendamisel tuleb arvesse

võtta tekitatud kahju suurust, arvestades, et mõistliku tähtaja põhimõtte rikkumine on käsitletav heastatava kahjuna EÜ artikli 288 teise lõigu tähenduses.

432 Nimelt on käesolevas asjas karistuse vähendamise eesmärk mõistliku tähtaja põhimõtte rikkumise heastamine ning seetõttu peab vähendamise määr olema hagejatele määratud karistuse seisukohast kohane. Kuid vastupidi sellele, mida väidavad hagejad, peab see vähendamine olema lihtsalt õiglane ning sellele ei pea eelnema EÜ artikli 288 teise lõigu tähenduses liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise tingimuste analüüs.

433 Seega, kuna hagejad ei ole hagiavalduse ega ka repliigis kahju hüvitamise nõuet esitanud, ei tule võtta seisukohta nende argumendi osas väidetava kahju summa suhtes, sest nad viitavad trahvisumma hüpoteetilisele suurusele, mis neile oleks määratud siis, kui komisjon oleks menetluse lõpetanud mõistliku aja jooksul; samuti ei tule võtta seisukohta argumendi osas, et mõistliku tähtaja põhimõtte rikkumise ja selle kahju vahel on põhjuslik seos.

434 Arvestades käesoleva asja asjaolusid otsustab Üldkohus, teostades oma täielikku pädevust, et menetluse liigse pikkuse õiglaseks heastamiseks hagejatele tuleb vähendamise määraks määrata 5% trahvisummast.

Järeldus trahvi kohta

435 Hagejate esitatud väidete uurimise tulemusel ja Üldkohtu täielikku pädevust teostades tuleb solidaarselt tasumisele kuuluva hagejate trahvi summat muuta: esiteks

tuleb vaidlustatud otsuse artikli 1 tühistamise tõttu määrata lähtesummaks 65 000 000 euro asemel 61 750 000 eurot, sest rikkumise koosseisust kõrvaldatakse tegu, mis seisnes selles, et aeg-ajalt kooskõlastati Madalmaade „horeca" sektori üksikutele tarbijatele pakutavaid hinnast erinevaid äritingimusi (vt eespool punktid 201 ja 202) ja teiseks tuleb menetluse mõistliku tähtaja ületamise eest kohaldatud vähendamise 100 000 eurot asemel kohaldada vähendamise määra 5% lõplikust trahvisummast (vt eespool punkt 434).

436 Eespool nimetatud muudatuse tagajärjel arvutatakse trahvisummat nii: hoiatava mõju tagamiseks korrutatakse uus trahvi lähtesumma läbi kordajaga 2,5, seejärel suurendatakse seda rikkumise kestuse eest 35% ning vähendatakse menetluse mõistliku tähtaja ületamise eest 5%. Selle tehte tulemusel määrtakse hagejatele solidaarselt tasumisele kuuluv trahv 197 985 937,5 eurot.

Kohtukulud

437 Vastavalt kodukorra artikli 87 lõikele 3 võib juhul, kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks, Üldkohus määrata kulude jaotuse või jätta kummagi poole kohtukulud tema enda kanda.

438 Kuna käesolevas kohtuasjas rahuldati hagejate esitatud hagi osaliselt, leiab Üldkohus, et käesoleval juhul on asjaoludest tulenevalt õiglane otsustada, et hagejad kannavad kaks kolmandikku nende endi kohtukuludest ja neilt mõistetakse välja kaks kolmandikku komisjoni kohtukuludest ning et komisjon kannab ühe kolmandiku tema enda kohtukuludest ja temalt mõistetakse välja üks kolmandik hagejate kohtukuludest.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (kuues koda laiendatud koosseisus)

otsustab:

1. **Tühistada komisjoni 18. aprilli 2007. aasta otsuse K(2007) 1697, mis käsitleb [EÜ] artikli 81 alusel algatatud menetlust (Juhtum nr COMP/B/37.766 — Madalmaade õlleturg) artikkel 1 osas, milles Euroopa Komisjon tuvastas, et Heineken NV ja Heineken Nederland BV osalesid rikkumises, mis seisnes selles, et aeg-ajalt kooskõlastati Madalmaade „horeca" sektori üksikutele tarbijatele pakutavaid hinnast erinevaid äritingimusi.**

2. **Määrata Heinekenile ja Heineken Nederlandile otsuse K(2007) 1697 artikli 3 punktis a solidaarselt tasumisele määratud trahviks 197 985 937,5 eurot.**

3. **Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.**

4. **Heineken ja Heineken Nederland kannavad kaks kolmandikku nende endi kohtukuludest ning neilt mõistetakse välja kaks kolmandikku komisjoni kohtukuludest.**

5. Komisjon kannab ühe kolmandiku tema enda kohtukuludest ning temalt mõistetakse välja üks kolmandik Heinekeni ja Heineken Nederlandi kohtukuludest.

Vadapalas Dittrich Truchot

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 16. juunil 2011 Luxembourgis.

Allkirjad

Sisukord

Vaidluse aluseks olevad asjaolud ..... II - 3376

Haldusmenetlus ..... II - 3377

Vaidlustatud otsus ..... II - 3379

Rikkumine ..... II - 3379

Hagejatele määratud trahv ..... II - 3381

Menetlus ja poolte nõuded ..... II - 3383

Õiguslik käsitlus ..... II - 3384

Viies ja kuues väide, vastavalt et rikkumise kohta ei ole piisavalt tõendeid ja et puuduvad kokkulepped ja/või kooskõlastatud tegevus EÜ artikli 81 lõike 1 tähenduses ..... II - 3385

Poolte argumendid ..... II - 3385

Üldkohtu hinnang ..... II - 3387

— InBevi avaldus ..... II - 3391

— Muud tõendid ..... II - 3402

— Faktilised asjaolud, mis on seotud esiteks järeldusega, et toimus õlle hindade ja hinnatõusude kooskõlastamine, ning teiseks järeldusega, et aeg-ajalt toimus klientide ärajagamise kooskõlastamine ..... II - 3428

— Faktilised asjaolud, mille alusel järeldati, et aeg-ajalt kooskõlastati „horeca" sektori üksikutele klientidele pakutavaid muid äritingimusi ..... II - 3434

— Väidetav õigusnormi rikkumine ja faktiliste asjaolude väär hindamine ... II - 3436

— Järeldus ... II - 3442

Seitsmes väide, mis puudutab rikkumise kestust ... II - 3343

Poolte argumendid ... II - 3343

Üldkohtu hinnang ... II - 3444

— Rikkumise alguskuupäeva kindlaksmääramine ... II - 3445

— Rikkumise lõppkuupäeva kindlaksmääramine ... II - 3448

Esimene väide, et rikutud on hea halduse põhimõtet ja määruse nr 1/2003 artiklit 27, sest hagejatel ei võimaldatud tutvuda teiste ettevõtjate vastustega vastuväiteteatisele ... II - 3450

Poolte argumendid ... II - 3450

Üldkohtu hinnang ... II - 3451

Teine väide, et rikutud on hea halduse, „hoolsuse" ja võistlevuse põhimõtet, sest väidetavalt ei viidud uurimist läbi hoolikalt ja erapooletult ... II - 3458

Poolte argumendid ... II - 3458

Üldkohtu hinnang ... II - 3459

Kolmas väide, et rikutud on süütuse presumptsiooni ... II - 3460

Poolte argumendid ... II - 3460

Üldkohtu hinnang ... II - 3461

Neljas väide, et rikuti mõistliku kestuse põhimõtet ... II - 3462

Poolte argumendid ... II - 3462

Üldkohtu hinnang ... II - 3463

— Haldusmenetluse kestus ..... II - 3464

— Haldusmenetluse liiga pika kestuse mõju vaidlustatud otsuse õiguspärasusele ..... II - 3465

Kaheksas väide, et trahvisumma kindlaksmääramisel on rikutud määruse nr 1/2003 artikli 23 lõiget 3, suuniseid ning võrdse kohtlemise, õiguskindluse, proportsionaalsuse ja „mõistliku laadi" põhimõtet ning põhjendamiskohustust ..... II - 3468

Poolte argumendid ..... II - 3468

Üldkohtu hinnang ..... II - 3469

— Väite esimene osa rikkumise raskusastme hindamise kohta ..... II - 3470

— Väite teine osa, mis puudutab trahvi lähtesumma kindlaksmääramist ja erinevat kohtlemist ..... II - 3477

— Väite kolmas osa, mis puudutab trahvi suurendamist hoiatava mõju tagamiseks ..... II - 3482

— Väite neljas osa, mis puudutab trahvi suurendamist rikkumise kestuse alusel ..... II - 3485

— õiguskindluse põhimõtte väidetav rikkumine ..... II - 3486

Üheksas väide, et arvesse ei ole võetud kergendavaid asjaolusid ..... II - 3488

Poolte argumendid ..... II - 3488

Üldkohtu hinnang ..... II - 3489

Kümnes väide, et haldusmenetluse liiga pikk kestus mõjutas trahvisummat ..... II - 3495

Poolte argumendid ..... II - 3495

Üldkohtu hinnang ..... II - 3495

Üheteistkümnes väide, mis puudutab trahvi vähendamist haldusmenetluse liigse kestuse eest ..... II - 3497

Poolte argumendid ..... II - 3497

Üldkohtu hinnang ..... II - 3497

Järeldus trahvi kohta ..... II - 3499

Kohtukulud ..... II - 3500